

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

Pécsi Tudományegyetem „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori
Iskola

„Iskola a társadalmi térben és időben III.” HuCER 2012 (*Hungarian Conference on Educational Research*)

nemzetközi tudományos konferencia

ABSZTRAKTKÖTET

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszachenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

SZÉCHENYI TERV

TÁMOP-4.2.2./B-10/1-2010-0029
TUDOMÁNYOS KÉPZÉS MŰHELYEINEK TÁMOGATÁSA
A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEMEN

„Iskola a társadalmi térben és időben III.”
HuCER 2012 (*Hungarian Conference on Educational Research*)

nemzetközi tudományos konferencia

Pécs, 2012. május 22-23.

Pécs, 2012.

A kötet szerkesztői
Andl Helga, Molnár-Kovács Zsófia

ISBN 978-963-642-464-0

© PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

A konferencia küldetésnyilatkozata:

A neveléstudományi kutatások intenzív dialógust folytatnak kutatásuk tárgyával: alakítják, formálják a nevelés, oktatás világát, legyen szó jelen idejű jelenségek vizsgálatáról vagy történeti kutatásról. Szakmai hitvallásunk, hogy a nevelés világa a maga mindenkori jelenében sem zárvány, állandó kölcsönhatásban áll a társadalommal, s az oktatásnak folyamatosan reagálnia kell a gyorsan változó társadalmi kihívásokra. Konferenciánk célja az oktatás és társadalom komplex viszonyrendszerének mélyebb megismerése.

A konferencia elnöke:

Prof. Dr. Forray R. Katalin

A konferencia titkára:

Dr. habil. Cserti Csapó Tibor

A konferencia programbizottsága:

Ambrusné Prof. Dr. Kéri Katalin

Prof. Dr. Barakonyi Károly

Dr. habil. Bárdossy Ildikó

Dr. habil. Cserti Csapó Tibor

Fischerné Prof. Dr. Dárdai Ágnes

Prof. Dr. Héjj Andreas

Prof. Dr. Forray R. Katalin

Prof. Dr. Meleg Csilla

A konferencia szervezőbizottsága:

Andl Helga

Dr. Di Blasio Barbara

Dr. Dezső Renáta

Dominek Dalma Lilla

Molnár-Kovács Zsófia

Dr. Mrázik Julianna

Oláh Ildikó

Takács Zsuzsanna Mária

Trendl Fanni

A konferencia helyszíne:

Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar

7633 Pécs, Szántó K. J. u. 1/b

A konferencia támogatói:

TÁMOP-4.2.2./B-10/1-2010-0029 Tudományos képzés műhelyeinek támogatása a Pécsi

Tudományegyetemen

Pécsi Tudományegyetem

HERA (Hungarian Educational Research Association – Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete)

A KONFERENCIA PROGRAMJA

2012. május 22.

- 11.00–12.00 Regisztráció
- 12.00–13.30 **Megnyitó:** Prof. Dr. Forray R. Katalin, a konferencia elnöke
Dr. Koltai Dénes, a FEEK dékánja
- Plenáris előadás:** Hans-Herbert Kögler (Professor and Chair, Department of
Philosophy, University of North Florida):
Cosmopolitanism and the Public Sphere
- 13.30–14.00 Kávészünet
- 14.00–15.30 **Szekcióelőadások és CHERD-szimpózium**
- 15.30–15.45 Kávészünet
- 15.45–17.15 **Szekcióelőadások és CHERD-ülés: a HERA Felsőoktatás-kutató Szakosztályának megalakulása**
- 17.15–18.00 **HuCER díjkiosztó**
- 18.00 Vacsora

2012. május 23.

- 09.00–10.30 **Szekcióelőadások**
- 10.30–11.00 Kávészünet
- 11.00–12.30 **Szekcióelőadások**
- 12.30–13.30 Ebéd
- 13.30–15.00 **Szekcióelőadások**
- 15.00-től Hazautazás

2012. május 22.

CHERD-szimpózium

Felsőoktatás és tanárképzés – Határmenti összehasonlítások

Elnök: Kozma Tamás

Opponens: Szabó László Tamás

14.00–15.30	
14.00-14.15	Flóra Gábor: A magyar nyelvű pedagógusképzés esélyei Erdélyben és Partiumban
14.15-14.30	Bura László – Szabó-Thalmeiner Noémi: Oktatásunk minőségének fokmérője: a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása – Szatmár megyei helyzet (Románia)
14.30-14.45	Estefánné Varga Magdolna – Virág Irén: A pedagógusképzés gyökerei és jövőképe az Eszterházy Károly Főiskolán
14.45-15.00	Pusztai Gabriella – Ceglédi Tímea – Dusa Ágnes Réka: A partiumi hallgatók társadalmi összetétele a 2003 és 2012 közötti intézményi vizsgálatok tükrében
15.00-15.15	Polónyi István: Felsőoktatás és régió
15.15-15.30	Vita

Education and Society

Szekcióvezető: Mrázik Julianna

14.00–15.30	
14.00-14.15	Ágnes Bálint: Insights about Insight Learning
14.15-14.30	Gyöngyvér Pataki: Student Houses as Lens: Patterns of the Evolution of Democratic Culture among Hungarian Students
14.30-14.45	Tibor Darvai: Ideologies in the Pedagogical Journal ' <i>The School-Teacher</i> '. 1963–1970.
14.45-15.00	Renáta Anna Dezső: Merging Theory and Practice in Teacher Training – Results of a Course for Erasmus Students at the University of Pécs
15.00-15.15	Zsuzsanna Horváth: Need for Entrepreneurship Education as Means of Facilitating Empowerment and Progress in a Transit Society
15.15-15.30	Julianna Mrázik: Reflective Teacher Training Supported by Cooperative Principles

Felsőoktatás és felnőttnevelés

Szekcióvezető: Koltai Dénes

14.00–15.30	
14.00-14.15	Katona Ildikó: A természettudományi és műszaki képzés helyzete Északkelet-Magyarországon az IRIS-felmérés tükrében
14.15-14.30	Nagy Ágoston – Kovács Klára: A sportolás hatása a debreceni egyetemisták értékrendjére és jövőképeire. Értékek és elvárások az egyetemi sporttal kapcsolatban
14.30-14.45	Kovács Edina: Pedagógusok karrier- és tanulmányi aspirációja a „Diplomás kutatás 2010” alapján
14.45-15.00	Rusznak Karolina: A projektmunka helye és szerepe a felnőttoktatásban
15.00-15.30	Vita

15.30-15.45 Kávészünet

15.45–17.15	
15.45-16.00	Morvay-Sey Kata: A küzdősportok közoktatásban és a testnevelő tanárképzésben betöltött szerepe
16.00-16.15	Stark Gabriella Mária: Az önálló magyar nyelvű pedagógusképző intézet „esete” a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen
16.15-16.30	Tátrai Orsolya: Az autonóm tanulás elsődleges funkciója a fiatal felnőtt tanulók körében
16.30-17.15	Vita

Nevelésszociológiai kutatások

Szekcióvezető: Forray R. Katalin

14.00–15.30	
14.00-14.15	Fischerné Dárdai Ágnes – Molnár-Kovács Zsófia: A hazai tankönyvkiadók digitális tananyagkínálatának feltérképezése – Fejlesztési standardok, jövőbeli tendenciák
14.15-14.30	Takács István Károly: A heteronormatív értékrend vizsgálata a hazai általános és középiskolai tankönyvekben
14.30-14.45	Ravaszné Mitzki Erzsébet: (Szó)kincs, ami nincs...
14.45-15.00	Verebélyi Gabriella: Nyelvi hátrány és helyesírás
15.00-15.30	Vita

15.30-15.45 Kávészünet

15.45–17.15	
15.45-16.00	Sándor Renáta: Környezettudatos magatartás formálása, avagy fenntarthatóságra nevelés a XXI. században
16.00-16.15	Szállassy Noémi: Tágra nyílt zöld szemekkel: környezeti nevelés a hétköznapokban és az iskolában
16.15-16.30	Szilágyi Csilla: Integráció az általános iskolákban
16.30-16.45	Dominek Dalma Lilla: A környezeti nevelés megjelenése a magyarországi természettudományi múzeumokban
16.45-17.00	Andl Helga: Egy iskola születése
17.00-17.15	Vita

Oktatástörténeti kutatások

Szekcióvezető: Huszár Zoltán

14.00–15.30	
14.00-14.15	D. Fizek Natasa: A párhuzamos tanszékek megalakulásának körülményei a Ferenc József Tudományegyetemen
14.15-14.30	Vörös Katalin: Eötvös Loránd elképzelései a felsőoktatásról az európai tendenciák tükrében
14.30-14.45	Pálmai Dóra: Együtt vagy egymás mellett? A felsőoktatás koedukációja a XIX. Században
14.45-15.00	Polyák Petra: A Pécsi Pedagógiai Főiskola hallgatóinak társadalmi összetétele 1948 és 1956 között. A kutatás lehetőségei
15.00-15.15	Bohonya Réka: Kenyeres Elemér és a Montessori-módszer
15.15-15.30	Vita

15.30-15.45 Kávészünet

15.45–17.15	
15.45-16.00	Takács Zsuzsanna Mária: A Notre Dame Női Tanítórend pécsi „idegenlégiósai”
16.00-16.15	Nagy Adrienn: Angol, német és olasz tannyelvű középfokú kereskedelmi iskolák a két világháború közti Magyarországon
16.15-16.30	Ács Marianna: „Tükörcserepek”. A Pécsi Református Polgári Leányiskola az itt végzett öregdiákok visszaemlékezéseinek tükrében
16.30-16.45	Oláh Ildikó: Iszlám vagy európai? A középkori egyetemek kialakulása
16.45-17.00	Benczur Katalin: A szentesi irodalmi-drámai tagozat tantestületének kialakulása 1978 és 1982 között
17.00-17.15	Vita

2012. május 23.

Felsőoktatás és felnőttnevelés

Szekcióvezető: Koltai Dénes

09.00–10.30	
09.00-09.15	Ceglédi Tímea – Kardos Katalin – Pornói Rita: Történelmi hagyományok a mai szakkollégiumok működésében
09.15-09.30	Kollarics Tímea – Lippóy Dóra – Lükő István: Fenntarthatóság és felnőttnevelés
09.30-09.45	Háber Hajnalka Mária: Autonóm tapasztalt korúak permanens tanulási folyamata
09.45-10.00	Fónai Mihály: Az intézményi habitus hatása a hallgatók professzióképére
10.00-10.15	Péntek Eszter: A női részvétel elősegítése a természettudományi, műszaki, informatikai képzések és az ipari kutatás-fejlesztés területén
10.15-10.30	Vita

10.30-11.00 Kávészünet

11.00–12.30	
11.00-11.15	Barta Szilvia: Közép-kelet európai hallgatók vélelmezett akadémiai környezetének vizsgálata, különös tekintettel az akadémiai normaszegésekhez és az oktatókhoz való viszonyulásra
11.15-11.30	Dobos Elvira: Coaching a felsőoktatásban
11.30-11.45	Nagy Enikő: A felsőfokú turizmusképzés informatikai kérdései
11.45-12.00	Fényes Csaba: Nyelv és mobilitás kapcsolata az Európai Felsőoktatási Térségben
12.00-12.30	Vita

Iskola és oktatáspolitikai

Szekcióvezető: Kozma Tamás

09.00–10.30	
09.00-09.15	Cserti Csapó Tibor: A szociális tanulás és a társadalmi aktivitások magyarországi vizsgálata nemzetközi modellek alapján, vizsgálati dimenziók
09.15-09.30	Erdei Gábor: Ki tanul, hol tanul, mit tanul, hogyan tanul és miért tanul – a tanuló régió konceptuális és módszertani kihívásai
09.30-09.45	Benke Magdolna: A tanuló régió mint kihívás és lehetőség
09.45-10.00	Györgyi Zoltán – Birinyi Márk – Szócs Andor: A szakmai képzés regionális vetületei
10.00-10.15	Engler Ágnes – Dusa Ágnes Réka – Kovács Edina – Kardos Katalin: A formális tanulás regionális dimenziói
10.15-10.30	Vita

10.30-11.00 Kávészünet

11.00–12.30	
11.00-11.15	Juhász Erika: A nonformális és informális tanulás vizsgálati dimenziói
11.15-11.30	Forray R. Katalin – Marton Melinda: Egyházi cigány és nem cigány szakkollégiumok összehasonlítása
11.30-11.45	Turi Katalin: A többcélú intézmények jövőképe
11.45-12.00	Papp Péter: A testnevelés oktatásának változása a dunaújvárosi Bánki Donát Gimnázium és Szakközépiskolában
12.00-12.15	Forray R. Katalin – Kozma Tamás: A „művelődési városközpont” húsz év után: egy alföldi kisváros esete
12.15-12.30	Vita

Nevelésszociológiai kutatások

Szekcióvezető: Cserti Csapó Tibor

09.30–10.45	
09.30-09.45	Híves Tamás – Varga Aranka: A gyermekvédelem és iskolázottság területi aspektusai
09.45-10.00	Papp László: Csattan a pofon. Iskolai konfliktusok
10.00-10.15	Gelencsérné Bakó Márta: A szociális kompetencia hatása az iskolai karrierre
10.15-10.30	Kecskés Miklósné: A népi játékok szerepe az iskolai szocializációban
10.30-10.45	Vita

10.45-11.00 Kávészünet

11.00–12.30	
11.00-11.15	Hevesi Tímea Mária: Planetáris tudat a szimbólumok tükrében
11.15-11.30	Ita Mariann: A játék-tér-élmény megnyitása – A berlini Freie Schule in Berlin-Tempelhof iskola bemutatása
11.30-11.45	Laki Tamásné: Hálózat kutatás a neveléstudományban
11.45-12.00	Tóth Edit: A szervezeti tudás elmélyítése hálózati tanulással
12.00-12.15	Fehérvári Anikó: Szelekció a szakképzésben
12.15-12.30	Vita

12.30-13.30 Kávészünet

13.30–15.00	
13.30-13.45	Bézsényi Ákos: Mérési invariancia-vizsgálatok a Wechsler-féle gyermek-intelligenciateszten
13.45-14.00	Paic Róbert: Magyar és szerb utánpótláskorú férfi kézilabdázók edzőhöz és az edzésekhez való attitűdjének összehasonlítása
14.00-14.15	Tóth Kata: A társas kirekesztés önértékelésre gyakorolt hatása
14.15-15.00	Vita

Oktatástörténeti kutatások

Szekcióvezető: Fischerné Dárdai Ágnes

09.00–10.30	
09.00-09.15	Gözszy Zoltán: Haladó, nemzeti, retrográd, nemzetietlen. Adalékok és szempontok a 18-19. század fordulójára magyarországi oktatáspolitikájának megítéléséhez
09.15-09.30	Lendvai Tamás: Az 1868-as közoktatási törvényjavaslat körüli vita báró Eötvös József és a katolikus főrendek között a főrendiházi napló tükrében. Különös tekintettel az oktatás és nevelés kérdésére
09.30-09.45	Kereszty Orsolya: A fogházmisszió kezdetei Magyarországon (1867-1914)
09.45-10.00	Somodi Imre: Pécsi jezsuiták nézetei kultúráról, oktatásról, nevelésről a „forradalmak korában”
10.00-10.30	Vita

10.30-11.00 Kávészünet

11.00–12.30	
11.00-11.15	Molnár Péter: A zsidó nevelésről a Biblia tanító jellegű könyvei alapján
11.15-11.30	Ozsváth Judit: Az Erdélyi Iskola című nevelésügyi folyóirat helye és szerepe a két világháború közötti erdélyi magyar pedagógiai sajtóban
11.30-11.45	Méreg Martin: Schultz Imre szakirodalmi munkássága
11.45-12.00	Szeri Istvánné: Burchard-Bélaavary Erzsébet szerepe a magyar óvodapedagógia fejlesztésében
12.00-12.30	Vita

12.30-13.30 Kávészünet

13.30–15.00	
13.30-13.45	Horváth H. Attila: A SZAC és a KAC mint az informális tanulás színterei
13.45-14.00	Farkas Péter: A demokratikus törekvések megjelenése a szabadművelődés rendszerében
14.00-14.15	Kubány Erika: Pedagógia és politika Magyarországon az 1950-es években
14.15-14.30	Németh Andrásné Farkas Gabriella: Iskolatörténeti kutatások a XX. század második felében Veszprém megye alacsony és középfokú iskoláiban
14.30-15.00	Vita

Romológia az iskolai térben

Szekcióvezető: Orsós Anna

09.00–10.30	
09.00-09.15	Bálint Péter: Az együgyűség fenomenológiája
09.15-09.30	Bergmann Judit: Roma gyermekek képi kifejezőmódja és vizuális neveléssel való fejlesztése
09.30-09.45	Baracsi Kitti: Interkulturális oktatás? Roma tanulók az olasz iskolákban
09.45-10.00	Heider Csilla: A cigány kisebbségi oktatás-nevelés feladatellátási helyei és a fejlesztés dilemmái
10.00-10.30	Vita

10.30-11.00 Kávészünet

11.00–12.30	
11.00-11.15	Bíró Boglárka: Cigány gyerekek a gádzsó idő fogságában
11.15-11.30	Zsigmond István: A kisebbség nyelvének megőrzéséről, a cigány nyelvélénkítésről
11.30-11.45	Kátainé Lusztig Ilona: Roma/cigány gyermekek egyenlő esélyű kulturális tevékenysége a gyermekvédelmi szakellátásban
11.45-12.00	Oláh Dezső: A lelkipásztorok ismeretei a cigány népről a váci egyházmegyében
12.00-12.15	Kokas Dóra: A házasodási szokások helye az oláh cigány közösségek családi szocializációjában
12.15-12.30	Vita

ABSZTRAKTOK

FELSŐOKTATÁS ÉS TANÁRKÉPZÉS – HATÁRMENTI ÖSSZEHAJONLÍTÁSOK

Szimpózium a CHERD-Hungary kutatói bázisán

Elnök: Kozma Tamás

Opponens: Szabó László Tamás

Szimpózium-összefoglaló

Kulcsszavak: felsőoktatás, tanárképzés, Bologna-folyamat, határmenti összehasonlítások

Szimpóziumunk a felsőoktatás és a tanárképzés aktuális kérdéseit kívánja bemutatni öt határmenti felsőoktatási intézményben: a Nyíregyházi Főiskolán, a Debreceni Egyetemen, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán, a Partiumi Keresztény Egyetemen, valamint a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Szatmárnémeti Kihelyezett Tagozatán, amely intézmények a történelmi Partiumi régióban helyezkednek el. A régió oktatási intézményei (s így felsőoktatása is) nem csak a múltban rendelkezik közös hagyományokkal, közös problémákban osztoznak a jelenben is. A szimpózium célja, hogy bemutassa a különböző országok felsőoktatásába, társadalmába ágyazott intézmények nehézségeit, egyéni alkalmazkodási stratégiáit, kihívásokra adott válaszait azokban a kérdésekben, amelyek minden intézmény jelenét és jövőjét meghatározzák. A szimpózium által kiemelt egyik ilyen kérdés a tanárképzés, amelyet mindhárom érintett országban (Ukrajna, Románia, Magyarország) fokozott érdeklődés övez. Az előadásokban Bolognán innen és túli, valamint határon innen és túli intézményi életképeket mutatnak be az előadók, amelyek megismerése során lehetőség nyílik arra, hogy a közös kihívásokra közös válaszok szülessenek. Az előadások mind kvalitatív, mind kvantitatív adatokból merítenek, forrásaikat az egyes intézmények szintjén elérhető adatok alkotják. Az egyes előadások eredményeit egy szintetizáló komparatív tanulmányban tervezzük megjelentetni.

Oktatásunk minőségének fokmérője: a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása - Szatmár megyei helyzet (Románia)

Bura László – Szabó-Thalmeiner Noémi

előadó tanár – egyetemi adjunktus

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Szatmárnémeti Kihelyezett Tagozat, Óvodai és elemi iskolai oktatás pedagógiája szak

bural@freemail.hu, szabothnoemi@yahoo.com

Kulcsszavak: roma oktatás, hátrányos helyzetű gyermekek nevelése, óvodai és elemi iskolai oktatás

Szatmár megyében, a gyakorlatban tapasztaltak alapján elmondhatjuk, hogy egyre inkább nő a cigány (roma) gyerekek száma a magyar tannyelvű osztályokban. Ezt a megállapítást támasztják alá a népszámlálási adatok is. Jelen kutatás keretei között arra keresünk választ, hogy bizonyos szociális és anyagi tényezők milyen mértékben befolyásolják iskolába járási szokásait, tanulását, milyen nehézségekkel küszködnek az óvodapedagógusok, tanítók nevelésük-oktatásuk során. A kérdés megválaszolására, a vonatkozó szakirodalom áttekintése után egy teljeskörű felmérést indítottunk be Szatmár megyében, melynek során a pedagógusok segítségét kértük, hogy óvodai csoportjukba, osztályukba járó roma származású gyerekekre vonatkozóan töltsenek ki egy kérdőívet, majd fogalmazzák meg saját tapasztalataikat a roma gyerekek oktatásával kapcsolatban.

Előadásunkban Szatmár megyei településekről gyűjtött adatokat mutatunk be (az adatgyűjtés folyamatos, jelenleg a felmérés még nem teljeskörű). Az adatgyűjtés során az írásbeli kikérdezés módszerét alkalmaztuk, majd a kapott adatokat statisztikai módszerekkel (relatív gyakoriság, szignifikancia vizsgálat, korreláció számítás) dolgoztuk fel. Összefüggéseket kerestünk a vizsgált gyermekek szociális háttere és iskolába/óvodába járási szokásaik között.

Kutatásunk arra világított rá, hogy a szülők iskolázottsági foka, a gyerekekre való odafigyelésük, a család anyagi háttere befolyásolja a gyermekek iskolába, illetve óvodába járási szokásait. Azt is megfigyelhettük, hogy településenként más sajátosságokkal rendelkeznek a roma közösségek, más-más problémákkal küzdenek, ezért a megoldások is csak helyi szinten, a helyi adottságok figyelembe vételével valósíthatóak meg, a helyi közösség összefogása révén.

A pedagógusképzés gyökerei és jövőképe az Eszterházy Károly Főiskolán

Estefánné Varga Magdolna – Virág Irén

főiskolai tanár – főiskolai docens

Eszterházy Károly Főiskola

estefan@ektf.hu, viragi@ektf.hu

Kulcsszavak: felsőoktatás, pedagógusképzés, tanárképzés

Az intézmény története szorosan összefonódik a pedagógusképzéssel, ami a Pyrker János által alapított első magyar nyelvű tanítóképző intézet létrehozásával vette kezdetét, de a tanárképzés is több évtizedes múltra tekint vissza. Az Eszterházy Károly Főiskola napjainkban is kötődik a két és fél évszázados egri felsőoktatás hagyományaihoz, szellemi örökségéhez. Ezen értékek mentén alakította ki jelenkori struktúráját és profilját. Az intézményben négy karon, számos alapszakon (BA/BSc) és 34 mesterszakon (MA/MSc) folyik a hallgatók képzése napali, részidős, valamint távoktatásos formában. A főiskola az oktatás mellett a kutatásra is nagy hangsúlyt fektet, több nemzetközileg is elismert tudományos műhely működik a falai között. A tanárképzés számára az Észak-Magyarországi Regionális Pedagógusképzési Kutató- és Szolgáltató Központ a legmeghatározóbb többek között a pedagógusi kompetenciák, szten-derdek kidolgozása terén végzett kutatásai és fejlesztései révén. Az intézményben 2012-ben akkreditálták a Neveléstudományi Doktori Iskolát, ami a korábban létrejött Történelemtudományi Doktori Iskola mellett a kutatói utánpótlás képzését és a kutatások kontinuitását teszi lehetővé. Az Eszterházy Károly Főiskola érzékenyen reagál a XXI. század társadalmi és gazdasági kihívásaira, ezeknek megfelelően alakítja oktatási rendszerét, képzési kínálatát. Előadásunkban a múlt hagyományait, a jelen feladatait, valamint a jövő perspektíváit mutatjuk be a pedagógusképzés aspektusára fókuszálva.

A magyar nyelvű pedagógusképzés esélyei Erdélyben és Partiumban

Flóra Gábor
egyetemi tanár
Partiumi Keresztény Egyetem
Nagyvárad

Kulcsszavak: pedagógusképzés, anyanyelvű felsőoktatás, oktatáspolitikai

Az erdélyi, partiumi kisebbségi sorsban élő magyar közösségek kulturális reprodukciójának kulcskérdése az anyanyelvű felsőoktatás, a szellemi elit újratermelése. Ezen belül is kiemelt jelentősége van a magyar nyelvű pedagógusképzésnek, az anyanyelvi kultúra továbbadásában meghatározó szerepet betölteni hivatott pedagógus-utánpótlás biztosításának. A pedagógusképzés fejlesztése, beépítése az egyetemek képzési kínálatába éppen ezért a romániai magyar nyelvű felsőoktatási rendszer egyik stratégiai célkitűzése. E feladat megvalósítását azonban sokáig hátráltatták a kisebbségi felsőoktatás, ezen belül a pedagógusképzés intézményi kereteinek kiépítését kedvezőtlenül befolyásoló szabályozások és akkreditációs feltételek. A helyzet napjainkban sem kellőképpen tisztázott, ugyanis a 2011-ben elfogadott romániai oktatási törvény pedagógusképzésre vonatkozó előírásaihoz még mindig nem dolgozták ki az alkalmazási metodológiákat, így azok egyelőre nem ültethetők gyakorlatba. Előadásunk történeti és oktatáspolitikai perspektívában mutatja be a pedagógusképzés helyzetét, ennek alapján igyekszünk felvázolni az elkövetkező évek lehetőségeit.

Felsőoktatás és régió

Polónyi István

egyetemi tanár

Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Kar

istvan.polonyi@econ.unideb.hu

Kulcsszavak: felsőoktatás, régió, gazdasági fejlettség, rekrutáció, oktatás

A felsőoktatási intézményeknek a regionális fejlődéshez való hozzájárulása olyan téma, amely egyre nagyobb figyelmet vonzott az elmúlt években – írja egy viszonylag friss OECD irodalomlemez, majd rámutat arra is, hogy az intézményektől egyre inkább elvárják, hogy ne csak oktatassanak és kutassanak, hanem legyen aktív szerepük a régió gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődésében.¹

Az előadás egy most induló, a hazai – elsősorban a kelet-magyarországi – felsőoktatás regionális kapcsolatait elemző kutatás első lépéseiről ad számot. Részint a felsőoktatási felvételi adatok elemzése alapján bemutatja a hazai felsőoktatási intézmények hallgatóinak területi rekrutációját, részint pedig a DPR (diplomás pályakövetési rendszer) adatainak vizsgálata alapján a végzetek elhelyezkedésének néhány területi jellemzőit.

Talán nem meglepő, hogy mindkét jellemző esetében szoros együtt járás látszik a gazdasági fejlettséggel. Egyik oldalon a magasabb presztízsű felsőoktatásba törekvés és bejutás alapvetően a régiók gazdasági fejlettségével függ össze, amely folyamatnak egyik sajátos következménye, hogy a kelet-magyarországi nagy egyetemek egyértelműen a régiójukra beszükkült rekrutációval rendelkeznek. Más oldalról az elhelyezkedés is alapvetően a magasabb fejlettségű régiók „braindrain”-jét mutatja.

¹Arbo, Peter – Benneworth, Paul (2007): Understanding the Regional Contribution of Higher Education Institutions: A Literature Review (Education Working Paper No. 9) OECD 2007. 7.

A partiumi hallgatók társadalmi összetétele a 2003 és 2012 közötti intézményi vizsgálatok tükrében

Pusztai Gabriella – Ceglédi Tímea – Dusa Ágnes Réka

habilitált egyetemi docens – kutató – PhD hallgató

Debreceni Egyetem, CHERD-Hungary – Debreceni Egyetem, CHERD-Hungary – Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program

gabriella.pusztai@ella.hu, ceglédi.timea@cherd.unideb.hu, agnesdusa@gmail.com

Kulcsszavak: határmenti felsőoktatás, hallgatói összetétel, longitudinális vizsgálatok

Előadásunkban egy határmenti térség felsőoktatási intézményeinek hallgatói összetételét mutatjuk be. Ehhez a térség felsőoktatás-kutató központjának csaknem egy évtizede ismétlődő hallgatói vizsgálatainak adatait használjuk fel. A kutatások 2003 óta több hullámban követték a térség hagyományos (osztatlan), BA/BSc, MA/MSc, illetve doktori képzésben résztvevő hallgatóit: 2003-ban, 2005-ben, 2008-ban, 2009-ben majd 2010-ben zajlottak nagymintás kérdőíves adatfelvételek, amelyeket kiegészítünk a 2012 tavaszán keletkező legújabb eredményeinkkel.

Elemzésünk azt kívánja feltárni, hogy mi jellemzi a vizsgált intézmények hallgatóságának társadalmi összetételét, valamint, hogy ezzel összefüggésben milyen régió-specifikus kihívásokkal kell szembenézniük ezeknek az egyetemeknek és főiskoláknak. Előzetes tapasztalataink alapján azt feltételeztük, hogy ezen minden irányból periférikus régió felsőoktatási intézményeinek hallgatói bázisában magasabb arányban vannak jelen a kedvezőtlenebb társadalmi státusú családok gyermekei, mint a vizsgált intézményeknek otthont adó országok átlagai. A különbségek regionális sajátosságait az egyes intézmények és képzési területek összehasonlításával mutatjuk be. Idősoros elemzéseink pedig arra kínálnak alkalmat, hogy a hallgatói összetétel időbeli változásait is megragadjuk: Hogyan változott az egyes képzési területek, képzési szintek közötti differenciáltság? Mi jellemzi a kilépő hallgatókat a belépőkhöz viszonyítva? Milyen régió-specifikus mintázatok jellemzik a térség egyetemeinek és főiskoláinak társadalmi nyitottságát?

Eredményeink azt mutatják, hogy a vizsgált intézmények magas arányban szívják fel a régió kedvezőtlen háttérű fiataljait, de a felsőoktatás nem minden szegmensében egyforma mértékben. Különbözőképpen sűrűsödnek a társadalmi egyenlőtlenségek az egyes intézmények, képzési szintek, illetve évfolyamok között. Így a piacképesebb szakokon és a magasabb évfolyamokon kevésbé találkozhatunk hátrányosabb helyzetű fiatalokkal.

EDUCATION AND SOCIETY

Szekcióvezető: Mrázik Julianna

Insights about Insight Learning

Ágnes Bálint

senior lecturer

Institute of Education, Faculty of Humanities, University of Pécs

balint.agnes@pte.hu

Keywords: insight, misconception, conceptual change

Wolfgang Köhler first identified insight, as a form of learning, in the beginning of the 20th century. Insight is an effective way of learning since it results in a complete and unforgettable knowledge. In my presentation, I discuss the main explanatory theories on insight learning meanwhile revealing some practical dilemmas. Besides insights that proved to be true, I would like to point out that we have to consider false insights as well. I argue that there is a close relationship between insight and misconception and between insight and conceptual change. I rely on current research on insight learning and conceptual change. The proposal of the relationship between the above-mentioned phenomena is mainly the result of my insight, though I will provide several arguments to prove it. I hope that via my insights into insight learning I can contribute a little bit to the great issues of knowledge theory.

Ideologies in the Pedagogical Journal '*The School-Teacher*'. 1963-1970.

Tibor Darvai

PhD student

“Education and Society” Doctoral School of Education, University of Pécs
darvai.tibor@gmail.com

Keywords: ideologies, education policy, pedagogy

The research examines the ideologies published between 1963 and 1970 in the journal '*The Work of The School-Teacher*', the title of which was changed to '*The School-Teacher*' in 1968. The presentation raises the question what professional ideologies (pedagogic, psychological), political or other ideologies or ideological alignments influenced the image of this pedagogical periodical.

The presentation operates with the ideology concept created by Heywood (2007) and applied by Géza Sáska (2011). According to this approach ideology is considered a system of ideas or a world view portraying the interests and values of an actual social group (social stratum, professional group or occupational group, age group, etc.).

The source of the presentation, namely the periodical '*The School-Teacher*' defines itself as being the professional-methodological journal of lower primary school teachers. Its publisher is the ministry responsible for education, to the last.

We assume that the appearing pedagogic ideologies in the journal are highly influenced by the ideologies coming from the sphere of education policy. This hypothesis is supported by the fact that the documents on education policy (Education Act 1961, Educational Plan) from that period of time are always highlighted on the pages of the journal. Moreover, from the mid 1960s, psychological, particularly pedagogic-psychological writings appear, which articles echo anti-Stalinist yet socialist points of views. Also, instead of a pedagogic explanation of the process of teaching and learning, a psychological explanation comes to the fore.

What makes the research so unique is that there have been only few studies in the Hungarian pedagogy so far examining the changes of the ideologies in the field of education in the historical period of the Kádár era.

Merging Theory and Practice in Teacher Training – Results of a Course for Erasmus Students at the University of Pécs

Renáta Anna Dezső

assistant lecturer

Institute of Education, Faculty of Humanities, University of Pécs

dezso.renata@pte.hu

Keywords: survey based courses, international students, teacher training, student-lecturer cooperation in research

Courses advertised for students coming from foreign countries add to the popularity of departments, institutes and faculties of universities. This presentation illustrates an example from the Department of Educational Theory at the Institute of Education, Faculty of Humanities, at the University of Pécs. Within the framework of the course „Education at the Millennium - Through Our Own Life Stories“ two Polish and two German students conducted a small survey under my supervision as a course leader at the University of Pécs amongst the incoming foreign students in the fall semester of the academic year 2011/2012. Our aim was to find out about reasons for exchange students to choose the University of Pécs for an exchange semester. We examined two hypotheses: a) There might be correlations between students' fields of study and the choice of courses from other faculties (e.g. Faculty of Humanities). b) Furthermore there could be correlations between their home country and the choice of Hungary or their study program and their reasons for choosing the University of Pécs. In my contribution I intend to summarize the findings of this survey and outline possible future courses alike.

Need for Entrepreneurship Education as Means of Facilitating Empowerment and Progress in a Transit Society

Zsuzsanna Horváth

lecturer

College of Commerce, Catering and Tourism, Department of Tourism
Budapest Business School
zsenilia1@gmail.com

Keywords: democratic deficit, entrepreneurship education, empowerment

The final results of the European Social Survey on attitude changes of EU member states and candidate countries, demonstrate loss of confidence affecting new democracies such as Hungary. The loss of confidence is clearly observed in the younger generations which no longer have any good models for achievement on either on personal or societal level. Hungarian youth today is called by 'faceless generation' by relevant social researchers. In order to bridge the democratic deficit and adopt sustainable development on the societal level, it would be of utmost importance to encourage future generations to become active and take the reins of future in their own hands. This can be done by the general introduction of principles and skills of responsible entrepreneurship especially in the area of creative tourism where students are most likely to be active. Responsible entrepreneurship education, coupled with Education for Sustainability (EfS) are guidelines along which creative tourism education must introduce concepts reinforcing faith and hope in a sustainable future. This presentation attempts to demonstrate, on the basis of empirical research findings from a cohort of 140 tourism students, how responsible entrepreneurship education can positively influence future expectations of tourism and hospitality students.

Reflective Teacher Training Supported by Cooperative Principles

Julianna Mrázik

senior lecturer

Institute of Education, Faculty of Humanities, University of Pécs

mrazik.julianna@pte.hu

Keywords: team teaching, cooperative structures, teacher training

Student-teachers were taking part in a cooperative learning process during the last semester. The topic of the university course was: 'Teaching and Learning' and students' learning was supported by cooperative learning. In the next (recent) semester half of the former students were enrolled to the course 'Teaching and Learning'. The problem was twofold; on one hand the lecturers': there is hardly possible to speak about novelties for students a semester apart and on the other hand it would happen probably boring for the former students to learn about the cooperative learning, again.

As to resolve the two dilemmas, student were asked to teach in 'team-teaching' which means that the students were working in pairs during the course and were allowed to teach other students in the group. Pairs were formed from an 'elder' student (this means students who were taking part in the previous course) and from the 'younger' one (the new students in the course.) The 'elder' students were asked to teach the 'younger' partner which means to involve him/her into cooperative learning (and teaching) process.

The aim of the trial was twofold: how the 'elder' (expert) introduce the 'younger' (novice) to the cooperative process and how the 'team' involves the other group members into learning progress. The aim of the team teaching was to involve the would-be-teachers into the learning-teaching process not only give them a lecture about it or let them only heard or read about the effectiveness of the method. The aspects of the evaluation of the students' achievement were the basic principles of cooperative learning: equal access; parallel interactions; positive interdependence; application of flexible structures and considering individual needs. At the same time, the students have had to plan the lesson, tools, steps and tasks, estimate the possible products/achievements and keep time so the situation was similar to the real classroom activities.

Student Houses as Lens: Patterns of the Evolution of Democratic Culture among Hungarian Students

Gyöngyvér Pataki

PhD student

Educational Sciences Doctoral Program, University of Debrecen

pataki.gyongyver@gmail.com

Keywords: Campus-life project, democratic patterns, social space

To see more clearly in respect of democratic processes in youth culture the Campus-life project at the University of Debrecen²) and the Connected Communities research project at the University of Birmingham³ aim to explain how the changing forms and spaces of connectivity and privacy contribute to civic and professional education. Within this framework the research seeks to answer the question what implications the private/public “boundary setting” practices carry for the forms of civil engagement and self-governance in a Hungarian educational institution. While many rely on macro perspectives in their account of how institutions impacts political behaviour and connectivity in a community, social scientists have rarely looked at the way how the seemingly irrelevant micro processes of the evolution of democratic culture leads to significant outcomes among young adults in Hungary. In order to explore the nature of evolution of democratic patterns among Hungarian students, I proposed an ethnographic study with the combination of two methods: 1.) participant observation; 2.) 80 mini focus groups conducted among roommates of two student houses at the University of Debrecen in network analysis framework. Student houses were chosen as the field of our research on three preliminary considerations; their community initiatives, their intention to be a “hotel” or “home” and their notion on the satisfactory level of surveillance. The results also show the way how the gradually implemented surveillance spaces reconstruct or mobilize the private or public character of social space. The important finding from our analysis is that the gradual implementation of surveillance technologies intensifies the prominent relevance of the “home” with its rich information and technical capacities, especially in a region where the rate of strong reciprocal familiar attachment is traditionally high. It also strengthens the abstract and untouchable perception of the public realm, which further implicates low civil engagement in determining the students’ own living conditions. On the other hand, new forms of virtual and non-virtual semi-public spaces offer opportunities for collective actions.

² <http://campuslet.unideb.hu>

³ <http://www.birmingham.ac.uk/research/activity/education/connecting-communities/index.aspx>

FELSŐOKTATÁS ÉS FELNŐTTNEVELÉS

Szekcióvezető: Koltai Dénes

Közép-kelet európai hallgatók vélelmezett akadémiai környezetének vizsgálata, különös tekintettel az akadémiai normaszegésekhez és az oktatókhoz való viszonyulásra

Barta Szilvia

tanársegéd

Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományok Intézete
barta.szilvia@arts.unideb.hu, szilviabarta.de@gmail.com

Kulcsszavak: akadémiai normaszegés, intézményi környezet, hallgató-oktató kapcsolat

Akadémiai integritás és akadémiai normaszegés a tanulási attitűd skála két végpontjaként jelenik meg a legtöbb felsőoktatás-pedagógiai kutatásban. Habár mindét fogalom az oktató szocializációs, nevelői, oktató, irányítói szerepkörét hangsúlyozza, ezek mégis csupán a felsőoktatás-pedagógiai megközelítésben egyesülnek, ellentétben számos egyéb megközelítéssel (ld. akadémiai szocializáció, erkölcsi nevelés, hallgatói jól-lét, stb). Elemzésünkben az akadémiai integritás oktatási célként jelenik meg, az akadémiai normaszegést elfogadó viszonyulást pedig nem megfelelő tanulási attitűd tüneteként értelmezzük. Szakirodalmi forrásokra alapozva az alábbi hipotézisekre keressük a választ:

1. Többségben vannak az instabil tanulási attitűddel és az akadémiai normaszegéseket elfogadó viszonyulással jellemezhető hallgatók.
2. A hallgatók kevésbé támogatónak, törődőnek érzékelik az oktatókkal kialakított kapcsolataikat.
3. A pozitív tanulási attitűddel jellemezhető hallgatók hasonló jellemzőjű csoporttársakkal veszik körül magukat.
4. A pozitív tanulási attitűddel jellemezhető hallgatók a magukéhoz hasonló oktatói kapcsolatokkal jellemezhető csoporttársakkal vannak körülveve.

Az elemzés egy határokon átnyúló területet felölelő kérdőíves vizsgálat alapján készített adatbázisra épül. Az adatfelvétel 2010-ben zajlott, 68%-os mintavétel segítségével 601 elemszámú adatbázis jött létre, a minta reprezentativitását a vizsgált felsőoktatási intézmények karonkénti súlyozásával biztosítottuk. A hallgatók akadémiai normaszegésekhez való hozzáállását Likert skála segítségével mértük, melynek alapján hallgatói, kortársi csoportokat alakítottunk ki, valamint elemeztük az oktatókkal való kapcsolat minőségét is.

A hallgatók között dominál a megengedő, kredencialista attitűd, a hallgatói és kortársi csoportok közötti összefüggés szignifikánsan erősnek bizonyult. Az oktatókkal való kapcsolatmintázat képe igen változatosnak mutatkozott: a mentor típustól a tananyag centrikuson át egészen a zárkózottig.

Történelmi hagyományok a mai szakkollégiumok működésében

Ceglédi Tímea – Kardos Katalin – Pornói Rita

kutató – PhD hallgató – PhD hallgató

Debreceni Egyetem, CHERD-Hungary – Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori

Program – Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program

cegledi.timea@cherd.unideb.hu, kardoskata1987@gmail.com, pornoirita@gmail.com

Kulcsszavak: szakkollégium, felsőoktatás, forráselemzés

Amióta az oktatási intézmények hallgatóságát elszállásoló kollégiumok léteznek, azóta élnek bennük közösségi és szakmai tevékenységek. Az azonos érdeklődésű fiatalok együttlakása, az oktatók és diákok folyamatos együttléte szinte törvényszerűen magában hordozza a szakmai munkát a közösségi lét lehetőségét. A szakkollégium mint tehetséggondozó forma ezen kezdeményezésekből merítette szakmai hátterét.

A felsőoktatáshoz köthető szakkollégiumi képzés elemzése kapcsán szükségesnek látjuk az egyes szakkollégiumok működését történelmi dimenzióba helyezni. Fontosnak véljük bemutatni azt a társadalmi és politikai kontextust, amely az egyes tehetséggondozó intézmények, majd később szakkollégiumok létrejöttét és működését elősegítették, vagy éppen ideológiai megfontolásból gátolták. Történelmi elemzésünk a legrégebbi hagyományoktól kezdve veszi sorra a szakkollégiumiság kialakulását és folyamatos változásait a történelem folyamán. Azt a társadalmi és politikai kontextust kívánjuk bemutatni, ami életre hívta a szakkollégiumokat. Kérdésünk, hogy az évtizedek által kialakult szakkollégiumi forma mit jelent korunk társadalmában. A történelmi elemzés az alábbi szempontokat veszi sorra: a szakkollégiumok rekrutációja, társadalmi és politikai szerepvállalása, társadalmi és politikai funkciója. Mindemmel az intézményekben megjelenő értékrendszer változására is kitérünk előadásunkban. Továbbá megkíséreljük a történelmi hagyományok különböző modelljeit azonosítani.

Jelen munkánk forráselemzésen és korábbi elemzések új szempontú megközelítésén alapul. Eredményeink azt mutatják, hogy a történelem folyamán ezen intézmények funkciója is változott, igazodott a kor kihívásaihoz az elemzett szempontok tekintetében.

Coaching a felsőoktatásban

Dobos Elvira

PhD hallgató, óraadó oktató

PTE Irodalomtudományi Doktori Iskola, Pécsi Tudományegyetem BTK

dobos.elvira@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatás, coaching, karriertervezés

A dolgozat kiindulópontja az az előfeltevés, hogy a coaching alkalmazása szükséges és indokolt lenne a felsőoktatás, különösen a bölcsészettudományi képzés területén, mind a vezetők, mind a végzős hallgatók támogatására. A támogatás szükségességét külső és belső tényezők egyaránt alátámasztják. Ilyen tényezők a vezetők esetében például az intézményi stratégiából következő kihívások, vagy a struktúrából eredő problémák. A hallgatóknál a fő problémaforrások a növekvő munkaerőpiaci verseny, illetve a képzés elméleti irányultságának túlsúlya a gyakorlatival szemben, ami nehézségeket okoz a karrierépítés területén. A Pécsi Tudományegyetemen végzett kutatás az előfeltevések vizsgálatát tűzi ki célul.

A vizsgálat a szakirodalmi források és a korábbi kutatások eredményeinek feldolgozásán túl interjúk és kérdőíves kutatásból, illetve három esettanulmányból áll. A kérdőívek a végzős hallgatók, az interjúk a vezetők coachinggal kapcsolatos attitűdjeit tárják fel, míg az esettanulmányok a coaching gyakorlati alkalmazhatóságának lehetőségeire mutatnak rá. A vizsgálatok eredményéből egyértelműnek látszik, hogy igény és nyitottság is tapasztalható a coaching iránt a vizsgált területeken. Az is megállapítható ugyanakkor, hogy a gyakorlatban mindkét vizsgált célcsoport esetében leginkább intézményes keretek között működhetne jól ez a módszer. Az egyéni kezdeményezéseken túlmutató, szélesebb körű alkalmazásához szükséges lenne olyan támogató terepek kialakítása az egyetemeken, amelyekhez elengedhetetlen feltétel lenne a felsőoktatási és az egyetemi vezetés együttműködése.

Nyelv és mobilitás kapcsolata az Európai Felsőoktatási Térségben

Fényes Csaba

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

csaba@angoltanszek.hu

Kulcsszavak: mobilitás, nyelvtudás, bolognai folyamat

A kutatás célja feltárni, hogy a nyelvi helyzet (a hallgatók, az oktatók és az intézmények más munkatársainak nyelvtudása, valamint az egyes országokban beszélt és használt idegen nyelvek) milyen hatással vannak a hallgatói mobilitásra az Európai Felsőoktatási Térségben.

Noha az Európai Felsőoktatási Térség megteremtésében az egyik legfontosabb célkitűzés a mobilitás, a felmérések rendre azt mutatják, hogy ezt a célt egyelőre csekély mértékben sikerült elérni, a hallgatóknak csak kis hányada vesz részt külföldi képzésben. Adatokkal bizonyítjuk, hogy ebben az egyik legfontosabb problémát a nyelvi akadályok jelentik. Kimutatjuk, hogy a horizontális mobilitásban a legfontosabb hallgatói szempont a nyelvtudás - pozitív és negatív előjellel egyaránt. Kitérünk arra a súlyos problémára, hogy mind a bolognai, mind az EU-s hivatalos dokumentumok vagy elhallgatják a nyelvi kérdéseket, vagy pedig túlságosan általános, a gyakorlatban szinte értelmezhetetlen módon tesznek róluk említést, és ezzel komoly hiányosságot teremtenek: nincs tudományos és gyakorlatias helyzetfelmérés, a közbeszédben pedig tudományos módszerekkel nem igazolható (sőt olykor egyenesen azoknak ellentmondó) megállapítások hangzanak el. Amellett érvelünk, hogy a nyelvi kérdések világos vizsgálata és a nyelvi szempontok felvétele a hivatalos és a gyakorlatban használt stratégiákban jelentősen javítaná a helyzetet. Jóllehet közismert tényként kezelhető, hogy az angol ma lingua francaként használatos nem csupán a tudományos életben, az oktatásban és az üzletvitelben, de a hétköznapi kommunikációban is, ezt adatokkal is bizonyítjuk.

A kutatásban felhasználtuk a bolognai folyamat és az EU egyes hivatalos dokumentumait, elemezzük a nyelvi helyzettel és a mobilitással kapcsolatos EU-s és más hivatalos statisztikákat, továbbá felhasználtunk korábbi kutatásokat is.

A kutatás eredményeként javaslatokat fogalmazunk meg arra vonatkozóan, hogyan lehet a nyelvi helyzetről kapott ismereteket hasznosítani a mobilitás előmozdítása érdekében.

Az intézményi habitus hatása a hallgatók professzió-képére

Fónai Mihály

habilitált egyetemi docens

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

fonai.mihaly@law.unideb.hu

Kulcsszavak: kulturális tőke, társadalmi tőke, habitus, professzió-kép

A kutatás célja: feltárni a különböző tőkefajtáknak a hallgatói rekrutációra és pályaképre gyakorolt hatását. Kutatási eredményeink alapján a hallgatói csoportok közötti különbségeket a rekrutáció és a professzió-kép a reprodukciós elméletek nem magyarázzák, ugyanakkor a karok közötti különbségek értelmezésére a tőke-és habitus elméletek alkalmasnak látszanak. Célunk így a tőkefajták hatásának a vizsgálata mellett a karok eltérő habitusának az elemzése.

A kutatás módszerei: kérdőíves vizsgálat (N= 3831)

A kutatás forrásai: elsődleges források

A kutatás várható, főbb eredményei:

Kutatásunk elméleti kereteit a kulturális és társadalmi tőke, valamint a habitus elméletek jelentik. Az empirikus eredmények alkalmasak a különböző tőketípusok hatásának az elemzésére és összevetésére, és a habitus hatásának a vizsgálatára is.

A kutatási eredmények azt mutatják, hogy a társadalmi tőke és a kulturális tőke egyaránt szignifikáns hatást gyakorolt arra, hogy valaki bekerülhessen a vizsgált tehetséggondozó programba. A választott szakkal összefüggő professzió társadalmi helyzetére vonatkozó rangsorolás esetében az e tőketípusokkal való rendelkezés „mértéke” szignifikánsan alakította a professzió-kép egyes elemeit.

A professziók megítélésére a vizsgált tőkék hatásán túl az egyes professziókról kialakult belső és külső kép, valamint a sztereotípiák is komoly hatást gyakoroltak. Ezek magyarázatása kapcsoltuk be a karok közötti különbségek jellemzésére a karok intézményi habitusának a hatását, ami már kellően magyarázza az eltéréseket.

Autonóm tapasztalt korúak permanens tanulási folyamata

Háber Hajnalka Mária

főiskolai tanársegéd
Eötvös József Főiskola
haber.hajnalka@ejf.hu

Kulcsszavak: felsőoktatás, gerontagógia, autonómia

Jelen kutatás elsődleges célja, hogy igazolja a tapasztaltabb korúak (felső)oktatásban történő „fenntartható” részvételének jelentőségét és létjogosultságot adjon minél erőteljesebben az andragógia és a gerontagógia tudományának, az interdiszciplinaritás keretei között. Az érintett korosztály felsőoktatásba történő belépésének okát, illetve továbbtanulási, önművelési szándékát állítjuk kutatásunk középpontjába. A társadalmi változások oktatásra gyakorolt hatását az idősebb korosztály aspektusában értelmezzük. A tapasztalt korúak permanens tanulási-tanítási folyamatának megvalósítását egyszerre helyezzük bele térben és időben a mai felsőoktatás rendszerébe és emeljük ki abból. Az intézményesült kereteken felül a non-formális tanulás alternatíváit is tárgyaljuk. A felnőtt- és idősnevelés szakágazatait egymással szembeállítva próbáljuk a tudományterületeken belül kialakult szakmai határokat közelíteni egymás felé. A vizsgálat során kvalitatív és kvantitatív módszereket is alkalmaztunk. Hipotéziseink igazolására a rendelkezésünkre álló másodlagos forrásokra támaszkodunk. A speciális társadalmi környezet által determinált célcsoport nevelési – oktatási folyamatában a Szabadegyetemek eredményességére is nagy hangsúlyt fordítunk.

Kutatási eredményeink jelentőségét abban látjuk, hogy igazolják az antropagógia lineárisan építkező rendszerének az oktatás és a társadalom kapcsolódási pontjánál való jelenlétét és egyben a két jelenleg még kevésbé elfogadott diszciplína egyre karakterisztikusabb elkülönülését. A tapasztalt korúak autonóm tanulási folyamatainak megismerésén keresztül közelíthetünk egy tudatában lévő, szellemi elégedettséggel rendelkező előregedő társadalom felé. A késői beruházás is megtérül és új, az oktatás területén innovatív módszerek kialakulásához vezethet.

A természettudományi és műszaki képzés helyzete Északkelet-Magyarországon az IRIS felmérés tükrében

Katona Ildikó

főiskolai adjunktus
Eszterházy Károly Főiskola
ildikatona@ektf.hu

Kulcsszavak: felsőoktatás, természettudomány, műszaki képzés

A természettudományi és műszaki felsőoktatás hallgatói létszámának csökkenése évek óta probléma felsőoktatási intézményeink számára. Ezekben a területeken végzetek száma és megjelenésük a munkaerőpiacon is egyre kevesebb. Ez a helyzet Európa más országaiban is fennáll, és megoldására az Európai Tanács Lisszabonban már 2000-ben elfogadott egy stratégiát. A stratégia céljainak megvalósíthatósága érdekében, a probléma kezeléséhez alternatívát adva egy kérdőíves felmérő project indult 2010-ben Intetersts and Recruitment in Science címmel, Norvégia, Dánia Nagy-Britannia, Olaszország, Szlovénia mint konzorciumkezdeményezésével.

A program célja, hogy a műszaki és természettudományi felsőoktatás meghatározott képzéseinek elsőéves, nappali tagozatos hallgatóitól információt gyűjtsön a szakválasztásuk motivációjáról és az eddigi hallgatói életük tapasztalatairól. A projekthez kapcsolódott az Eszterházy Károly Főiskola Környezettudományi Tanszéke. A tanszék oktatójának koordinálásával, saját forrásából 2011-ben megvalósult egy kérdőíves felmérés Debrecen, Nyíregyháza, Gödöllő és Eger felsőoktatási intézményeinek hallgatói körében, a project kimunkált kérdőívének felhasználásával. A kérdőív zömében zárt kérdéseket tartalmaz, amelyekre fontossági illetve Likert-skála szerint lehetett választ adni. A kitöltött kérdőívek SPSS statisztikai szoftver segítségével kerültek feldolgozásra. Jelen tanulmány összefoglalja, hogy milyen előzmények alapján választották a megkérdezett hallgatók a természettudományi és műszaki tudományterület valamely szakját, képzését, mennyire felel meg elvárásaiknak a képzés egy év távlatában és milyen jövőbeli prioritásaik vannak. Ez segítséget jelenthet ezen szakterületek hallgatói létszámának kívánt szintre emelésében, a képzésigényeknek megfelelő alakításában.

Fenntarthatóság és felnőttnevelés

Kollarics Tímea – Lippóy Dóra – Lükő István

egyetemi tanársegéd, PhD hallgató – szakoktató – intézetigazgató

Nyugat-magyarországi Egyetem – Pécsi Tudományegyetem – Pécsi Tudományegyetem

kollaricst@gmail.com, lippoy.dora@feek.pte.hu, luko.istvan@feek.pte.hu

Kulcsszavak: fenntarthatóság, ökológiai lábnyomat, tanösvény, felnőttképzés

A kutatás célja: Egyfelől a tanösvények kialakításának komplex jellegét, a látogatás hatékonyságának összetevőit szerettük volna feltárni. Másfelől a fenntarthatóság, a fenntartható fejlődés központi fogalmának és a felnőttek nevelésének kapcsolatát vizsgáltuk.

A kutatás módszerei: Kérdőíves vizsgálat három helyszínen a tanösvényt látogatók körében. Interjú a tanösvényeket fenntartó szervezetek vezetőivel. Dokumentumok gyűjtése és elemzése a tanösvény tervezés hazai és nemzetközi műhelyeiben.

A kutatás forrásai (elsődleges, másodlagos források): Kérdőívek, interjúk, tervezési dokumentumok, ökológiai lábnyomattal, fenntarthatósággal és környezeti neveléssel, valamint a felnőttoktatással foglalkozó szakirodalmak.

A kutatás főbb eredményei:

Az eredményeket összevetettük a hipotézisekkel, és röviden összefoglalva következőket állapítottuk meg:

- A válaszadók 86%-a már ismerte a fenntarthatóság kifejezést.
- A válaszolók 56 %-a részt vesz helyi és globális környezetvédelmi tevékenységben, programokban.
- Jelentősen bővült a látogatók ismeretköre a látogatás után a tartamos erdőgazdálkodás, a vadon élő állatok és lelőhelyeik, valamint a természeti sokféleség területén.
- A tanösvények komplex tervezése (kialakítása) egybekapcsolja a műszaki, természettudományos és a pedagógiai aspektusokat.
- A külföldi tanösvények tervezése sokkal tudatosabban és komplexebben történik.

Kutatásunk folytatásaként javasoltuk többek között, hogy folyamatosan erősítsék a tanösvények szerepét, és a fenntarthatóság minél több témakörével foglalkozzanak a látogatások során. Erősíteni kell a felnőttek nevelésében (oktatásában) a környezettudatos magatartás kialakítását elsősorban az andragógia és a felnőtt oktató szakokon hallgatók képzésében.

Pedagógusok karrier- és tanulmányi aspirációja a „Diplomás kutatás 2010” alapján

Kovács Edina

PhD hallgató

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

kovacs.edina.12@gmail.com

Kulcsszavak: tanárképzés, felsőoktatás, társadalmi nemi sztereotípiák

Jelen elemzés arra keres választ, hogy a pedagógusképzésben végzetek körében a pályaválasztást, a tanulmányi sikerességet, a vezetői pozícióba kerülést és a továbbtanulási aspirációkat mely tényezők befolyásolják inkább: a nemi sztereotípiák erős jelenléte és a polarizáltság, vagy ellenkezőleg, a tanári professzióval szemben megfogalmazott egységes elvárások. Ennek során a TÁMOP 4.1.3 „A felsőoktatás rendszerszintű fejlesztése” kiemelt projekt keretében végzett „Diplomás kutatás 2010” országos kutatás adatait elemeztük, amely az államilag elismert felsőoktatási intézmények 2007-ben, alapképzésben, kiegészítő képzésben és diplomás képzésben végzett hallgatóit követte nyomon. Az alapsokaság 49 382 fős, a megkérdezett minta összesen 4 511 fős volt, ebből pedagógus végzettséget 738 fő szerzett. Az adatfelvételt a Medián Közvélemény- és Piackutató Intézet valamint a GFK Hungária Piackutató intézet kérdezőbiztosi hálózata végezte. A társadalmi nemi sztereotípiákhoz kötődő jelenségek nagy mértékben jellemzik a vizsgált pedagógusmintát, így például a karrierlehetőségekben alapvetően az egyén biológiai neme a döntő: a férfiak jóval nagyobb arányban kerülnek vezető pozícióba, míg a nőktől kisebb előrelépéshez is nagyobb teljesítményt várnak el. Ugyanakkor – biológiai nemüktől függetlenül – a maskulin szakokon végzetek a későbbiekben magasabb képzési, továbbképzési szintet céloznak meg, mint a feminin szakokat választók. Emellett az erősen feminizálódott pedagóguspálya maga is mutat „nőies” jegyeket. A pedagógusképzésben végzetek ugyanis, a teljes mintához képest jobb teljesítményük ellenére, aspirációikat és munkahelyi pozíciójukat tekintve is az átlagos alatt maradnak.

A küzdősportok közoktatásban és a testnevelő tanárképzésben betöltött szerepe

Morvay-Sey Kata

egyetemi tanársegéd

PTE TTK Testnevelés- és Sporttudományi Intézet

soshi@freemail.hu

Kulcsszavak: küzdősportok, iskolai testnevelés, testnevelő tanárképzés

Az 1998-as Nemzeti Alaptanterv megjelenése óta a Testnevelés és Sport műveltségterületen belül a küzdősportok, önvédelem témakör az iskolai testnevelés részét képezi. A küzdősportok tantervi előírásokban történő megjelenéséig azonban az első paksi kísérleti programot követően hosszú időnek kellett eltelnie. Az előadás célja, hogy bemutassa a küzdősportok iskolai testnevelésen belüli megjelenésének történeti előzményeit, folyamatát valamint felvázolja a közoktatásban elfoglalt helyét, szerepét. További cél, hogy az előadás rámutasson a küzdősportok oktatásában rejlő pedagógiai lehetőségekre, illetve bemutassa az iskolai oktatással kapcsolatosan felmerülő nehézségeket. A témához szorosan kapcsolódik a küzdősportok megjelenésének, hangsúlyának vizsgálata az egyes sportszakember képző intézményekben, a testnevelő tanárképzésben.

A kutatás módszerei dokumentumelemzés és ankét módszer, elsődleges forrásai pedig Galla Ferenc visszaemlékezéseiből és munkásságából adódnak, valamint a sportszakember képző felsőoktatási intézmények által szolgáltatott képzési mintatervekből és információkból.

A kutatás eredménye elsősorban újdonságában mutatkozik meg, hiszen ez idáig nem jelent meg olyan tanulmány, mely a küzdősportok iskolai testnevelésbe való bekerülésének előzményeit, történeti hátterét és ennek összefüggéseit a testnevelő tanárképzéssel felvázolta volna.

A sportolás hatása a debreceni egyetemisták értékrendjére és jövőképeire. Értékek és elvárások az egyetemi sporttal kapcsolatban

Nagy Ágoston – Kovács Klára

oktató – PhD hallgató

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program
gusti@med.unideb.hu, kovacs.klarika87@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatás, sport, érték

A társadalom sportolási szokásaiban új trendek jelentek meg, hiszen a testünk felértékelődött. Az életmód sportágak szinterei mára nagyban eltérnek a tradicionálistól, s a választás motivációját nem a közösségi szórakozás jelenti. A mozgás szeretete és a külső vonzóbbá tétele hátterbe szorította a sport közösségteremtő erejét és általánosságban lényegtelené vált a versenyszellem és a játékgigény kielégítése a fiatalok körében, ezzel pedig megváltozott a sport értékteremtő- és közvetítő hatása. A mai felsőoktatási sport jellege végképp megváltozott a bolognai rendszer bevezetésével. Kutatásunkban arra keressük a választ, hogy (1) vajon hatással van-e a sportolás az értékrendjére az egyetemisták esetében is, (2) milyen különbségek vannak a sportoló és nem sportoló hallgatók között értékrendjüket és jövőképüket tekintve, (3) milyen igények és elvárások fogalmazódnak meg az egyetemi sporttal kapcsolatban, melyek összefüggésben állnak az értékrenddel. Kutatásunk relevanciája abban rejlik, hogy megismerhetjük a sport és értékrend összefüggéseit a debreceni egyetemisták esetében, s az ehhez kapcsolódó elvárások ismeretében javaslatot tehetünk olyan sportolási lehetőségek bevezetésére, amelyekkel egyre több hallgatót lehet megnyerni a rendszeres sport végzésére. Elemzésünket a Campus-lét kutatás keretében, a Debreceni Egyetemen 2010 őszén végzett on-line kérdőíves felmérés adatbázisán végeztük (N=4189), továbbá eredményeinket kiegészítettük egy korábbi intézményi kutatás hallgató elvárásokat vizsgáló kérdésblokkjának elemzésével. Eredményeink szerint a sportolók számára szignifikánsan fontosabbak az értelmiségi, puritán-felhalmozó, posztmateriális és önmegvalósítást előtérbe helyező értékrendhez kapcsolódó értékek, illetve pozitívabban látják jövőjüket. Különösen magas pontszámmal értékelték az önmegvalósításhoz kapcsolódó értékeket nem sportoló társaiknál. A hallgatói elvárások, jellemzők és sporthoz fűződő viszonyuk mentén öt hallgatói típust hoztunk létre, amelyekből láthatjuk, melyik számukra a legfontosabb a sport; melyikben van átlagosan több női hallgató; melyik költ a legtöbbet a sportolásra.

A felsőfokú turizmusképzés informatikai kérdései

Nagy Enikő

PhD hallgató, műszaki tanár

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola,

PTE Illyés Gyula Kar Gazdaságtudományi és Turisztikai Intézet

neniko@igyfk.pte.hu, 2005marcius@citromail.hu

Kulcsszavak: turisztikai felsőoktatás, idegenforgalmi képzés, turizmus informatika

A kutatás célja – helyzetelemzések alapján – a magyar felsőfokú turizmusoktatás sajátos rendszerének és kialakulásának, valamint a fejlesztési gátjainak felderítése. Az előadás során elsősorban az informatikai vonatkozású vizsgálatokról lesz szó. Felmérésre kerülnek az informatikai képzések a turisztikai felsőoktatási környezetben. Előtérbe kerülnek az informatikai kompetenciák, készségek, melyek elengedhetetlenül szükségesek ahhoz, hogy kiváló turisztikai szakembereket bocsássunk a munkaerőpiacra. Az informatikai ismeretszerzés sajátos helyzetben van az oktatási rendszer valamennyi területén. Napjainkban a turisztikai szakmai tudás a gyors technológiai változásokkal szoros összefüggésben van, miszerint a folyamatosan megújuló tudás indokolja az élethosszig tartó tanulás fontosságát. A vizsgálat tárgyaként említendő az informatikai intelligencia mérése a felsőoktatásba belépők és abból kilépők körében.

Vizsgálati forrásként szolgálnak kérdőíves felmérések és személyes interjúk.

Célom, hogy olyan lehetőségeket mutassak be a turisztikai szoftverek oktatásában, melyek metodikailag alátámasztva segítik a képzés hatékonyságának növelését. Az informatika, mint turizmusmarketing eszköze szerepelhet a képzésben. Továbbá lehetőségeket szeretnék kínálni arra vonatkozóan, hogy épülhetnek be az e-learning rendszerek az oktatásba. Munkámban szeretném kifejezni az e-learning rendszerek alkalmazhatóságát. Hogyan, mi módon és milyen mértékben szerepelhetnek a szinkron és aszinkron e-learning módszerek a hazai felsőfokú turizmusképzésben.

A projektmunka helye és szerepe a felnőttoktatásban

Rusznak Karolina

egyetemi hallgató

PTE Bölcsészettudományi Kar

rusznakk@gmail.com

Kulcsszavak: projektmunka, felnőttoktatás, gyakorlat

A közoktatásban ma már elfogadott és használt tanulási technika a projektoktatás. A kutatás elsődleges célja, hogy feltárja, milyen helyet foglalhat el a projektmunka a felnőttoktatásban. Van-e egyáltalán helye? Milyen előnye van az ilyen munkának a felnőttoktatásban? Érvényesül-e a felnőttek körében is a projektmunka, mint tanulási technika ismeretszerzésen túli előnyei, mint a szociális, szolidaritási, együttműködési, idegen nyelvi kommunikációs készségek fejlesztése. A közoktatásban sikeresen használják a projekt módszert az idegen nyelv oktatásakor. Hasznos lehet-e ez a felnőttoktatás keretein belül folyó idegen nyelv oktatásakor is? Az elméleti kutatás mellett szerepet kap egy lekérdézeses vizsgálat is, mely rávilágíthat arra, használják-e ma Magyarországon a projekt munkát a felnőttoktatásban. Ismerik-e ezt a technikát? Találkoztak-e ezzel tanulmányaik során? A lekérdézes célcsoportja: magyarországi felsőoktatási intézményekben tanuló hallgatók. A kutatás alatt másodlagos forrásként használok a projekt módszer szakirodalmát: Poór Zoltán munkáit, M. Nadasdi Mária projektoktatásról szóló könyvét, Bárdossy Ildikó, Kovátsné Németh Mária ezen irányú munkáit. A jelenlegi kutatás rávilágíthat arra, hogy e technika alkalmazható a felnőttoktatásban, amennyiben megfelelő módon használják. Elősegítheti a felsőoktatásban tanulókat azokra a helyzetekre, melyekkel már a munka világában találkozhatnak, hiszen fejleszti nemcsak az önálló feladatmegoldást, hanem a csapatmunkában való képességet is. A jelenlegi kutatás alapot szolgáltat a kutatás későbbi továbbfejlesztéséhez, melyben már a gyakorlatban kerülne kipróbálásra ez a technika, különös figyelmet fordítva e technika beépíthetőségére és használhatóságára az idegen nyelv oktatásban, azon belül is az orosz nyelv oktatásában.

Az önálló magyar nyelvű pedagógusképző intézet „esete” a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen

Stark Gabriella Mária

PhD hallgató

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

stark.gabriella.77@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatás, pedagógusképzés, kisebbségi oktatás

Kutatásunk célja a folyamatosan változó romániai magyar pedagógusképzés bemutatása. Résztvevő megfigyelő szemszögéből mutatjuk be a tanító- és óvóképzést, illetve tanárképzést egységes struktúrába foglaló magyar nyelvű Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézetet a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen. Előbb bemutatjuk az intézet megalakulását lehetővé tevő oktatási törvény pedagógusképzésre vonatkozó szegmensét tartalomelemzés módszerére alapozva, majd körvonalazzuk az intézetek megalakulásának folyamatát, végül bemutatjuk magát a Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézetet: megalakulásának előzményeit és körülményeit, a vezető egyéniségeket, szerkezetét, tevékenységi körét és jövőjét oktatói interjúk alapján. A kutatás eredményei alapján rávilágítunk az önálló magyar nyelvű pedagógusképző intézetben rejlő lehetőségekre és veszélyekre a kisebbségi felsőoktatás perspektívájából. Kijelölt, hogy az önálló magyar intézményi törekvés már hosszú ideje motiválja a felsőoktatási szereplőket. Az önálló magyar nyelvű pedagógusképző intézet különválásával nyelvi autonómiát nyert, illetve egy egységes szakemberi csapatot, amely a későbbi szakmai színvonal biztosítását vetíti előre. Az új szervezeti struktúra esetleg egy újabb, tartalom nélküli, merev, formális keretté alakulhat, egy újabb ernyővé, amely az autonómia jelszava alatt még erősebb centralizálást valósít meg, s ezáltal a kihelyezett tagozatok elveszítik megkülönböztető sajátosságaikat. A jelenlegi intézményi keretben még a tanító- és óvóképzés hagyományai erősebbek, de fennállhat annak a veszélye, hogy a tanárképzés rendszere rányomja majd a bélyegét a tanító- és óvóképzésre, ezáltal sokat veszítve majd gyakorlatorientáltságából. Annak a veszélye is fennáll, hogy a gazdasági szempontok, a gazdasági fenntarthatóság miatti megszorítások gyengébb infrastrukturális feltételeket teremtenek, s ezáltal az oktatás minőségének rovására mennek.

Az autonóm tanulás elsődleges funkciója a fiatal felnőtt tanulók körében

Tátrai Orsolya

predoktori ösztöndíjas doktorjelölt

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

tatrai.orsolya@gmail.com

Kulcsszavak: tanulás, fiatal felnőtt, motiváció

Az előadásban a fiatal felnőttkori autonóm tanulás sajátosságait elemezzük egy olyan, kérdőíves módszeren alapuló, országos kutatásból kiindulva („*A felnőttkori autonóm tanulás és tudáskorrekciós elköteleződés*” című OTKA K63555 kutatás), amely a felnőttkori tanulásnak azt a formáját elemezi, amikor a felnőtt saját maga kezdeményezi a tanulását, és önrányított tanulási programot valósít meg.

Kutatásunk kifejezetten a 18-30 évesek korcsoportját vizsgálja, különös figyelmet fordítva azokra, akik formális keretek között (*pl.: szakiskola, középiskola, felsőfokú képzés*) is tanulnak, ugyanis kutatási célunk, hogy alátámasszuk azt az elméleti alapfeltevést, mely szerint az informális keretek között megvalósuló autonóm tanulást elsődlegesen a formális és nem formális, szervezett tanulási tevékenységek egyfajta kiegészítőjeként értelmezhetjük.

Kutatásunk várható eredményeként egyrészt alátámasztjuk azt az állítást, amely szerint a 18-30 év közötti fiatal felnőttek a tanulási életpálya modellnek megfelelően rendkívül aktív tanulási tevékenységet folytatnak mind formális, mind nem formális, mind informális keretek között. Ez utóbbi tudatos formájának, az autonóm tanulásnak a legjellemzőbb területeit, és az önálló tanulási tevékenység mögött álló okokat és motivációs bázisokat is elemezve pedig másrészt az autonóm tanulás elsődleges funkcióját kívánjuk feltárni.

Kutatásunk kérdőíves módszeren alapul, 670 fő adatbázisának elemzési eredményeit elsődleges és másodlagos szakirodalommal is összevetjük.

ISKOLA ÉS OKTATÁSPOLITIKA

Szekcióvezető: Kozma Tamás

A tanuló régió mint kihívás és lehetőség

Benke Magdolna

kutató

magdolna.benke@gmail.com

Kulcsszavak: tanuló régió, innováció, partnerség

A kutatás egyik célja a tanuló régió fogalom sokoldalú megközelítésének vizsgálata. A tanuló régió fogalom értelmezésének körüljárása segít megvilágítani azt a társadalmi közeget és kapcsolatrendszert, amelyben az oktatási és képző intézmények működnek. A kutatás másik célja egy helyzetkép felvázolásával annak bemutatása, hogy mennyiben adottak a feltételek Magyarország hátrányos kistérségeiben a tanuló régió koncepció bevezetésére.

A kutatás módszerei döntően szakirodalom feldolgozás, esettanulmányok elemzése és esettanulmányok másodfeldolgozása.

A kutatás forrásaiként részben saját empirikus kutatásokat, korábban irányításommal készült esettanulmányokat és azok újbóli feldolgozását, valamint az elsősorban angol nyelven elérhető, illetve magyar nyelvű szakirodalmat használtam.

A kutatás (várható) főbb eredményei:

Noha a tanuló régió koncepció születése a regionális és közgazdasági tudományokban gyökeres, nemcsak felkínálja, de szükségessé is teszi a téma komplex, multidiszciplináris kutatását. A szakirodalmi példák azt bizonyítják, hogy a megközelítések számos kérdésben eltérnek egymástól. A korántsem egységes koncepció vizsgálata arra enged következtetni, hogy az egyes értelmezéseket illetően nem létezik jó és rossz felfogás, egyedül üdvözítő, helyes illetve hibás definíció, mivel – értelemszerűen – mindegyik vélemény mögött eltérő elméleti tudományos háttér, különböző racionális érdekek, estenként lobbikörök, illetve magyarázó erővel bíró szubjektív tényezők állnak. Az egyes megközelítések eltérő „üzenetet” küldenek az iskolának. A tanuló régiók kialakulásának akadályait vizsgálva a kutatás számos ponton találkozott a megismert hazai regionális innováció-kutatás és regionális hálózatok kutatásának eredményeivel. Fontos momentum, hogy a tanuló régió koncepciók többsége kizárólag az egyetemekre fókuszál, mint egy adott térségben innovációs partnerként egyedülként számításba vehető együttműködő oktatási intézményekre, ezáltal az az innovációs potenciál, amit elvileg a középfokú iskolák képezhetnek, teljesen elvész pl. a regionális fejlesztések vonatkozásában.

A szociális tanulás és a társadalmi aktivitások magyarországi vizsgálata nemzetközi modellek alapján, vizsgálati dimenziók

Cserti Csapó Tibor

egyetemi docens

PTE BTK Neveléstudományi Intézet

cserti.csapo.tibor@pte.hu

Kulcsszavak: szociális tanulás, társadalmi aktivitás, tanulási atlasz, civil szféra

A kutatás, melybe az előadás illeszkedik az OTKA (K-101867) „Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig”, más néven a LeaRn projekt keretein belül zajlik. A kutatás munkacsoportjai a következők: a formális oktatási színterek, a szakképzési rendszerek, a nonformális és informális tanulási aktivitások, valamint a társadalmi aktivitások. Az előadás az utóbbi témakör – szociális tanulás - társadalmi aktivitások – értelmezési kereteit, vizsgálati dimenzióit, a nemzetközi kutatási modellek hazai alkalmazhatóságát és módszertanát járja körül.

A szociális tanulás fogalma alapvetően kétféleképpen értelmezhető a nemzetközi és hazai kutatási adatok alapján. Egyfelől maga a fogalom főleg a hazai szakirodalomban pszichológiai síkon értelmezhető – a tanulás szocializációs folyamatát értik alatta, illetve e folyamatnak a pszichés mechanizmusait vizsgálják. Másfelől a szociális tanulás egyfajta társadalmi funkcióként, társadalmi aktivitásként, az egyének csoporttevékenységekbe történő önkéntes bekapcsolódásként – valamiféle „civil kurázsiként” értelmezhető. Ez irányba mutatnak a felhasznált külföldi példák, így a Német Tanulási Atlasz (Deutscher Lernatlas), mely a kutatás egyik módszertani alapját képezi. Vizsgált dimenziókat egyéb nemzetközi kutatások is vizsgálták (pl. Composite Learning Index – Kanada, European Lifelong Learning Indicators stb.), ezek eredményei alapján bővítjük a hazánkban vizsgálható dimenziókat. Abban azonban közösek, hogy ez utóbbi vizsgálati szempontot erősítik.

Ez alapján a társadalmi aktivitásokat leginkább az egyének társadalomban való közösségi megnyilvánulásaként, a civil életben való aktív bekapcsolódásként kívánjuk elemezni. Elsőként is kiválasztjuk a vizsgálni kívánt mérőszámokat, majd összegyűjtjük a szükséges adatbázisokat, hogy a társadalmi aktivitásokra jellemző mutatók területi eltéréseit, korrelációit összefüggésbe hozhassuk az ország egyes régióinak gazdasági-társadalmi mutatóival, fejlettségbeli különbségeivel és elsősorban a helyi civil szféra jellemzőivel.

A vizsgálati terület, a használható mutatók köre meglehetősen széles körű, ezért első körben célkitűzésünket szűkítjük. A magyarországi cigányság egyes országrészekben eltérő fokú beilleszkedtségét, szervezettségét tesszük meg vizsgálati célnak azzal összefüggésben, hogy milyen szintű az adott régióban a civil szektor megjelenése, működése. Azt feltételezzük, hogy a cigányságon belüli támogató, önszervező szerveződések és szervezetek működése az egyik legfőbb oka annak, hogy az ország dél-nyugati térségében nem jellemzik éles konfliktusok az együttélést.

Hipotézisünk, hogy a civil szervezetek immár legalább két évtizedes múltja korlátozza a leszakadást, fenntartja a párbeszédet a magyar többség és a cigány kisebbség között. Ez a hálózat olyan perspektívát kínál, amely éppen az etnicitást tekintti kiinduló pontnak a társadalmi előmenetelhez. Ez okból a cigányság kisebb-nagyobb csoportjai nem különülnek el végzetesen a nagyobb társadalmi folyamatoktól. Kutatásunkban azt kívánjuk feltárni, milyen civil társadalmi szerveződések alakultak ki a térségben, milyen módon működtek és működnek.

A formális tanulás regionális dimenziói

Engler Ágnes – Dusa Ágnes Réka – Kovács Edina – Kardos Katalin

egyetemi tanársegéd – PhD hallgató – PhD hallgató – PhD hallgató

Debreceni Egyetem, Neveléstudományok Intézete, Debreceni Egyetem Humán Tudományok

Doktori Iskola

engler.agnes@arts.unideb.hu, agnesdusa@gmail.com, kovacs.edina.12@gmail.com,

kardoskata1987@gmail.com

Kulcsszavak: formális oktatás, roma, migráns, felnőtt, mapping

Az előadásban bemutatott kutatásban a formális, iskolai rendszerű tanulási utakat kívánjuk feltérképezni különböző tanulói csoportok részletes megvizsgálásával. A kutatásban körülhatárolt régió statisztikai mutatóit alapul véve (társadalmi és gazdasági jellemzők, oktatási intézményrendszer) igyekszünk meghatározni az oktatási rendszer területei igényeire való reagálását. A régióban működő közoktatási intézmények (ISCED 1, 2, 3) tanítási-tanulási folyamatának minőségét a hagyományos, mérés és értékelés során használt indikátorokkal ragadjuk meg. Az így kialakult regionális képzési képlet szolgál a felsőoktatás bemeneti fázisának felmérésére. A felsőoktatás eredményességi mutatói között indikátorként szerepel a tanulmányi előrehaladás, a szakkollégiumi tagság, a tehetséggondozásban és kutatásban való részvétel.

Az intézményi dimenzió kialakításában igyekszünk nem csupán a régióban átlagosnak számító tanulói-hallgatói tendenciákat érzékeltetni, hanem kiemelt figyelmet szentelünk ún. nem hagyományos résztvevők tanulási útjának. Figyelmünk középpontjában állnak a romák és a migráns fiatalok, illetve a formális tanulás valamely szakaszára felnőttként visszatérők. Megvizsgáljuk, hogy ezeknek a csoportoknak az alap-, közép- és felsőfokú regionális oktatási intézmények milyen típusú, színvonalú képzést nyújtanak, milyen bemeneti s kimeneti tényezőkkel bírnak a tanulók, milyen átjárási lehetőségeik vannak az egyes szintek között. Fontos kérdés, hogy ezeknek a csoportoknak felkínált képzési lehetőségek és tartalmak hogyan illeszkednek a térség gazdasági kompetenciáihoz. A létszámadatok és mutatók (ranking) mögé pillantva a minőségi, területi mutatók (mapping) adják meg a teljes körű választ kérdéseinkre.

Ki tanul, hol tanul, mit tanul, hogyan tanul és miért tanul – a tanuló régió konceptuális és módszertani kihívásai

Erdei Gábor

egyetemi adjunktus

Debreceni Egyetem

erdei.gabor@arts.unideb.hu

Kulcsszavak: tanuló szervezet, tanuló hálózatok, tanuló régió

A kutatás célja egy hároméves (OTKA) pályázat empirikus munkáinak elméleti megalapozása, illetve ennek megerősítése. A tanuló régió egy nagyon fluid, hipotetikus fogalom, amely problémakör a hazai kutatásokban ez ideáig marginális szerepet kapott. A tanuló régió a lifelong learning egyfajta meghaladásként, leágazásként is értelmezhető. Holisztikus megközelítést igénylő társalmi jelenségről beszélünk, amely ugyanakkor napjainkra a fejlesztési politikák érdeklődési körébe is bekerült.

Kutatásunkban a tanuló régió formálódásának mechanizmusa során különös figyelmet szentelünk a szervezetekben megjelenő tanulásoknak, a szervezeti tudás spill over-eknek, valamint a hálózati kapcsolatok által generált tanulásoknak is.

A kutatás – mint fentebb említettük – egy nagyobb empirikus munka elméleti részét, annak megalapozását képezi. Ennek során elsősorban a nemzetközi elméleti szakirodalom és az eddigi kutatási munkák áttekintését és kritikai feldolgozását végezzük.

Elméleti munkánk elsősorban a nemzetközi szakirodalomra építjük (Florida, Morgan, Björnåvold, OECD, CEDFOP stb.) tekintettel arra, hogy a kérdés hazai feldolgozása meglehetősen hiányos, illetve sporadikus (Németh, Kozma).

A kutatás megvalósulásával – reményeink szerint – jelentős lépést teszünk a tanuló régió fogalmának értelmezésében, amely segíti a jelenség empirikus vizsgálatának konceptualizálását, illetve a későbbiek során ennek operacionalizálását is.

A „művelődési városközpont” húsz év után: egy alföldi kisváros esete

Forray R. Katalin – Kozma Tamás

egyetemi tanár – egyetemi tanár

Pécsi Tudományegyetem – Debreceni Egyetem

forrayrk@gmail.com, kozmat3@gmail.com

Kulcsszavak: művelődési városközpont, oktatáspolitikai, recentralizáció

A „művelődési városközpont” elképzelése – ahogyan azt az 1980-as években (sokakkal együtt) a szerzők megfogalmazták – a rendszerváltozást követően az önkormányzati hatásköri törvénnyel a megvalósulás útjára lépett. A tanulmány egy alföldi kisváros esetén keresztül azt vizsgálja, hogy mi lett az eredeti elképzelésből. Az első részben a szerzők összefoglalják a „művelődési városközpont” eredeti elképzelését, ahogy saját és mások írásaiban kiformálódott. A második részben pedig azt mutatják be, hogyan alakult át az elgondolás olyan politikává, amelyet az önkormányzatnak végül föl kellett adnia. Befejezésként a szerzők megkísérelnek tanulságokat levonni a történetből, egyben hozzászólni a napjainkban megkezdődött oktatásügyi recentralizációhoz.

Egyházi cigány és nem cigány szakkollégiumok összehasonlítása

Forray R. Katalin – Marton Melinda

egyetemi tanár – egyetemi tanársegéd

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola, PTE BTK Szociológia Tan-
szék

forrayrk@gmail.com, marton.melinda@pte.hu

Kulcsszavak: felsőoktatás, keresztény szakkollégium, cigányság

A cigányság oktatási és ebből következően munkaerő-piaci hátrányai olyan problémaként jelennek meg, amelynek orvosolására számos oktatáspolitikai kezdeményezés született. Habár a rendszerváltozást követően javult a cigányság oktatási helyzete, megjelentek a cigány fiatalok a felsőoktatásban is. Azonban a diploma megszerzése sok esetben csak valamilyen ösztöndíjjal vagy egyéb támogatással sikerülhetett. A kezdetben nem etnikai alapú támogatásokat felváltották az etnikai alapú ösztöndíjak, létrejötték a cigányság számára létrehozott tehetség-gondozással foglalkozó kezdeményezések.

A szakkollégiumi tehetség-gondozás az egyik leghatékonyabb módszere (lehet) a felsőoktatásban bekerült fiatalok segítségének, hiszen ezek az intézmények holisztikus szemlélettel rendelkeznek. Nem csupán anyagi támogatást nyújtanak, hanem különböző programokkal, mentori, tutori foglalkozásokkal segítik a szakkollégiumokba felvételt nyert hallgatók iskolai sikerességét, valamint fontos érték-közvetítő, identitás-erősítő feladatokat is felvállalnak, mely értékátadás különös jelentőséggel bír az egyházi szakkollégiumok esetében.

Az utóbbi években egyre nagyobb hangsúlyt kapott a cigányság társadalmi integrációja EU-s és hazai szinten egyaránt, melynek egyik kiemelkedő programja az ún. Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat létrehozása (2011. május). A már évtizedek óta működő egyházi tehetség-gondozás tehát etnikai szinten is megjelent. Célunk annak bemutatása, hogy miben különböznek, illetve hasonlítanak az egyházi cigány és nem cigány szakkollégiumok, van-e valamilyen jellegzetessége a cigány fiatalok egyházi szakkollégiumba való bevonásának, milyen célzott tevékenységekkel, programokkal kívánják megvalósítani a cigány értelmiség ki-nevelését, a fiatalok felsőoktatási sikerességének előmozdítását.

A szakmai képzés regionális vetületei

Györgyi Zoltán – Birinyi Márk – Szócs Andor

egyetemi docens – PhD hallgató – PhD hallgató

Debreceni Egyetem, LeaRn kutatócsoport

gyorgyiz@ella.hu, birinyimark@gmail.com, szocs.andor.phd@gmail.com

Kulcsszavak: oktatáskutatás, szakképzés, élethosszig tartó tanulás, nem formális képzés, regionális kutatások

A kutatás célja: A LeaRn kutatócsoport (vezeti Kozma Tamás) a *tanuló régió koncepcióra* alapozva, a hasonló külföldi kutatások tapasztalatait felhasználva igyekszik megragadni a tanulás társadalmi feltételeiben rejlő, vagyis az ezt szolgáló oktatási kapacitásban, a lakosság tanuláshoz való viszonyában, tudásában, valamint a tanulást befolyásoló társadalmi-gazdasági háttérben tetten érhető, egy-egy kisebb-nagyobb régió fejlődését meghatározó tényezőket.

A kutatás módszerei a jelenlegi fázisban: szakirodalom-feldolgozás. (A későbbiek során: adatbázisok kialakítása és elemzése, kistérségi/városi kérdőíves adatfelvétel, interjúk.)

A kutatás forrásai: a *Deutscher Lernatlas*, a *Composite Learning Index (CLI)* és a *European Lifelong Learning Indicators (ELLI)*, valamint hazai regionális és szakképzési kutatások anyagai.

A kutatás (várható) főbb eredményei: Szakképzéssel foglalkozó témacsoportunk segít tisztázni azt a kérdést, hogy egy-egy térség gazdasági-társadalmi és tanulási erőforrásai milyen mértékben hatnak egymásra, azaz a szakmai tanulást befolyásoló egyes tényezők, milyen mértékben és milyen szinergiával hatnak a térség általános fejlődésére, fejlettségére, illetve a térség általános társadalmi fejlettsége milyen mértékben befolyásolja a szakmai tanulás feltételeit, s ezen keresztül, vagy közvetlenül a szakismeretek elsajátítását. A kutatás végeredményeként (hosszabb távon) javaslatot teszünk a fenti összefüggést a lehető legjobban mérhető indikátorrendszerre, mely a szakmai képzés formális és nem formális képzési elemeit egyaránt igyekszik figyelembe venni.

A nonformális és informális tanulás vizsgálati dimenziói

Juhász Erika

tanszékvezető főiskolai docens

Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományok Intézete Andragógia Tanszék

juhasz.erika@arts.unideb.hu

Kulcsszavak: informális tanulás, tanulási atlasz, tanuló régió

Kutatásunk az OTKA (K-101867) „Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig”, röviden LeaRn projekt kutatásába illeszkedik. Az OTKA kutatás célja egy adott területi és társadalmi egység (Dunántúl, Tiszántúl, Partium) azon gazdasági, politikai és kulturális tényezőinek feltárása és elemzése, amelyek hozzájárulnak egy tanuló régió (LR) kialakulásához. Ennek keretében a kutatócsoport Kozma Tamás vezetésével az átfogó elméleti és kartoográfiai munkacsoportok mellett négy dimenzió mentén vizsgálja a tanuló régiók kialakulását, szerveződését és fejlődését, ezek: a formális oktatási színterek, a szakképzési rendszerek, a nonformális és informális tanulási aktivitások, valamint a társadalmi aktivitások. Előadásomban a nonformális és informális tanulási aktivitásokat vizsgáló munkacsoport első eredményeit kívánom bemutatni.

A kutatás módszertani alapját a Német Tanulási Atlasz (Deutscher Lernatlas) jelenti, amelyben az általunk az általános nonformális és informális tanulás dimenziójaként meghatározott terület az ún. Persönliches Lernen címet viseli, ami személyes tanulásként is fordítható. Ebben a kutatók négy fő területet vizsgálnak: az általános továbbképzéseket (német viszonylatban leginkább a népfőiskolai képzések/kurzusok kapcsán), a kulturális életben való részvételt (múzeum, színház, koncert stb. látogatása), a sporttevékenységeket, valamint a média eszközeivel (beleértve a tömegkommunikációt, az internetet, a könyvtárakat egyaránt) történő személyes tanulást. Ezeket a dimenziókat más nemzetközi kutatások is vizsgálták kisebb-nagyobb eltérésekkel (pl. Composite Learning Index – Kanada, European Lifelong Learning Indicators stb.), amelyek eredményei alapján bővítjük a hazánkban vizsgálható dimenziókat. Előadásomban azokat az elméleti és módszertani elveket és eredményeket kívánom bemutatni, amelyek a hazai kutatásban a nonformális és informális tanulási aktivitások vizsgálatában eddig megjelentek, és amelyek mentén a fent nevezett OTKA kutatásban a hazai vizsgálati dimenzióinkat kialakítjuk. Ezek az eredmények a kutatócsoportunk empirikus munkájának alapját jelentik a következő éves időszakra.

A testnevelés oktatásának változása a dunaújvárosi Bánki Donát Gimnázium és Szakközépiskolában

Papp Péter

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
petipapp80@freemail.hu

Kulcsszavak: változás, követelmények, alsó tagozat, felső tagozat, tanuló

Testnevelő tanárként dolgozom a dunaújvárosi Bánki Donát Gimnázium és Szakközépiskolában, nyolc esztendeje. Ez idő alatt, mint az élet sok más területén, az oktatásban is drámai változás állt be. A tanulók fizikai képessége nem teszi lehetővé az előírt követelményszint betartását, így szükséges az eredeti tanmenetet módosítani, engedni az elvárásokból, kevesebbet kérni, hogy a tanulónak ne menjen el a kedve a testnevelés óráktól, a mozgás örömétől. Az elsődleges okot abban látom, hogy a törvény engedi az alsó tagozatos osztályokban, hogy ne szakember foglalkozzon a gyerekekkel. Nem mindig tartják meg a testnevelés órákat, ennek következménye, hogy a tanuló a felső tagozatba lépve már hátránnyal érkezik. Ha a testnevelő kolléga nem eléggé elhivatott, és kellően kitartó, akkor a felső tagozatban is további hátrányok fogják érni a tanulókat. A középiskolában ezek hiányát már szinte lehetetlen bepótolni, vagy csak nagy nehézség árán sikerül. A további okokat a mozgásszegény életmódban – a gyermekek sok időt töltenek a számítógép és a televízió előtt –, és a helytelen táplálkozásban látom. Valamint egyre kevesebb azon tanulók száma, akik a középiskolában folytatják a kiskorban elkezdett versenyszerű sportolást. A tanításom során a változások abban nyilvánultak meg, hogy egyre kevesebb tanuló tudta a kívánt szintet teljesíteni, egyre kevesebb tanuló kapott jó osztályzatot. Elkerülhetetlen, sőt szükséges volt a szinteken változtatni, engedni a követelményekből.

A bemutatónak gyakorlati jelentősége van, mert a kutatásom alapjául konkrét szám adatok és eredmények szolgálnak. A kutatásom során először kilencedik évfolyamos csoportokat fogok analizálni, az utolsó öt tanév adatai alapján. A csoportok tagjai a város sporttagozatos általános iskolájából, és a nem sporttagozatos általános iskolából kikerült diákok lesznek.

Az elemzés következő részében az évek alatt felmért eredmények alapján végzek összehasonlításokat a középiskola négy tanévére lebontva, különböző szempontok alapján. A csoportalkotás szempontjai: a mozgásszegény életmódot élők, a versenyszerű sportot a középiskola ideje alatt abbahagyók és az aktív sportolók.

Az analizálást az atlétika sportág szám adatokkal mérhető versenyszámai alapján végzem: 100m-es, 400m-es, 1000m-es síkfutás, magasugrás, távolugrás, súlylökés; táblázattal, diagramokkal szemléltetve.

A kutatás forrásai: A dunaújvárosi Bánki Donát Gimnázium és Szakközépiskola kiválasztott tanulóinak eredményei alapján.

A kutatás (várható) főbb eredményei: Igazolást nyer az a tény, hogy az általános iskolai képzések hiányossága eredményezi a középiskolai képzés minőségének romlását, amely egyértelműen arra utal, hogy engedni kell az előírt középiskolai követelményekből.

Szám adatokkal bizonyítást nyer az a feltevés, hogy a középiskolai évek során a mozgásszegény életmódot élő tanulók eredményei az évek során romlanak, a sportot abbahagyó tanulók eredményeiben látványos visszaesés következik be, miután abbahagyják a versenyszerű mozgást, és az aktív sportolók eredményei évről évre fejlődnek.

A többcélú intézmények jövőképe

Turi Katalin

főigazgató, PhD hallgató

Apáczai Nevelési és Általános Művelődési Központ,
PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
turi.katalin@educentrum.hu

Kulcsszavak: szervezeti integráció, iskolafokok közötti átmenetek, szakmai és szervezeti önállóság

A közoktatásunk reformfolyamatainak meghatározó eleme a tartalmi elvárásokhoz igazodó oktatásszerkezet kialakítása volt.

Miközben az oktatáskutatás irányai a tartalmi fejlesztésre hatottak, a településszerkezetből, demográfiai tendenciákból, fenntartói, oktatáspolitikai elvárásokból mostanra többségében funkció nélküli összevonások születtek, megkerülve a koherens oktatásszerkezet kérdését.

A pécsi Apáczai Nevelési és Általános Művelődési Központot (ANK), mint a magyar pedagógiai progresszió szempontjából különlegesnek mondható intézményt több szempontból is alkalmasnak vélem arra, hogy a szervezeti integráció és az iskolafokok közötti átmenetek tartalmi és formai vizsgálatával, elemzésével általános érvényű megállapításokat tehessünk. A kutatás e két aspektus egymástól elválaszthatatlan viszonyával kívánja igazolni, hogy az integráció nem tér-struktúra kérdése, hanem tartalmi együttműködési kerete az intézményfokok átmeneteit megkönnyítő programoknak. E programok pedig azt az összetartó erőt adják, ami a felszínen tartja az intézményt. Működése a valós tartalmi kapcsolatok nélküli összevonások alternatíváját, egyfajta jövőképet jelenthet.

A kutatás épít azoknak a primer forrásoknak az elemzésére, amelyek az intézmény eddigi működése során keletkeztek, és a kísérleti időszakot kivéve máig feltáratlanok. Kiegészülnek a tanulói továbbhaladásra vonatkozó statisztikai adatgyűjtéssel és elemzéssel, kérdőíves vizsgálatokkal.

Bizonyítani kívánja azt is, hogy az intézmény mai működésének értelmezési keretét nem az ÁMK fogalomrendszerében, hanem sokkal inkább a – jogszabályi megerősítéssel önálló elnevezést ugyan nem kapott, de a szakmai köztudatban – „nevelési központnak” nevezett intézményintegrációban kell keresni.

NEVELÉSSZOCIOLÓGIAI KUTATÁSOK

Szekcióvezetők: Forray R. Katalin

Cserti Csapó Tibor

Egy iskola születése

Andl Helga

egyetemi tanársegéd

PTE BTK Neveléstudományi Intézet

helga.andl@gmail.com

Kulcsszavak: kisiskola, helyi társadalom, közoktatás intézményrendszere, hátrányos helyzet

Az előadás arra vállalkozik, hogy egyszerre kritikai és leíró módon értelmezze a magyarországi tudományos diskurzusban a kisiskola terminusát. A fogalom újragondolása nem feltétlenül elméleti megközelítésekben jelenik meg, az előadás megkísérli egy esettanulmány keretében legalább jelezni a terminus diskurzusalkotó erejét.

A fókuszban egy kisiskola 2011-ben történő (újra)születése áll. Ennek különös társadalmi aktualitást kölcsönöz egy éppen ezzel ellentétes tendencia – iskolák megszűnését tapasztalhattuk az elmúlt években – és a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, mely szól arról is, hogy nyolc alsó tagozatos korú gyermek szüleinek igénye esetén gondoskodni szükséges tagiskola működtetéséről a településen. Az előadás a helyi társadalomra, szereplőire, a térség intézményi hálójára, a szereplők sajátos viszonyrendszerére, az iskolaindítás motivációira koncentrálna. Kutatásunk helyszíne egy olyan falu, melyet megtalálunk a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott, illetve az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések jegyzékéről szóló 240/2006. (XI. 30.) Kormányrendelet melléklete által sorolt hátrányos helyzetű települések listáján.

A kutatás szakirodalom- és dokumentumelemzésre, interjúkra, megfigyelésre alapozva mutatja be a vizsgált intézmény születését és működésének kezdetét.

Mérési invariancia vizsgálatok a Wechsler-féle gyermek-intelligenciateszten

Bézsényi Ákos

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

bezsényiakos@gmail.com

Kulcsszavak: Wechsler-féle gyermek-intelligenciateszt, mérési invariancia, konfirmatív faktoranalízis

Az elmúlt évtizedekben folyamatos vita kísérte az általános iskolai szelekciót, az iskolaérettség megállapítását, ezen belül az értelmi fogyatékosnak minősített gyerekek speciális (kisegítő) iskolákba történő kiválogatását. A vita mindig akörül forgott, hogy megbízhatóak-e azok a mérőeszközök, amelyekkel a gyermekek értelmi képességeit mérik. Nem ritkán kétes értékű diagnosztikai módszereket használtak, így nem meglepő, hogy Magyarországon több gyereket minősítettek enyhén értelmi fogyatékosnak, mint nagyon sok más országban. Szükségessé vált egy jól bevált, számos országban megbízhatónak bizonyult mérőeszköz hazai bevezetése. Így került sor 2004 és 2008 között a világszerte jól ismert Wechsler-féle gyermek-intelligenciateszt negyedik generációjának (WISC-IV) magyarországi standardizálási munkálataira. Azóta ez a teszt a legfontosabb mérőeszköz a gyermeki intelligenciavizsgálatokban. Ugyanakkor nagyon fontos tudnunk azt, hogy a teszt minden társadalmi csoportban és korosztályban valóban ugyanazt méri-e, azaz teljesül-e a mérési invariancia. Ezzel kapcsolatban számos külföldi kutatás az adott országban használt Wechsler-teszttel szemben többféle kétséget fogalmazott meg, amely közül a legfontosabb: bizonyos társadalmi csoportok, kisebbségek tagjai a teszten szignifikánsan gyengébb eredményeket (alacsonyabb pontszámot) értek el. Ezt a jelenséget többféle módon, például a tesztben feltárt faktorszerkezet finomabb elemzésével igyekeztek megmagyarázni. Magyarországon ilyesfajta kutatásokat még senki nem végzett, noha a jelenség nálunk is ismert. Az előadásban a külföldi kutatásokat ismertetem és beszámolok a saját kutatásaim eddigi fázisairól.

A környezeti nevelés megjelenése a magyarországi természettudományi múzeumokban

Dominek Dalma Lilla

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

dominekdalma@gmail.com

Kulcsszavak: természettudomány, környezetvédelem, múzeum

Prezentációm során megkísérlem bemutatni a múzeumi nevelés hazai rendszerét a természettudományi múzeumokban, annak működését és hatását, valamint a környezetvédelem és a természetvédelem megjelenési formáit az állandó-, és időszakos kiállításokban illetve a múzeumpedagógiai foglalkozásokon egyaránt.

A mai értelemben a múzeum a kulturális javak tudományosan rendszerezett gyűjteményéből álló intézményt jelent. Olyan intézményt, amely egyben a kulturális örökséghez tartozó javakat, a múlt és jelen megismerésének pótolhatatlan forrásait gyűjti, nyilvántartja, megőrzi, restaurálja, és a tudományos feldolgozás során közléseket tesz. A múzeum egy kultúrák közvetítő intézmény, egy olyan hely, ahol minden látogató másképp éli át ugyanazt a kiállítást.

A múzeumok ma tudás- és nevelésközpontú szerepkört töltenek be, s a belső képzések, továbbképzések, átképzések mellett rendszeresen kapcsolódnak a formális - non-formális - informális oktatás és nevelés feladataihoz, és ahhoz a múzeumi gyakorlathoz, mely a felnőttek, idősek számára is „visszatartja” a magyar hagyományokat, az erkölcsös élet értékeit annak céljából, hogy az európai és a globális térben megmaradjon a magyar nyelvű kultúra.

A kutatás várható eredményei rámutathatnak arra, hogy az állandó kiállítások témája a természetvédelmet helyezi előtérbe, de ennek ellenére is képes valamilyen formában „belecsempészni” a környezetvédelmi jelleget a kiállítási térbe, hogy a fenntartható fejlődés gondolatát elindítsák a látogatókban.

Budapesten és Zircen, a múzeumi nevelés területén végzett kutatásaim során gyűjtött ismeretekre épít előadásom, de további kutatói kérdések is helyet kapnak. A kutatás főként kvalitatív módszerek alkalmazására törekszik, a téma szakirodalmának felhasználása mellett.

Szelekció a szakképzésben

Fehérvári Anikó

tudományos főmunkatárs
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
fehervari.aniko@ofi.hu

Kulcsszavak: szakképzés, esélyegyenlőség, szelekció

A magyar iskolarendszer, ahogyan a közoktatás más területein, úgy a szakképzésben is erősen szelektív és ez a szelektivitás növekszik az újabb és újabb képzési programok bevezetésével.

Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézetben az elmúlt néhány évben több olyan kutatás is született a TÁMOP 3.1.1 21. századi közoktatás fejlesztés, koordináció projekt keretében, melyek a szakképzést, azok szereplőit igyekeztek feltárni. E vizsgálatok közül több tanulói adatfelvétel is született, különféle csoportokra vonatkozóan: speciális szakiskolai, szakiskolai, előrehozott szakiskolai, szakközépiskolai tanulókkal történt kérdőíves vizsgálat. Nemcsak képzési forma szerint különböztek ezek a csoportok, hanem évfolyamuk szerint is, illetve tanult szakma szerint is. Volt olyan vizsgálat, amely kifejezetten a végzősöket célozta meg, és akadt olyan is, amelyik a frissen belépőket. Emellett volt olyan kutatás, amely országos, szakmacsoportokra reprezentatív mintán zajlott és akadt olyan is, amelyik csak bizonyos szakmákban tanulókat vizsgált. Ez a sokféle kutatás lehetőséget ad arra, hogy az egyes vizsgálatok adatait megerősítse, megcáfolja vagy újabb problémafelvetéseket indukáljon és mód nyílik arra is, hogy a különböző csoportokat összehasonlítsa.

Az előadás abból a szempontból veti össze a fent említett vizsgálatok résztvevőit, hogy milyen iskolai út, sikeresek és kudarckok jellemezték őket. Feltételezésünk az, hogy a szakképzés erősen szelektív rendszer, amelyben a tanulók egy erősen hierarchikus rendszerbe szerveződnek. Az előrehozott szakképzés ennek a rendszernek egy újabb foka. Az adatok a legtöbb esetben ezt a feltételezésünket alátámasztják. A tanulók általános iskolai eredményessége egyértelműen kirajzolja ezt a lépcsőt, melynek a legtetején a szakközépiskolások állnak, a legalján pedig a speciális szakiskolások. A középiskolai tanulmányi út hasonló képet mutat, azzal az eltéréssel, hogy a különbségek mértéke kisebb, mint az általános iskolában.

A hazai tankönyvkiadók digitális tananyagkínálatának feltérképezése

- Fejlesztési standardok, jövőbeli tendenciák -

Fischerné Dárdai Ágnes – Molnár-Kovács Zsófia

egyetemi tanár – egyetemi tanársegéd

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola,

PTE BTK Neveléstudományi Intézet

dardai@lib.pte.hu, kovacs.zsofia@pte.hu

Kulcsszavak: digitális tananyag, interaktív tábla, tananyagfejlesztés

A PTE BTK Tankönyvkutató Műhely 2009-ben megvalósította a magyar tankönyvkiadók interaktív táblához készített digitális tananyagainak számbavételét, rendszerezését és elemzését. A vizsgálat két év elteltével a kutatási előzményekre építve ismét lezajlott. Az előadás célja – a projekt fő vizsgálati kérdéseivel összhangban – a 2009 óta tapasztalt kiadói fejlesztések, a 2011-ben forgalomban lévő digitális tananyagok elemző áttekintése és értékelése. A kutatás lefolytatása egy kidolgozott vizsgálati apparátus (raszter) mentén történt, mely a pedagógiai és használhatósági-technológiai szempontokra, valamint az információs adatok feltárására helyezte a hangsúlyt. Emellett a tankönyvkiadók vezető munkatársaival interjú is készült. A vizsgálatba bevont taneszközök között a Nemzeti Tankönyvkiadó, az Apáczai Kiadó, valamint a Műszaki Kiadó tipikus, reprezentatív és sokaságot tükröző digitális tananyagai kaptak helyet, s a kiadói honlapok feltérképezése, leíró bemutatása is tudatosan vállalt projektfeladat volt. Az elemzés eredményei közt – néhány lehetséges általánosítható fejlesztési irányt kijelölve – szembetűnő a digitális tananyagok mennyiségi növekedése, az online felületű kiadói fejlesztések erősödő tendenciája, mely előrevetíti a tudásmegosztás közösségi szintreinek, valamint az online közösségi fórumok jelentőségének felértékelődését.

A szociális kompetencia hatása az iskolai karrierre

Gelencsérné Bakó Márta

egyetemi tanársegéd

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

marti-bako@freemail.hu

Kulcsszavak: élethosszig tartó fejlődés, szociális kompetencia, iskolai karrier

A tudásalapú társadalomban az élethosszig tartó tanulás (life-long learning) mellett, az élethosszig tartó fejlődés (life-span development) jelentősége is hangsúlyozottan megjelenik. Ebben meghatározó szerepet tölt be a szocializáció folyamata. Az elméleti megközelítés, a szociális kompetenciák fejlődésének szükségszerűségét helyezi a figyelem középpontjába. Új diskurzus válik szükségessé a szociális kompetenciák fontosságáról, amely a szocializáció és az iskolai karrier (iskolai előmenetel) közötti kapcsolatokat helyezi más összefüggésrendszerbe.

Doktori kutatásom az emberi kapcsolatok tudományának egyik részterületét vizsgálja: a társas tudatosságon belül a szociális ismeretek fontosságát, a szociális jártasságot, illetve az annak hiányából adódó problematikát. A kutatási stratégiák közül a szakirodalom feldolgozása során a deduktív (analitikus) kutatást alkalmazom. Ez elsődleges forrásként jelölhető meg. A publikációk felhasználása, valamint a tanulók munkáinak feldolgozása másodlagos forrás. Jelentős részt képviselnek az empirikus, tapasztalati adatok. Kutatási módszereim: a megfigyelés, a kikérdezés, a dokumentumelemzés. A kikérdezés módszerének alapváltozatai közül az írásbeli kikérdezést alkalmazom egyéni kikérdezéssel, eszközzellege szerint a kérdőíves felmérést. A konferencián az előkutatás eredményét mutatom be, majd felvázolom a fő kutatásom adatfelvételének irányvonalát.

Munkámban bizonyosságot kívánok szerezni arra vonatkozóan, mely szerint a szociális kompetencia lehetőséget biztosít a társadalmi beilleszkedés zavartalanságára, a társadalomban betöltött többdimenziós szerepvállalásra.

Planetáris tudat a szimbólumok tükrében

Hevesi Tímea Mária

PhD hallgató, gyógypedagógus-lovasterapeuta, mozgásterapeuta
PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
hevesijohanna@gmail.com

Kulcsszavak: planetáris tudat, szimbólum, flow

A szimbólumok segítségével a planetáris tudat vizsgálata jelen tanulmány kutatási célja. A planetáris tudatot elsősorban kvalitatív módszerrel, azon belül tartalomelemzéssel kutatjuk, a szimbólumokat pedig résztvevő megfigyeléssel, illetve ugyancsak tartalomelemzéssel vizsgáljuk meg. A kutatás elsődleges forrásai László Ervin azon írásai, melyekben ismerteti az általa bevezetett „planetáris tudat” fogalmát, s egyes szimbólumok, melyekkel munkám során dolgozom (mozgás szimbólumai, lovak); a másodlagos források az ezekkel kapcsolatban írt tudományos szövegek. A planetáris gondolkodást először az indián, az ausztrál, a tibeti és az ősmagyar népek szimbólumain keresztül közelítjük meg. Ahhoz, hogy a ma élő ember számára is érthetővé és megvalósíthatóvá válhasson a planetáris tudat, újrafogalmazzuk jelenkorunk következő értékeit: minőség, közösség, egészség, kultúra és transzcendentalitás. Jelen kutatás által fel szeretnénk hívni arra a figyelmet, hogy ezeknek az újrafogalmazott értékeknek a megértését, pedagógiai munkánkba való integrálását segíthetik a szimbólumok általi élmények megtapasztalása. Egyrészt a pedagógusnak egy élményekkel teli pedagógia közvetítése érdekesebbé teheti előadását, másrészt a hallgatók részéről egy kapcsolódási pont lehet tanárukhoz, a tantárgyhoz az, ha a tanításuk, tanulásuk közben megélik a flow állapotát.

A gyermekvédelem és iskolázottság területi aspektusai

Híves Tamás – Varga Aranka

tudományos munkatárs – egyetemi adjunktus

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet – PTE BTK Neveléstudományi Intézet

hives.tamas@ofi.hu, mizafe@gmail.com

Kulcsszavak: gyermekvédelem, iskolázottság, területi kutatás

Kutatásunk elsődleges célja, hogy felhívjuk a neveléstudomány és a szakpolitikák figyelmét egy kevésbé fókuszban lévő és sajátos élethelyzetű gyermekcsoportra: a gyermekvédelemben élőkre. A szakirodalmi forrásokból tudjuk, hogy e csoport tagjainak közös jellemzője a biztos családi háttér hiánya és az alacsony iskolázottság. Kiindulópontunk, hogy a gyermekvédelemben élők a Bourdieu-i és Coleman-i értelmezésben vett tőkefajták birtoklásában alapvető hiányt szenvednek, így különös jelentőségű számukra a munkaerő-piacon hasznosítható iskolai végzettség, mint kulturális tőke megszerzése. Kutatói kérdésünk – a méltányosság pedagógiai elve szerint –, hogy a vizsgált csoport vajon megfelelő támogatáshoz jut-e az eredményes iskolai végzettség megszerzése érdekében. Azt feltételezzük, hogy a gyermekvédelemben élők iskolázottságának országos jellemzői megyékre bontva szignifikáns különbségeket mutatnak.

A bemutatásra kerülő kutatás a gyermekvédelem és az iskolázottság összefüggéseit egy nagyobb vizsgálatból kiemelt statisztikai adatbázisra támaszkodva országos és területi elemzések mentén tárja fel. A gyermekvédelemben élők 90 %-ára vonatkozó adatok statisztikai elemzésével az elhelyezési formák, a rendszerben töltött idő és az iskolai sikeresség összefüggését vizsgáljuk - fókuszálva a területi (megyék és régiók közötti) eltérésekre. Kutatásunk arra irányul, hogy a szakellátási rendszer megyei – meglehetősen nagy autonómiával rendelkező – intézményei az ott élők kulturális tőkefelhalmozását milyen hatékonysággal segítik, illetve hogy eredményeik között milyen különbségek mutatkoznak.

A statisztikai adatokból most levont következtetések eredményeként rá kívánunk mutatni arra, hogy a gyermekvédelem országos rendszerében az iskolázottság támogatásával összefüggésben jelentős területi eltéréseket tapasztalhatunk. Ezek alapján lehetséges javaslatokat tenni a mutatózó problémák megoldására: szektoron belüli vagy szektorközi együttműködés fejlesztésével.

A játék-tér-élmény megnyitása – A berlini Freie Schule in Berlin-Tempelhof iskola bemutatása

Ita Mariann

egyetemi hallgató

PTE Bölcsészettudományi Kar

ita.mariann@gmail.com

Kulcsszavak: alternatív iskola, káosz-rend, szabadság

Tanítási gyakorlatom során három hónapot töltöttem a *Freie Schule in Berlin* nevű általános iskolában. Kutatásom célja az volt, hogy egy a hagyományos oktatási rendszerétől jelentősen eltérő iskolai koncepciót, az ott tanító tanárok pedagógiai nézeteit megértsem, megfigyeljem, hogy az elméleti megfontolások hogy valósulnak meg a gyakorlatban. Az esettanulmány módszerét használva egyrészt nyilvános dokumentumokat elemzek (az iskola pedagógiai programját, honlapot) valamint a három hónap során naplószerűen gyűjtött élményeim, tapasztalataim, a tanárokkal és tanulókkal készített interjúk elemzésével mutatom be a berlini iskola világát. A hagyományos pedagógiai fogalmakat használva az alternatív iskola gyakorlata már-már anti-pedagógiai jellegűnek is tűnhet. Az iskolában nincsenek szabályok, mondván, hogy a diákok így önállóan kialakíthatják a maguk belső szabályait. Nincs meghatározott tanterv, sem tanórák.

Miután feltártam bizonyos fogalmaknak az iskola értelmezésében használt jelentését (pl. pedagógia, fejlesztés, szabadság, rend, káosz), kirajzolódott előttem egy egyedi, markáns pedagógiai idea-világ, mely a gyakorlatba átültetve sajátos tanulói teret nyit meg.

A népi játékok szerepe az iskolai szocializációban

Kecskés Miklósné

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
paracsimo@gmail.com

Kulcsszavak: népi játék, szocializáció, művészeti nevelés

A játék gyermeki szükséglet, mely a felnőttekkel való azonosulásra épül. Játék közben a gyermek a megfigyelt felnőttek mozgását, viselkedését imitálja, és ehhez igazodik az adott helyzetben. A népi játékok az esélyegyenlőség megteremtésének talaját adják, értékeket közvetítenek, a valós, szociális helyzet megismerésének lehetőségét hordozzák. A népi játékok sokféle szerepéről beszélhetünk, a legfontosabb azonban az, hogy hogyan hat az egyénre és az hogyan alakítja, befolyásolja a társadalmi kapcsolatokat. A gyermeknek szüksége van társakra, de az együttéléshez a közösségi szabályokat, normákat az egyénnek el kell fogadni.

Az elmúlt évek során rendkívül sokszínű és terjedelmes pedagógiai szempontú írások jelentek meg, melyek a népi játékok lehetséges szerepét, személyiség fejlesztő hatását, iskolai vagy óvodai nevelésben betöltött helyét jellemzik. Ezekben az írásokban jellemzően tapasztalatok leírásával, észrevételekkel találkozunk. A Nemzeti alaptanterv szintén tartalmaz a játék és tánc területére vonatkozó közös követelményeket és tartalmi elemeket, és kiemeli a játék és tánc témaköréhez kapcsolódó hagyományismeret szerepét és fontosságát.

A kutatás módszereként tanulmányok, kutatások eredményeit összegzem és tárom a hallgatóság elé. Tanítók, óvodapedagógusok, néprajzkutatók, fejlesztő- és gyógypedagógusok írásait rendszerbe foglalva szeretném eredményeimet bemutatni. Célom a kutatási irányok összegzése és egy lehetséges, jövőbeli új szemlélet kialakítása. Mely módokon és irányokban halad ma a népi játékok kutatása, amely a szocializáció kérdéskörét vizsgálja, előadásomban erre a kérdésre keresem a választ, ez előadásom tárgya. Előadásomban az iskolai tér helyszíneit áttekintve a népi játékok felhasználásának lehetőségeit mutatom be.

Hálózat kutatás a neveléstudományban

Laki Tamásné

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

mustarmag@mustarmag.hu

Kulcsszavak: hálózatok, közösség, szocializáció

A kutatás célja: Választ kapni arra a kérdésre, hogy a 20. század közepén létrejött új tudományág – a hálózat kutatás – hozhat-e a nevelésszociológia szempontjából releváns eredményeket. Példaként a falusi iskolák és a családos közösségek szerepelnek.

A kutatás módszerei: A katolikus családos közösségek magyarországi hálózatán végeztünk egy átfogó hálózatelemzést résztvevő megfigyelés, interjúk, kérdőívek segítségével. Feltérképeztük az egyes személyek kapcsolati hálóját valamint a közösségek egymáshoz kötődését.

Egy aprófalvas kisiskola összevont osztályaiban készítettünk szociometriai felmérést, amelyből következtetéseket vontunk le a közösségre vonatkozólag.

A kutatás forrásai (elsődleges, másodlagos források):

- az egyes közösségek adatbázisai;
- hálózatelméleti tanulmányok.

A kutatás főbb eredményei: A robusztus hálózatok (amelyekben megfelelő egyensúlya és eloszlása van a gyenge és az erős kötéseknek, és amelyek stabil alhálózatokkal rendelkeznek) kialakítják a saját normarendszerüket, amelyeket a tagok saját magukénak érznek. A kisvilágok, a zárt hálózatok, amelyekben bármely két tag kapcsolatban áll egymással, azaz azok a közösségekben, ahol „mindenki ismer mindenkit” különösen kedveznek az értékek és normák megszilárdulásának. Ez hozzájárulhat a társadalmi anomia csökkentéséhez. Az oktatási intézmények szerkezetét érdemes abból a szempontból végiggondolni, hogy milyen hálózati struktúrák jelennek meg, megtalálhatóak-e a kisebb és a nagyobb egymáshoz szervesen több szállal kötődő közösségek. A gyermekek sikeres szocializációja érdekében hasznos lehet a családok és az iskolák együttműködését minél több dimenzióssá tenni.

Magyar és szerb utánpótláskorú férfi kézilabdázók edzőhöz és az edzésekhöz való attitűdjének összehasonlítása

Paic Róbert

egyetemi tanársegéd, PhD hallgató
PTE TTK Testnevelés- és Sporttudományi Intézet,
PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
robert.paic@gmail.com

Kulcsszavak: utánpótlás nevelés, attitűd, eredményesség

A magyar és a szerb férfi kézilabdázók eredményessége nemzetközi szinten hasonló (Európai Kézilabda Szövetség ranglistája: Szerbia 4. Magyarország 5.), mégis általános a vélekedés, miszerint a délszláv államok (köztük Szerbia) labdajátékos sportolói sikeresebbek, eredményesebbek és elismertebbek. Ezt alátámasztja a nagyszámú szerb légiós, akik a magyar kézilabdapályákon bizonyítják tudásukat és rátermettségüket (pl. Veszprém 3 játékos, Szeged 2 játékos). Ennek kapcsán merül fel a kérdés, hogy hol és miben kell keresni a különbség okait, melyek azok a befolyásoló tényezők, amelyeket ha megismerünk, a hazai utánpótlás nevelésben is hasznosíthatnánk.

Mivel a sportágbeli felkészültségükben, fizikai teljesítőképességeikben hasonló paraméterekkel rendelkeznek, ezért azt feltételeztem, hogy a kézilabdázáshoz, a sporttevékenységhez való szemléletükben és hozzáállásukban, az edzőmunkához és edzőjükhöz való attitűdjükben van különbség.

Előadásomban az utánpótlás korú férfi kézilabdázók edzőjükhöz és az edzésekhöz való viszonyának vizsgálatával próbálok választ adni a sportolók eredményességében megmutatkozó eltérések okaira. A minta (n=40) egy-egy magyar és szerb sportegyesület utánpótlás korú (14-19 éves) férfi kézilabdásait hasonlítja össze, akik szervezett keretek között vesznek részt iskolán kívüli sporttevékenységben, versenyrendszerben. A mérés standardizált kérdőív alapján történt, mely a közoktatásban is részt vevő tanulók fizikai aktivitását kívánja feltárni, a kézilabdázásra fókuszálva. Az adatfeldolgozást egyszerű matematikai-statisztikai feldolgozással kívánom elvégezni.

A kapott eredmények feltevésemet igazolták, mivel kimutatták, hogy a magyar és szerb sportolók között eltérések vannak az edzőhöz és az edzésekhöz való hozzáállásukban, amelyek részben magyarázatot adhatnak az eredményességbeli különbözőségekre is.

Csattan a pofon. Iskolai konfliktusok

Papp László

középiskolai tanár

Pécsi Kereskedelmi, Idegenforgalmi és Vendéglátóipari Szakközépiskola és Szakiskola

papplaszlo.b@gmail.com

Kulcsszavak: iskolai konfliktusok, konfliktusok kezelése, tranzakcióanalízis

A konfliktusok életünk valamennyi területén jelen vannak. A konfliktusok egy része elkerülhetetlen, mert az egyensúlyra való törekvés pont erőfeszítést igényel. A serdülőkor különösen feszültségekkel teli.

Elkerülhető konfliktus pl. a Pygmalion-effektus. Jellegzetes még a versenyhelyzet kényszeréből adódó frusztráció is. Adott esetben regressziót, vagy agressziót vált ki.

A konfliktus vállalása lehet pozitív is: érdekegyeztetés.

A konfliktusok kezelésének több stratégiája ismert.

Az iskolában együtt dolgoznak tanulók, felnőttek. A közös interakciók sorozata természetes forrása a konfliktusok sorozatának is.

Az iskola az ismeretátadás, az értékközvetítés, személyiségformálás színtere. Az elsődleges célján kívül „rejtett tantervet” is hordoz: másodlagos cél lehet emberi kapcsolatok építése, biztonság, megbecsülés, önbecsülés biztosítása. Ha a másodlagos célokat nem tudják biztosítani, az elsődleges célok megvalósítása nem lehetséges.

Az iskolai konfliktusok kialakulhatnak a konfliktusmegoldó vagy a kommunikációs képességek gyengeségéből, a nem megfelelő légkörből (bizalmatlanság, barátságtalanság), versengésből, viselkedésből. Jelentős lehet még a tanári hatalommal való visszaélés, befolyásolás képessége is.

Az iskolai konfliktusok lehetnek:

- cél-, strukturális konfliktusok: feladatok, szerepek, munkakörök tisztázatlansága, illetve a határok bizonytalansága,
- érdekkonfliktusok,
- szükségletkonfliktusok,
- értékkonfliktusok: iskola, család, kortárscsoport értékeinek különbözősége, többségi kultúra, kisebbségi kultúrák, szubkultúrák értékeinek meglátása,
- kapcsolatzavarból adódó konfliktusok; szabályok különböző értelmezése.

A dolgozatban az elméleti háttér megvilágítása után konkrét iskolai példákat vizsgálunk, melynek során a tranzakcióanalízis elemeit használjuk fel, így a konfliktusok kezelésének egy nem szokványos megoldását ismertetjük.

(Szó)kincs, ami nincs...

Ravaszné Mitzki Erzsébet

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
erzsebet.mitzki@gmail.com

Kulcsszavak: szókincs, mérési lehetőségek, fejlesztés

Gyermekeink, tanítványaink szókincsének beszűkülése, elszürkülése és torzulása évek óta fejtörést és keserűséget okoz oktatói-nevelői munkánk során. A szülők mellett a pedagógusoknak kell ezt a kincset megtartani, fejleszteni, aminek alapja a szókincs mérése.

A Városközponti Iskolában jómagam a 2008-2009-es tanévtől évente két alkalommal végzek szókinccsmérést. A mérést a Gardner és a Peabady egyszavas szókinccsmérő eszközzel végzem. Az iskolaközpont két óvodájában, a 2009-2010-es tanévben, illetve óvodai évben mértem a nagycsoportosokat, majd a következő tanévben döbbenet tapasztaltam, ugyanazok a gyerekek az iskolában, több esetben alacsonyabban teljesítettek. Ennek oka az lehet, hogy az iskolában a tananyag elsajátítása mellett kevesebb mesét olvasunk a gyerekeknek, kevesebb idő marad a beszélgetésre. Az első évfolyamnál gátló tényező lehet az is, hogy a megszokott mosolygós óvónénik, lazább programok helyett egy új személy és egy sokkal kötöttebb forma várja a gyerekeket. A következő években azonban ezek az alacsonyabb teljesítések is növekedésnek indultak. A mérések során jól nyomon követhető az iskolában dolgozó pedagógusok szókinccsformáló, bővítő munkája. Nagyon jó látni azt az érdeklődést, amivel a tanító nénik figyelemmel kísérik a mérések az eredményeit.

Problémát jelentett, hogyan lehet a mérést felső tagozatra felvinni. Mit hasonlítok mihez? Mi a mérték? Mi legyen a módszer? Úgy döntöttem, hogy a tantárgyi mérésekbe viszem tovább a szókinccs mérést.

A szókinccs és annak mérése igen kényes probléma és feladat. Én azonban azt gondolom, mindezek ellenére folyamatosan mérni, diagnosztizálni és fejleszteni kell.

Az elérendő cél az, hogy a felnövekvő generáció szókinccse ne sekélyesedjen el, így anyanyelvünk szépsége a jövő generációk számára is megmarad.

Környezettudatos magatartás formálása, avagy fenntarthatóságra nevelés a XXI. században

Sándor Renáta

egyetemi tanársegéd

Széchenyi István Egyetem

srenata@sze.hu, sandorrenata@freemail.hu

Kulcsszavak: környezettudatos magatartás, fenntartható fejlődés, természeti erőforrások

Az ember a természet része, csak akkor van esélye a harmonikus életre, ha együttműködik környezetével és nem uralkodik felette. A környezettudatos magatartás egyike a 21. századi nevelés-oktatás egyik kulcsszavainak. A környezettudat az egyének és a társadalom értékrendje, melyet a környezetről alkotott tudás és morális meggyőződés alakít ki. Integrálja az ember és az őt körülvevő természet megértéséhez szükséges ismereteit és feltételezi azt a szemléletmódot, amellyel körvonalazható környezetünk ökológiai, gazdasági, társadalmi fenntarthatósága.

A környezeti nevelés során fontos, hogy a jelen és a jövő generációja ismerje meg azokat a most zajló folyamatokat, amelyek következményeként bolygónkon természeti válságjelenségek mutatkoznak. Konkrét hazai példákon elemezzék a társadalmi-gazdasági modernizáció egyénre gyakorolt pozitív és negatív hatásait a következmények tükrében. Értsék a fogyasztói társadalom egyre növekvő igényeit és a természeti erőforrások kapcsolatát a fenntartható fogyasztás elvét.

A felmerülő problémák mind komplexek, nincs olyan kérdés, amely megközelíthető lenne egyetlen nézőpontból. A környezeti nevelésnek ezért rendszerszemléletűnek kell lennie, hiszen komplementáris egyensúly van a látszólag ellentétes tudomány párok között, mint természettudomány és humaniorák, természet és társadalom vagy a tudomány és művészetek. Szükség van egyfajta holisztikus látásmódra, megközelítésre, hogy a bennünket körülvevő világ osztatlan és egész. Pedagógiai törvényszerűség, hogy nevelő hatása elsősorban azoknak a problémáknak van, amelyek személyesen érintenek bennünket. A környezeti nevelésnek lokális problémákra kell támaszkodnia, ami aktuális és felébreszti a felelősségünket mikro szinten. Továbbá minél szélesebb keretek között – makro szinten – generálja a felmerülő kérdések, feladatok lehetséges megoldásait. Ki kell alakítanunk a „kettős” felelősséget: egyrészt a helyi környezetünkért, saját magunkért és másrészt felelősséget a tágabb környezetünkért, az egész Földért.

A magyarországi általános és középfokú oktatási rendszer diákjai, hallgatósága a legfogékonyabb életkorban és közegben vannak ahhoz, hogy környezettudatosságra nevelésük egy életre szóló elköteleződés és értékvállalás legyen. Jó példa a tanulócsoporthoz kapcsolatos átfogó és komplex ismereteinek feltérképezésére a „Környezetünk a Föld” projekt keretében elvégzett felmérés. A hallgatói kérdőívek kiértékelésének eredménye során megbizonyosodhattunk az átlagos környezetvédelmi ismeretszint mélysége, a sajátos motiváció, az emberi felelősség, sőt érdektelenség mértékéről.

A „hogyan tovább”, avagy a következő lépés megtétele feltételezi a szakemberek még színesebb módszertani kultúráját akár oktatás, turizmus, egészségfejlesztés terén. Mindazt az értéket és szépséget, amit évmilliókon át a természet ránk hagyott, feladatunk megőrizni, védeni. Eközben kötelességünk fejlődni, új ismereteket szerezni, életünket jobbá tenni, a gazdálkodásunkat, a környezetünk védelmét és másokért érzett felelősségünket egyszerre megvalósítani. Ez a fenntartható fejlődés.

Tágra nyílt zöld szemekkel: környezeti nevelés a hétköznapiakban és az iskolában

Szállassy Noémi

egyetemi adjunktus

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

szallassy@gmail.com

Kulcsszavak: környezeti nevelés, lakosság, oktatók, kérdőív

A környezeti nevelés célja olyan tudatformálás, amely megtanítja az egyéneket a környezettel való tudatos együttélésre, a környezetbarát életvitelre annak érdekében, hogy képesek legyenek megőrizni az élő természet fennmaradását és megakadályozni a környezeti válság elmélyülését. Az előadás egy, a romániai Szatmár megyében végzett kérdőíves felmérés eredményeit mutatja be, amely a lakosságot és az oktatókat érintette. A felmérés a szatmárnémeti Erdélyi Kárpát Egyesület és a nyíregyházi E-misszió Természet-és Környezetvédelmi Egyesület által elnyert, a Magyarország-Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 által támogatott „A környezeti nevelés intézmény-rendszerének fejlesztése a határ menti régióban,„ című pályázat keretében jött létre.

2010. április 12-19. között 251 lakost és 100 pedagógust kérdeztünk meg arról, hogy a természet- és környezetvédelem milyen szerepet tölt be életükben, milyen módszerekkel és eszközökkel járulnak hozzá gyermekeik és diákjaik környezettudatos szemléletformálásához. A kutatásból az derült ki, hogy a család után az iskola szerepe a legnagyobb a környezettudatos magatartás kialakításában, a pedagógusok pedig szívesen vesznek mindenféle szakmai segédanyagot. A felmérést követően kidolgoztunk egy oktatócsomagot, amely nyolc különböző témát tartalmaz, egy-egy oldalon közérthető formában bemutatva a szakmai hátteret, valamint egy-két oldalban a témához kapcsolódó játékos feladatokat. A feladatok egy része tanórán kívül is, például erdei iskolában, táborban, napköziben is játszható. Az előadás során az oktatócsomag is bemutatásra kerül.

Integráció az általános iskolákban

Szilágyi Csilla

tanító, tanár

Ciszterci Nevelési Központ

csilla-szilagyi@freemail.hu

Kulcsszavak: integráció, elfogadás, motiváció, tanári dicséret

Tudjuk, mennyire fontos a pozitív énkép, a pozitív önértékelés, a pozitív attitűd egy egészséges szociális viselkedés kialakulásához. Az integrációban részt vevő gyermekek még inkább ki vannak szolgáltatva környezetüknek, még inkább veszélyeztetett csoport. Kutatásom során úgynevezett integrációbarát környezetben élő és nevelkedő tanulókat vizsgáltam különböző módszerekkel. Előzetes hipotézisem volt, hogy a másként kezelendő tanulók elfogadása környezetük részéről nem megfelelő, az osztályközösségen belüli stigmatizáció veszélye elkerülhetetlen.

A tanulási zavarral, hiperaktivitással élő gyermek alapvető motivációinak kielégíthetlensége nemcsak viselkedési, hanem hosszabb távon személyiségzavarokat eredményez. Az egyéni képességeknek megfelelő tanulási módszer alkalmazása kulcsfontosságú szereppel bír a tanulásban. A gyakorló pedagógusok módszertani kultúráját vizsgáltam az integrált tanulók fejlesztésében. Véleményüket kérdeztem tanítványaik motiváltságáról.

Az érzelmileg negatív helyzetek egészséges megoldásához elengedhetetlen a külső megerősítés gyermekeink számára, melynek igénye fokozottan van jelen az integrált tanulók minden napjaiban. Vizsgáltam a tanári dicséretnek gyakoriságát és formáit.

Kutatásomat több általános iskolában végeztem. Feltáró módszereim a következők voltak: megfigyelés, szóbeli és írásbeli kikérdezés. A tanulók nyitott kérdésekből álló kérdőívet töltöttek ki, mely szociometriai felmérést tartalmazott, a tanulók toleranciaérzékenységét és a környezet segítő szándékát vizsgálta. A tanárokkal 20-25 perces interjúkat készítettem vizsgálva a tanárok személyes attitűdjét, tanítási szokásait, a tanításkor alkalmazott módszereket, munkaformákat. A vizsgált iskolákban órákat látogattam vizsgálva az interakciókat. A tanulókkal egy félig megszerkesztett vezérfonal mentén (nyitott és zárt kérdésekkel) interjúkat készítettem. Nemcsak válaszolniuk kellett, hanem indokolni is válaszaikat.

Elsődleges források: szóbeli kikérdezés, írásbeli kikérdezés, megfigyelés.

Másodlagos források:

Goleman, D. (2007): Társas intelligencia. Az emberi kapcsolatok új tudománya. Nyitott Könyvműhely, Budapest.

Goleman, D. (1995): Érzelmi intelligencia. Háttér Kiadó, Budapest.

Goffmann, E (1979): Stigma. Frankfurt am Main, Suhrkamp.

Haeblerlin, U. – Nikaus, E. (1978): Identitätskrisen. Bern. Haupt.

Kopp Mária – Skrabski Árpád (1995): Alkalmazott magatartástudomány. Hét Szabad Művészet Könyvtára, Corvinus Kiadó, Budapest.

Meleg Csilla (2006): Az iskola időarcai. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs.

Gordosné Szabó Anna (2004): Bevezető általános gyógypedagógiai ismeretek. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Kolozsváry Judit (2002): MÁS gyerek, szülő, pedagógus. Okker Kft, Budapest.

Vastagh Zoltán (szerk.) (1977): Az osztályfőnökök műhelyében. Pécs.

Takácsné Nagy Judit (2010): A sajátos nevelési igényű tanulók helyzetének megítélése tanuló társaik körében In: Fejlesztő Pedagógia, 21. évf. 2. sz.

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről

A heteronormatív értékrend vizsgálata a hazai általános és középiskolai tankönyvekben

Takács István Károly

PhD hallgató

ELTE Szociológiai Doktori Iskola, Interdiszciplináris Társadalmi Kutatások

takacs.istvan.karoly@gmail.com

Kulcsszavak: heteronormativitás, homofóbia, tankönyvkutatás

A heteronormativitás kulturális felsőbbrendűséget jelent, melynek keretében a domináns heteroszexuális többségi csoport tapasztalata és kultúrája egyetlen normaként jelenik meg, melytől eltérni csak a deviancia és a kisebbségi irányában lehet.

Az LMBT (leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű) embereket érintő heteronormatív diszkrimináció szocializációjának egyik legfontosabb színtere az iskola. Több külföldi vizsgálat bizonyította, hogy a kirekesztés egyéni pszichés problémákhoz vezethet. Magyarországon erre a témára koncentrált átfogó kutatás eddig nem született.

A magyar közoktatási hagyomány rendkívül tankönyvközpontú. Az aktuálisan is folyó kutatásunk során azt vizsgáljuk, hogy a hazai tankönyvek értékrendjét mennyiben határozza meg a heteroszexuális dominancia, ezzel összefüggésben tartalmaznak-e bármilyen információt a homoszexualitásról. Vizsgálatunkat az ILGA által támogatott *Implementing the Council of Europe Recommendation on LGBT Rights* című pályázat keretén belül végezzük az MTA Szociológiai Kutatóintézet és a Háttér Társaság szakmai együttműködésével.

A felmérés során kiválasztottuk a vizsgálni kívánt tantárgyakat és anyagrészeket, majd kijelöltük a 2011-2012-es tanév hivatalos tankönyvjegyzéke alapján a tankönyveket. A korpusz vizsgálatát két fázisban végezzük. Az első fázisban megnézzük, hogy tartalmaznak-e a tankönyvek bármilyen szöveges vagy vizuális információt a homoszexualitásról. A második fázisban következik egy mélyebb szövegelemző vizsgálat, melyben már lehetőség nyílik a heteronormatív értékrend megjelenésének, ill. a homoszexualitással kapcsolatos információk alaposabb vizsgálatára.

Az eddigi eredményeink alapján kijelenthetjük, hogy a legtöbb információt a biológia tankönyvek tartalmazzák. Ezek az információk azonban gyakran pontatlanok, tévképzetek kialakulását eredményezhetik, valamint sztereotípiáktól terheltek. Ezen kívül az irodalom, történelem, valamint etika és erkölcsstan tankönyvekben találtuk meg a homoszexualitással kapcsolatos témák megjelenését. Vizsgálatunk részletesebb, statisztikai vizsgálatokon alapuló eredményeit az előadásomban mutatom be.

Eredményeink fontos információkat szolgáltatnak a közoktatásban dolgozó valamennyi szakember, a tankönyvszerzők, az oktatáspolitikai számára egyaránt.

A szervezeti tudás elmélyítése hálózati tanulással

Tóth Edit

PhD hallgató, főosztályvezető-helyettes
PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola,
Zala Megyei Kormányhivatal Oktatási Főosztály
edit.toth3@gmail.com

Kulcsszavak: szervezeti tudás, hálózati tanulás, jó gyakorlatok

A kutatás célja: annak bemutatása, hogy a szervezetben történő tanulásnak milyen lényeges sajátosságai lehetnek az egyéni tanulással szemben például, hogy a tudástermelés nemcsak egyéni, hanem csoport- és szervezeti szinten is végbemegy és az eredménye valamennyi szinten érvényesül. Ehhez azonban arra van szükség, hogy közös tanulási alkalmakat teremtsünk, ahol - strukturáltan – megfelelő időt, módot és alkalmat biztosítunk a megbeszélésekre, visszacsatolásra, valamint a közösen létrehozott új tudás felhasználásával és alkalmazásával az ismeretek elmélyítésére és minél szélesebb körben való elterjesztésére is.

A könnyen hozzáférhető és olcsón működtethető elektronikus kommunikáció jelentős mértékben hozzájárul az egyre szélesebb rétegeket célzó együttműködések megvalósításához. A szervezeti tudást nagyon nehéz lenne teljes egészében explicitté tenni. Egyes kutatók szerint az oktatással kapcsolatos tudás (akár 70-90%-a is) úgynevezett tacit tudás, amely nélkülözhetetlen a fejlesztések és jó gyakorlatok megértéséhez, értelmezéséhez és a gyakorlat megvalósításához. Viszont a tacit tudás átadása és fejlesztése más eljárásokat kíván, mint a kutatás és a fejlesztés. A hálózatok a társakkal való kommunikáció speciális formái, melyek többékevésbé hierarchia mentes intézmények, és nem jellemző rájuk a hagyományos, fentről lefelé történő irányítás. Lényegében katalizátorai annak a tudástermelő tanulási folyamatnak, amelynek során a kodifikált és tacit tudás interakciójából új tudás jön létre, így pedig képesek megadni azt a többletet, ami a kodifikált tudás valódi, a gyakorlat megváltoztatására is képes megértéshez szükséges. A hálózatokban a közösség eszméje a közös elem, és egyúttal az intézmények közötti kapcsolatok alapelve is. Résztvevői olyan kapcsolódási formák révén érintkeznek egymással, amelyeket közös érdekektől és céloktól vezérelve önszántukból hoznak létre, illetve működtetnek (szemléltetésükre talán a világháló metaforája lenne a legalkalmasabb).

A kutatás módszerei: a hálózatkoordinációs központok (a TÁMOP 3.2.2. „Területi együttműködések, társulások, hálózati tanulás” pályázati konstrukciók) hét régióban való munkájának bemutatása és elért eredményei alapján, különös tekintettel a Nyugat-dunántúli régióban és azon belül a Zala megyei intézményekben rögzített mutatók és azok elemzése.

A kutatás forrásai: saját források, nemzetközi és publikált tapasztalatok, eredmények alapján (pl.: <http://www.nationalcollege.org.uk/index/about-us/national-college-initatives/networked-learning.htm>), a TÁMOP 3.1.1 kiemelt projekttel való együttműködésem és a projekt lezárását követő publikált eredmények alapján.

A kutatás (várható) főbb eredményei: láttatni szeretném, hogy a logisztikai, szolgáltatási, kommunikációs feladatok és a minőségfejlesztés szempontjai összehangoltabban jelentkezhetnek és megerősödik a közoktatást is érintő központi fejlesztések és a regionális, térségi innováció közötti szinergikus hatás a hálózati tanulás révén. A hálózatos formában való tudásközvetítés megeremtheti azt az új alapot, amelynek segítségével az iskolákról mint szervezetekről a közösségekről pedig mint a tanulás szintereiről gondolkodhatunk. Az erre való nyitottságot és befogadási készséget a jó gyakorlatok, a potenciális referenciainstítúciók és a fejlesztőműhely foglalkozások gyakorlati hasznán keresztül igyekszem bemutatni.

A társas kirekesztés önértékelésre gyakorolt hatása

Tóth Kata

pszichológus

Győrújbaráti Kistérség Gyermejkölési és Családsegítő Szolgáltatást Ellátó Intézmény

totkata@gmail.com

Kulcsszavak: Társas kirekesztés, elfogadottság, állapot-önértékelés

A társadalmi szinten történő kirekesztés már régóta a pszichológia és a szociológia preferált kutatási területe, azonban a csoporton belüli társas kirekesztés vizsgálata csak az 1980-as évek végén, az 1990-es évek elején kezdődött meg. Magyarországon még nem született a jelzett témában vizsgálat. Kutatásommal a társas kirekesztés önértékelésre gyakorolt hatását vizsgáltam minimális csoporthelyzetben.

A szociométer-elmélet segítségével igyekeztem bizonyítékokat találni arra, minél erősebb kirekesztést tapasztal az egyén, annál inkább csökken a pillanatnyi önértékelése. Mivel az önértékelés mérésére széles körben használt Rosenberg-kérdőív a vonás-önértékelést méri, a magyar szakirodalomban pedig nincs az állapot-önértékelés mérésére szolgáló kérdőív, így magam állítottam össze egyet Leary (1995) cikkei alapján, hiszen olyan tesztbattériára volt szükségem, aminek segítségével az önértékelésben bekövetkező változást lehet mérni a társas kirekesztés manipulációja előtt és után. A manipulációs vizsgálat során a vizsgálati személyek befogadottsági szintjét befolyásoltam, és a kirekesztés, az ambivalens kirekesztés, valamint a befogadottság állapotának következtében megváltozott állapot-önértékelés szintjét mértem.

Nyelvi hátrány és helyesírás

Verebélyi Gabriella

tanársegéd

NYME Apáczai Csere János Kar Neveléstudományi Intézet

verebelyi.gabriella@atif.hu

Kulcsszavak: nyelvi hátrány, tanulásban akadályozott tanulók, helyesírás

A megkésett nyelvi fejlődés a hátrányos társadalmi helyzet a következménye. Tág értelmezés szerint azt jelenti, hogy az adott beszédhelyzetben nem állnak az egyén rendelkezésére a nyelvhasználati eszközök azon a fokon, amely a sikeres, hatékony nyelvi kommunikációt lehetővé teszi. Az iskolai sikerességhez szükséges kulcskompetencia a kommunikációs képesség (beszédértés, szókincs, grammatikai szerkezetek, szövegalkotás, metakommunikáció és önkifejezés).

Kutatásomban arra keresem a választ, hogy a tanulásban akadályozott tanulók szociokulturális különbségei milyen módon hatnak a tanulók nyelvi készségeire, az általuk használt nyelv jellemzőire. Pontosabb képet szeretnék kapni, hogy a kedvezőtlen szociokulturális háttér miatt tanulásban akadályozottak közé sorolt gyermekek helyesírása milyen ütemben fejlődik, ez a fejlődés milyen összefüggéseket mutat a gyermek és közvetlen környezete által használt nyelvvel. A kutatás képet adhat arról, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek hogyan tükröződnek a nyelvi képesség fejlődésében, s hogy a fejlesztés során milyen kihívásokkal néz szembe az egyenlőtlenségek hatásának kompenzálására törekvő gyógypedagógus.

Vizsgálataimban kvantitatív kutatási módszereket használok, mely a nyelv jellemzőinek, ezen belül a helyesírásnak, és a helyesírásban fellelhető hibák statisztikai elemzésén alapul.

Várható eredmények: Magyarországon a tanulásban akadályozott tanulók helyesírás fejlődéséről nagy mintán végzett statisztikai elemzés mindeddig nem készült. Arra keresem a választ, hogy a statisztikai adatok tükrében hány éves eltérés mutatható ki a fent leírt területen a tanulásban akadályozott gyermekek és a tipikusan fejlődő gyermekek között.

OKTATÁSTÖRTÉNETI KUTATÁSOK

Szekcióvezetők: Huszár Zoltán

Fischerné Dárdai Ágnes

„Tükörcserepek”. A Pécsi Református Polgári Leányiskola az itt végzett öregdiákok visszaemlékezéseinek tükrében

Ács Marianna

PhD hallgató, tanár

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola,
Pécsi Református Kollégium
acsmarianna70@gmail.com

Kulcsszavak: oral history, keresztyén nőnevelés, Horthy-korszak

Az előadás célja a Pécsi Református Polgári Leányiskolában végzett öregdiákok visszaemlékezései alapján megrajzolni a Horthy-korszakban Pécssett folyó keresztyén nőnevelés mikéntjét.

A kutatás során az oral history módszert alkalmazza az előadó. Az öregdiákokkal készített interjúkat dolgozza fel.

A szerző egyfelől arra keresi a választ, hogy hogyan él az öregdiákok emlékezetében iskolájuk. Milyen iskolai eseményekre, szokásokra emlékeznek (házirend, internátus és az iskola viszonya, diákélet, jelképek).

A Horthy-korszakban átalakulnak a női szerepek, gondoljunk a nők politikai szerepvállalására, a női választójog szabályozására, s a társadalmi nemek viszonyának átalakulására. Az előadó arra keresi a választ, hogy az iskola milyen női szerepekre készítette fel diákjait, és milyen módszerrel tette ezt. Ezek a szerepek mennyire feleltek meg a keresztyén női szerepeknek, s a kor társadalmának elvárásait mennyire követték. Az előadás célja annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy kialakult-e az öregdiákokban a tanárnőikre emlékezve egyfajta sajátos református pedagóguseszmény.

A kutatás elsődleges forrásra alapul: az öregdiákokkal készített interjúkra.

A kutatás legfőbb eredménye, hogy rögzíteni törekszik az utolsó élő tanúk segítségével a Pécsi Református Polgári Leányiskola működését.

A szentesi irodalmi-drámai tagozat tantestületének kialakulása 1978 és 1982 között

Benczur Katalin

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

benczurkata@gmail.com

Kulcsszavak: művészetpedagógia, színészelőképzés, színházi nevelés

1978-ban Magyarországon első ízben a Csongrád megyei Szentesen indult el irodalmi-drámai tagozat a középfokú oktatási rendszerben. A kutatás távlati célja az irodalmi-drámai tagozat történetének részletes bemutatása, jelen előadásban a Szentesen kialakult szakmai képzés rendszerét és a tantestület kialakulását vizsgáljuk a kezdeti években, 1978 és 1982 között.

Két szakember, a színházigazgató és rendező, Várkonyi Zoltán és a szentesi diákszínjátszás megteremtője, a gimnázium tanára, Bácskai Mihály együttműködésének eredménye a tagozat megalapítása. Várkonyi ötlete alapján, a felhívásra jelentkező gimnázium részletes tervet készített a képzés felépítéséről, a szakmai tantárgyak órakeretének megalkotásáról.

Az előadásban bemutatjuk a tagozat alapításának lépéseit, a tantestület kialakulását és a szakmai tárgyak rendszerének változásait Várkonyi előzetes elgondolásával összehasonlítva. Forrásként az 1976 és 1982 között megjelent városi és megyei sajtó cikkei és a dráma tagozatos tantestület tanáraival, illetve az első négy évfolyam diákjaival készített interjúk, visszaemlékezések szolgálnak, emellett a tagozat első évének eseményeit, eredményeit összefoglaló dokumentumfilm szolgáltat adatokat a történeti kutatáshoz. Jelen előadásban a forráselemzés és tartalomelemzés módszere által feltárt információk kerülnek bemutatásra.

A részkutatás eredményei alapján bepillantást nyerhetünk az irodalmi-drámai tagozat képzési rendszerének kialakulásába, a tantestület létrejöttének körülményeibe és az első évek nevelési céljainak változásaiba.

Kenyeres Elemér és a Montessori-módszer

Bohonya Réka

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

bohonyar@gmail.com

Kulcsszavak: reformpedagógia, Montessori-módszer, gyermekközpontúság

Kenyeres Elemér (1891-1933) a XX. század első felében a pedagógiai szakmai élet aktív résztvevője, a gyermektanulmány kiváló hazai művelője volt. A genfi egyetemen ösztöndíjasként folytatott pedagógiai tanulmányai során megismerkedett az új nevelés alapelveivel és képviselőivel (Claparède, Piaget, Bovet), valamint a külföldön egyre nagyobb méreteket öltő pedagógiai reformmozgalmakkal. Montessori új nevelési tanai felé azonban már pedagógiai munkássága kezdetén is nagy figyelemmel fordult. A neveléstörténeti kutatás elsődleges célja Kenyeres Elemér szerepvállalásának feltárása a Montessori-módszer hazai elterjedése terén. A jelenleg folyó vizsgálat másodlagos célként arra a kérdésre keresi a választ, hogy a Montessori-módszer magyarországi térhódítása milyen szakmai fejlődéshez vezetett a hazai kisdednevelés elméletében. Szakirodalmi értelmező elemzésre törekszünk, amelynek alapját Kenyeres Elemér „A Kisdednevelés elméletének fejlődése” című cikksorozata, Kiss József „Montessori Mária Budapesten” című beszámolója és ugyancsak Kiss József „Kenyeres Elemér és a Montessori-módszer” című írása képezi. Az elemzésben központi helyet foglal el a gyermekközpontú pedagógiai elemek tárgyalása és Maria Montessori pedagógiai nézeteinek bemutatása. A neveléstörténeti kutatás várható eredményei Kenyeres Elemér központi szakmai szerepének bizonyítása és a Montessori-módszer hazai pedagógiai jelentőségének feltárása. A konferencia-előadás Kenyeres Elemér példaértékű munkásságának egy szeletére kíván rávilágítani a hazai szaksajtó tükrében.

A párhuzamos tanszékek megalakulásának körülményei a Ferenc József Tudományegyetemen

D. Fizel Natasa

tanársegéd, PhD hallgató

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

natasa@jgypk.u-szeged.hu

Kulcsszavak: egyetemtörténet, oktatáspolitikai, párhuzamos tanszék

Kutatási területem a szegedi Ferenc József Tudományegyetem és az Állami Polgári Tanárképző Főiskola történetének vizsgálata az 1920-as, 30-as években, különös tekintettel a két intézmény együttműködésére a tanárképzés területén. Jelenlegi előadásom témája a szegedi Ferenc József Tudományegyetemen 1929-ben felállított parallel tanszékek, a pedagógiai-lélektani (II. pedagógiai), a II. filozófiai és a II. irodalomtörténeti tanszék megalakulásának körülményei. A kutatás forrásaiként elsősorban az Országos Levéltár és a Csongrád Megyei Levéltár erre az időszakra vonatkozó forrásait, hivatalos leveleket, egyetemi jegyzőkönyveket, kinevezéseket, és egyéb hivatalos iratokat használtam fel.

A kutatási módszerem elsősorban forráselemzés. Az 1920-as évek második felében az oktatáspolitikai nemcsak az ország fiskális helyzete miatt kényszerült a felsőoktatás átszervezésére, de a döntések háttérében egyéb, például világnézeti okok is húzódtak. A szegedi egyetem esetében a Paedagogium és az Erzsébet Nőiskola főiskolai tagozatának 1928-as Szegedre telepítése, és így az Állami Polgári Tanárképző Főiskola megalakulása révén, és a női szerzetesrendek polgári iskolai tanárképző intézeteinek megszüntetésével Szegeden szükség volt olyan tanszékekre, amelyeken katolikus tanárok nevelhetik a női szerzetesrendek tanári pályára készülő tagjait. Ezen tanszékek megalakulása azonban korántsem volt zökkenőmentes. A Bölcsészkar dékánja(i) és tanárai nem értettek egyet a minisztériumi döntésekkel. Végül kompromisszumos megoldás született, és a már 1926-ban Imre Sándor által a Kar számára felterjesztett javaslat alapján egy új pedagógiai-lélektani tanszék jött létre a bencés szerzetes tanár, Várkonyi Hildebrand vezetésével, és a másik két párhuzamos tanszék élére is katolikus professzor került. Előadásom célja az ide vezető események részletes és pontos bemutatása.

A demokratikus törekvések megjelenése a szabadművelődés rendszerében

Farkas Péter

egyetemi tanársegéd

Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

Farkas.Peter@gtk.szie.hu

Kulcsszavak: felnőttképzés, szabadművelődés, állampolgári nevelés

Az előadás célja az 1945 után megalakuló koalíciós kormány felnőttoktatási, közművelődési politikai koncepcióinak bemutatása. A magyar oktatás- és kultúra történetében azért foglal el kiemelt helyet a fent említett időszak, mivel az 1945 előtti művelődéspolitikai egyes elemeit, gondolatait ugyan átveszi, viszont el is ítéli a második világháború végéig fennálló rendszert.

A szabadművelődés az 1945-1948 közötti korszak iskolán kívüli felnőttoktatásának irányvonalát jelentette, amely polgári demokratikus elveken nyugodott. A koalíciós időszak alatt a szabadművelődés fogalmán a társadalom öntevékenységét értették, melynek feladatai közé sorolták a nemzet érdekeit képviselő politikai nevelést.

Vizsgálom a koalíciós korszaknak (1945-1948) az oktatással kapcsolatosan céljait, valamint a felnőttképzés intézményes kereteit.

Kutatásom és előadásom során egyrészt terveim között szerepel az 1940-es évek, és azon belül is kiemelten az 1945-1948 közötti időszak művelődéspolitikájának főbb irányvonalait meghatározni, másrészt megpróbálom megjeleníteni, és láttatni, hogy milyen szerepet tulajdonítottak a pedagógusoknak a vizsgált időszak közművelődésében.

Elemzem azokat az országos döntéseket, amelyek meghatározták a kulturális élet kereteit. Ezt követően megyei szinten fogom megvizsgálni azt a tényt, hogyan reagáltak az adott megye vezetői, politikusai, művelődéssel foglalkozó szakemberei azokra a feladatokra, célokra, amelyeket nekik kellett az adott, tágabb közösség részére megoldani.

A kutatásom megvalósítását támogató metodikai módszerek közül elsősorban a dokumentum-elemzést (elsődleges, valamint másodlagos források feldolgozását) választom, mivel a kutatásom művelődés- és pedagógiatörténethez kapcsolódik.

Haladó, nemzeti, retrográd, nemzetietlen

– Adalékok és szempontok a 18-19. század fordulója magyarországi oktatáspolitikájának megítéléséhez –

Gózszy Zoltán

egyetemi adjunktus

PTE BTK Történettudományi Intézet

gozszy.zoltan@pte.hu

Kulcsszavak: oktatáspolitikai, művelődéspolitikai, Ratio Educationis, történelemoktatás, latin nyelvű oktatás

A kutatás célja: Az egyetemes és a magyar történelemtanítás történetének feltárása.

A kutatás módszerei: A kutatás vizsgálja azokat a szegmenseket, amelyek hatást gyakoroltak a történelemtanításra, részben a historiográfiai változásokat, részben a művelődéspolitikai tendenciákat. Emellett górcső alá veszi a tárgy oktatásával kapcsolatos szabályozásokat, tantervi, didaktikai törekvéseket, illetve magát a történelemtanítást a tankönyveken keresztül.

A módszerek között ki kell emelni a tankönyvkutatást, a tankönyvek dekódolását, és a komparatív eljárásokat.

A kutatás forrásai (elsődleges, másodlagos források): Uralkodói rendeletek, tanügyi tervek, tankönyvek.

A kutatás (várható) főbb eredményei: A történelemtanításban bekövetkezett változások okainak, illetve a tárgyat ért hatásoknak a feltárása, a folyamatok bemutatása.

Előadásomban azt kívánom bemutatni, milyen okok miatt alakult ki a 18-19. század fordulóján működő magyarországi oktatáspolitikáról és oktatásról negatív kép, amely egyrészt rögzült, másrészt jelenleg is dominál a neveléstörténet-írásban, miért jelentek meg és miért dominálnak napjainkig az elmarasztaló, sokszor dehonesztáló jelzők. Emellett arra is megkísérlek választ adni, mennyiben állják meg a helyüket ezek a megállapítások.

A 18-19. századi magyar iskolai nevelés, és a történelemoktatás periodizációja, szakaszolása, illetve súlypontjainak, szempontjainak kialakítása jól tükrözik történetírásunk szemléletét. A periodizációban a második Ratio Educationis, illetve I. Ferenc uralkodása a meghatározó, melyeket egyfajta reakciós, retrográd időszakként értékelték. Ez a megítélés változott valamelyest az 1990-es évektől, és árnyaltabban tárgyalták, ám még ekkor is visszalépésként tekintenek rá. Ettől elválasztva tárgyalják az 1830-1840-es éveket, melyeket leginkább a haladás gondolatával és a magyar nyelv előtérbe kerülésével különböztetnek meg.

A SZAC és a KAC mint az informális tanulás színterei

Horváth H. Attila

habilitált egyetemi docens

Pannon Egyetem MFTK Neveléstudományi Intézet

hha@almos.vein.hu

Kulcsszavak: informális tanulás, sportklubok, identitás

Napjainkban az egész életet átfogó tanulás paradigmája fontossá teszi a formális, a nem formális és az informális tanulás fogalmi megkülönböztetését. Az informális tanulás „a mindennapi élet természetes velejárója”, ami nem csupán a ma jelensége, ezért indokolt a történeti vizsgálata, a színtereinek feltárása, elemzése. A sportköröket úgy tekinthetjük, mint a 20. század elejének az egyik legmeghatározóbb civilszerveződéseit. Érdemes megvizsgálni, hogyan alakultak, működtek a sportegyesületek, milyen szerepe volt ennek a mikrokozmosznak és az abban zajló informális tanulásnak a fiúk életében.

Olyan időszakot vizsgálunk, amikor Magyarország elindul a sportnagyhatalommá válás útján. A kutatás két labdarúgó (Puskás és Deák), klubjaikra (Kispest Atlétikai Club és Szentlőrinci Atlétikai Club) és az őket „felnevelő” településekre fókuszál. Feltételezzük, hogy a települések társadalom- és helytörténeti vizsgálatával, az egykori klubtársakkal, kortársakkal, családtagokkal, rokonokkal készített interjúk alapján, valamint a helyi újságok analízisével, az időszakot ábrázoló képanyagok gyűjtésével és ikonográfiai elemzésével megragadhatók a kisközösségek nevelést és tanulást kínáló helyszínei, az informális tanulás sportklubokhoz kötődő formái.

A SZAC (1908) és a KAC (1909) közel azonos időben jött létre, sok évvel elmaradva a fővárosi nagy kluboktól (BTC, MTK, FTC). A két vizsgált sportegyesület sok hasonlóságot mutat, már azért is, mert Kispest és Pestszentlőrinc szoros kapcsolatban fejlődött, így a társadalmi összetételében, településszerkezetében, az informális tanulási színtereiben is sok a közös vonás. A klubok megalakulásával az adott település/rész/en élők identitása nyert kifejeződést, az egyesületek pedig a működésükkel formálták tovább a helybeliek identitását. A grundokon játszó fiúk számára nagy öröm volt, ha bekerülhettek a klub kölyöksapatába. A focicsapatoknál az öltözőkben szigorú rend és hierarchia uralkodott. Az, hogy a játékosok ebben a befogadási-beilleszkedési folyamatban, informális tanulásban hogyan vettek részt, a későbbi karrierjükben is fontos szerepet játszott.

A fogházmisszió kezdetei Magyarországon (1867-1914)⁴

Kereszty Orsolya
egyetemi tanársegéd
ELTE PPK Andragógia Tanszék
kereszty.orsolya@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: fogházmisszió, re-szocializáció, rabsegélyezés

A kiegyezés után Eötvös oktatáspolitikai elképzelései kapcsán egyre inkább előtérbe került a formális oktatásból kiszorult felnőttek képzésének megszervezése, mely helyzetben az első években az Eötvös-Türr-Irányi koncepció mentén megfogalmazott népoktatási körök próbáltak meg javítani. A társadalmi felemelkedés, a gazdasági fejlődés és az ország modernizációja tervezésénél nem hagyhatták figyelmen kívül azokat, akik büntetteik miatt hosszabb-rövidebb időre kiszorultak a társadalom működéséből. Az ő nevelésük és oktatásuk a korabeli nevelési koncepciók meghatározó eleme volt, mely abból az elgondolásból adódott, hogy megfelelő neveléssel a társadalomba visszaintegrálhatóak, a közös érdeknek megfelelő állampolgárokká válhatnak. A korszakban erőteljesen jelentkező fogházmisszió keretében már a büntetés letöltése alatt, a fogvatartó intézményekben elkezdődött a rabok társadalmi reintegrációja, elsősorban valláserkölcsi nevelésük és alapfokú oktatásuk, illetve munkavégzésük megszervezésének segítségével. A rabsegélyezés, patronage/patronázs nem csak pénzbeli segítséget jelentett a fogvatartottnak és a családjának, de valláserkölcsi és elemi oktatást is, a rendszeresen szervezett rabmunkáltatás mellett. E három együttműködése kellett ahhoz, hogy a társadalomba visszatérve a bűnöket elkövetők az erkölcsi normáknak megfelelően, a társadalom hasznos tagjaiként, aktív állampolgárként élhessenek. Előadásomban – levéltári és szakirodalmi források alapján – ennek a később egyre inkább bővülő szektornak a kezdeteit mutatom be, elsősorban a börtönökben és fegyházakban működő fogházmisszióra, rabsegélyezésre és a rendszeresen a témában tartott tudományos és népszerűsítő kongresszusokra fókuszálva.

⁴ A kutatás az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

Pedagógia és politika Magyarországon az 1950-es években

Kubány Erika

PhD hallgató

ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

kubany.erika@gmail.com

Kulcsszavak: ötvenes évek, oktatás, oral history

Az ötvenes évek máig feldolgozatlan és nehezen megfogható korszaka a magyar történelemnek. A társadalmi és személyes történelem megismerése segítséget nyújthat a múlt feldolgozásában és a jelen átértékelésében.

A kutatás célja megismerni az ötvenes években általános iskolában tanulók emlékeit az időszakról, iskolájukról, és ezt összevetni a korabeli dokumentumok tartalmával. A kutatás fő kérdése, hogy az oktatási rendszer szovjet mintára történt átrendezése milyen hatást gyakorolt az akkor általános iskolás korosztályra? Felfogták-e a változások jelentőségét, tapasztalták-e saját bőrükön azok negatívumait, vagy pozitívumait? Ezt, illetve az iskola belső világának átalakulását, eddig kevésbé ismert szegmensét szeretném bemutatni visszaemlékezések segítségével.

A jelen megértéséhez fontos megismernünk a múltat. Ezt a kijelentést szeretném kutatásommal alátámasztani, amikor az oral history módszerével a történelem szemtanúival készítünk interjúkat. Az oral history kutatásomban egy olyan interjúzási technikát takar, amikor a kérdezőnek háttértudással kell rendelkeznie az adott korról; célja egy szabad folyású életútinterjú létrehozása, ahol a kérdező konkrét kérdésekre keresi a választ, kérdéseivel irányítva a beszélgetés menetét. Elsődleges forrásaim a kutatás megvalósításához maguk az interjúk, másodlagos forrásaim a fellelhető oktatással, gyermekképpel foglalkozó korabeli dokumentumok.

Az interjúk tapasztalatait a korabeli neveléstudományi folyóiratok gyermekképpével szeretném összevetni, miáltal feltárhatók az ideológia és az élettapasztalatok közti ellentmondások, egyezések. Az eddig elkészült interjúk természetesen még nem engednek meg messzemenő következtetéseket, de a különböző társadalmi rétegekre gyakorolt politikai hatások már ebben a fázisban is kiolvashatók belőlük.

Az 1868-as közoktatási törvényjavaslat körüli vita báró Eötvös József és a katolikus főrendek között a főrendiházi napló tükrében. Különös tekintettel az oktatás és nevelés kérdésére

Lendvai Tamás

egyetemi tanársegéd

PTE Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar

lendvai.tamas@feek.pte.hu

Kulcsszavak: népiskolai közoktatás, hercegprímás, érsek, pannonhalmi főapát, vallás- és közoktatási miniszter, nevelés, oktatás

Az előadásunkban elhangzó és a későbbi publikációban megjelenő kutatás az 1868. évi népiskolai közoktatás törvényjavaslatának a december 1-jei főrendi vita megismerésére vonatkozik. Politikai szempontból a folyamatosan társadalmi befolyását veszítő, autonómiával nem rendelkező, a közélet alakítását már csak részben meghatározó katolikus egyház főrendjei a protestánsokkal szemben különböző érvekre hivatkozva a decemberi ülésen nem szavazták meg a sokak által az első polgári áttörésként értelmezett javaslatot. Elemzésünk elsősorban a katolikus főrendek érvelésére vonatkozik, célunk, hogy részletesen emeljük ki az egyházpolitika és az oktatás mellett a nevelés kapcsolatrendszerét. Analízisünk báró Eötvös József mellett elsősorban Simor János hercegprímás, Haynald Lajos kalocsai érsek, és Kruesz Krizosztom pannonhalmi főapát állásfoglalásaira irányul. Kutatási módszerünk egyrészt a szakirodalmi másodelemzések, melynek keretében elsősorban Felkai László, Antall József, Halász Imre előzetes kutatásaira és részletes munkásságára támaszkodunk. E kutatók gyakorlatilag a közoktatási törvény háttérével, létrejöttével, a parlamenti harcokkal alaposan foglalkoztak, de ezt mindezekelőtt Eötvös József vonatkozásában tették meg, az egyházi oldal érintőlegesen maradt, a szükségesnél jobban nem került bevonásra, s ez a december 1-jei ülés vázlatos ismertetésénél is látszik. Ebből adódóan az országgyűlési naplók és irományok tekintetében a forráselemzés módszerével is élnünk kell. Várható tudományos eredménynek prognosztizáljuk a katolikus főrendek állásfoglalásainak egymáshoz, valamint Eötvöshöz képest meglévő véleményeltérésének mélyreható megismerését. Továbbá, hogy állásfoglalásaik kizárólag az egyházpolitikát szolgálták, vagy az oktatás és nevelésügy felkarolása, a vallásos-erkölcsi alapon történő tanítás volt-e a céljuk a közös iskolák helytelenítésekor.

Schultz Imre szakirodalmi munkássága

Méreg Martin

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

mereger@freemail.hu

Kulcsszavak: neveléstörténet, pedagógusképzés, pedagóguspálya

A neveléstudomány és a népoktatási rendszer dualizmus kori fejlődésével párhuzamosan a tanítóképzésnek számos régi és újabb keletű problémával kellett szembenéznie. A tanítójelöltek előképzettsége, a képzés tartalmi és strukturális felépítése, a módszertani képzés alacsony óraszámja és a tanító szakma megbecsültsége mind olyan folyamatosan felmerülő kérdések voltak, amelyek napirenden tartották a tanítóképzés reformjának szükségességét.

Schultz Imre, a pécsi római katolikus tanítóképző tanára és igazgatója, hatalmas mennyiségű pedagógiai szakirodalmat hagyott hátra. Tanári működésével és írói munkásságával egyaránt a tanítóképzés megreformálását, ezen keresztül pedig a népiskolai oktatás színvonalának emelését kívánta elérni. Kutatásom célja, hogy életművének áttekintésével és egyes műveinek elemzésével megragadjam azokat a csomópontokat, amelyek segítségével rekonstruálhatóvá válik pedagógiai gondolkodása.

Képezdei tanárként a tanítóképzés korszerűsítését a pedagógiai tárgyak alaposabb oktatásával segítette elő, ezzel szerette volna elérni, hogy a tanítóképzőből egy gyakorlatiasabb jellegű, a tanítói hivatásra alaposabban felkészítő pedagógiai szakintézet váljon. Mindezt tankönyvírói tevékenységével alapozta meg: korszerű, a képzés során jól használható tankönyveket írt elemi iskolák és tanítóképzők számára egyaránt. A pedagógiai sajtóban kifejtett tevékenysége pedig azt mutatja, hogy a tanítók képzése számára nem ért véget az intézet falain kívül, ugyanis több mint 500 cikke jelent meg a módszertan, a tanítóképzés és a reáltárgyak témájában. Ugyancsak a tanítók továbbképzésének ügyét szolgálta a tanítóegyesületekben kifejtett tevékenységével.

Az egyes témák mesterséges kiemelése csupán azt teszi lehetővé, hogy azok összehasonlíthatóvá váljanak a korszak tanügyi viszonyaival, illetve a korabeli tanítóképzés szakirodalmával, a valóságban azonban Schultz Imre tanári és szakírói tevékenységét nem lehet elválasztani, azok együtt, szervesen alkotják életművét.

A zsidó nevelésről a Biblia tanító jellegű könyvei alapján

Molnár Péter

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori iskola

mpmolisz@freemail.hu

Kulcsszavak: zsinagóga, írástudó, bölcsesség

A kutatás célja: neveléstörténeti szempontokból elemezni a Biblia bölcsességi könyveit. Elsősorban a sugalmazott iratok gyereknevelési részeit kiemelni és azokat az adott történelmi kontextusban elemezni, ismertetni. Rávilágítva az ókori zsidó gyereknevelés magas színvonalára, írásbeliségének terjedésére, az általános műveltség egyre magasabbra jutó fokára. Röviden bemutatni az ókori zsidó nevelés fejlődési ívét az egyiptomi kivonulástól Kr. u. 476-ig. Kiemelve az írástudók rendjét, a rabbi-iskolákat, tanítási módszereiket, tantárgyaikat. Ezáltal egy összefüggő kép alakul ki a hallgatóban az ókori zsidó nevelésről, melyet így már az egyetemes neveléstörténetben elhelyezve, könnyebben lehet értékelni.

Kutatási módszer: a források elemzése.

Elsődleges források:

Biblia (Példabeszédek-, Prédikátor-, Bölcsesség-, Sírak Fiának könyve)

Fináczy Ernő: Az ókori nevelés története. Könyvértékesítő Vállalat, Bp., 1984.

Másodlagos források:

Biblikus Teológiai Szótár. SZIT, Bp., 1972.

Herbert Haag: Bibliai Lexikon. SZIT, Bp., 1989.

Magyar Katolikus Lexikon. III. kötet, SZIT, Bp., 1997.

Naftali Kraus: Az ősi forrás. Fórum Rt. Könyvkiadó, 1990.

Rózsa Huba: Az ószövetség keletkezése I-II. SZIT, Bp., 1995.

Thorday Attila (főszerk.): Az Újszövetség könyveinek magyarázata I-III. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Bp., 2003.

Xavier Léon-Dufor: Az Újszövetség értelmező kéziszótára. Új Ember Kiadó, 2008.

A kutatás főbb eredményei: a Biblia bölcsességi könyveinek exegetikai elemzése során rámutatni azok neveléstörténeti értékeire. Feltárni a bibliai könyvek segítségével az ókori zsidó gyereknevelés helyzetét, sajátosságait, minőségét, megállapítva azok magas színvonalát, egyediségét.

Angol, német és olasz tannyelvű középfokú kereskedelmi iskolák a két világháború közti Magyarországon

Nagy Adrienn

egyetemi tanársegéd

PTE BTK Neveléstudományi Intézet

adrienn.n.z@gmail.com

Kulcsszavak: kereskedelem, nemzetközi iskola, szakoktatás

Az előadás célja, hogy bemutassa a neveléstörténet kutatói részéről elfeledett, a két világháború között Magyarországon hosszabb-rövidebb ideig működő angol, német és olasz tannyelvű kereskedelmi iskolák és tanfolyamok létrejöttének körülményeit, és sorsuk későbbi alakulását. A kutatás egyrészt arra kereste a választ, hogy a közép- és részben felsőfokú képzést nyújtó English Practical School of Commerce, Budapester Deutche Spracheschule mit Handelskurs, és a La Reale Scuola Italiana Eugenio di Savoia di Budapest iskolák vajon milyen szerepet töltek be a hazai közép- és felsőfokú szakképzésben, illetve azt vizsgálta, hogy a fent említett intézményekbe a társadalom mely rétegei jártak gyermekeiket. A kutatás első, deduktív szakasza a rendelkezésre álló elsődleges (levéltári források) és másodlagos források összehasonlító elemzése során vizsgálta az iskolák alapításának előzményeit, és a működésüket szabályzó VKM rendeleteket. A kutatás második, induktív szakasza az olasz iskola tanulóinak társadalmi összetételét (anyanyelvi, felekezeti megoszlás) igyekezett statisztikai adatgyűjtéssel és elemzéssel feltárni. Megvizsgálván a hazai angol, német, olasz tannyelvű kereskedelmi iskolák működését, megállapíthatjuk, hogy az általános műveltséget adó francia, német, olasz középfokú iskolák mellett működött néhány szakoktatásunk elősegítését célul kitűző intézmény is a korabeli iskolai piacon. Habár ezek a fővárosi iskolák nem töltöttek be meghatározó szerepet a kereskedelmi szakképzésünkben és viszonylag kevés diák számára voltak elérhetőek, azonban az itt tanító külföldi tanárok magukkal hozták a korabeli európai kereskedelmi szemléletet, amely a magyar kereskedelmi iskolákban tanító tanárok szakmai fejlődését is segítette. Mindhárom iskolába többségében az önálló iparos, kereskedő (53 %) és az értelmiségi réteg (15 %) járatta gyermekeit hasonlóan a hazai felső kereskedelmi iskolákhoz.

Iskolatörténeti kutatások a XX. század második felében Veszprém megye alapfokú és középfokú iskoláiban

Németh Andrásné Farkas Gabriella

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

fgaben@vnet.hu

Kulcsszavak: iskolatörténet-kutatás historiográfiája, Veszprém megye iskoláinak története, intézménytörténet-írás a digitális korszakban

Az iskola nemcsak a jelenben, a jelenével, hanem a múltjával is hat, és nem csupán az intézményben dolgozó személyekre, hanem a szűkebb-szélesebb környezetre is. Ezért nem elhanyagolható, hogy az adott iskola története mennyire föltárt (mélységben, kiterjedtségben, szakszerűségben), mennyire nyilvános (milyen módon teszi publikussá az intézmény) és mennyire élő (milyen szerepet tölt be a mindennapi nevelés, a tanítás-tanulás folyamatában, illetve mennyire vált a helyi identitás részévé).

A Veszprém megyei iskolákat vizsgáló kutatás ezeket a problémákat, kérdéseket járja körül.

A válaszok megtalálásához a releváns szakirodalom tanulmányozása mellett kérdőíves felmérést végeztünk Veszprém megye alap- és középfokú iskoláiban (az iskola történetének feltárásában eddig végzett munka; az iskola mai életének dokumentálása; az intézménytörténet-kutatás megítélése), továbbá az iskolák honlapjainak vizsgálatával az iskolatörténet nyilvánosságát kívántuk feltárni. További kutatási feladat a Veszprém megyei iskolatörténettel foglalkozó munkák (monográfia, jubileumi évkönyv) tanulmányozása, formai és tartalmi elemzés.

A kutatás eredményeként képet kapunk – a vizsgált időszakra vonatkozóan – a megye neveléstörténeti (speciálisan intézménytörténeti) historiográfiájáról. A téma kutatását figyelemfelhívásnak is szánjuk, remélve, hogy ezen a területen is egyre több tudatos, szakszerű, tudományosan értékelhető munka születik. Egy intézménytörténet-írást segítő szempontsor létrehozása módszertani segítségnyújtás lehetőségét ígéri. Az iskola múltjának ismerete, megismertetése egy jó eszköz lehet az iskolák kezében, ha kihasználják a digitális korszak új lehetőségeit.

Iszlám vagy európai? A középkori egyetemek kialakulása

Oláh Ildikó

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

ildiko.olah@gmail.com

Kulcsszavak: középkor, iszlám, Európa, madrasza, egyetem

Két, elsőnek tekinthető egyetem kialakulásának példáján keresztül az iszlám és az európai egyetemek létrejöttének történetét vizsgálom. A rangidős a világ első, „egyetemi diplomá”-t adó felsőfokú képzési intézményének tartott marokkói Qarawijjin egyetem (Fez), a másik az 1367-ben alapított pécsi egyetem, ami Magyarországon számít elsőnek.

A kutatás módszere: desk research, interdiszciplináris megközelítésből, kultúrtörténeti (cross-cultural), kulturális (összehasonlító) nézőpontból.

Forrásaim másodlagosak: történeti, oktatás- és intézménytörténeti kutatások, tanulmányok.

Fókuszban az európai egyetemek kialakulásának megoldatlan története és az iszlám egyetemekkel való, az európaiak által jobbra el nem ismert kapcsolata áll. A migráció (kulturális, gazdasági/demográfiai vetülete mellett a marginalizálódás, kirekesztés, elutasítás és radikalizálódás mértékét tekintve is) Európa egyik óriási és kezelendő kérdése, ezért a kutatással az Európán kívüli, nem keresztény kultúrákra, köztük az iszlám történetének – 800 éves ibériai, 300 éves balkáni és 150 éves magyarországi jelenlétének dacára – az oktatási anyagokban is alulértékelt, sőt negligált voltára igyekszem felhívni a figyelmet.

Az Erdélyi Iskola című nevelésügyi folyóirat helye és szerepe a két világháború közötti erdélyi magyar pedagógiai sajtóban

Ozsváth Judit

egyetemi adjunktus

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Pszichológia és Neveléstudományok Kar, Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet, Kolozsvár
ozsvathjudit@yahoo.com

Kulcsszavak: nevelés, sajtó, Erdély

Az első világháború előtti időben viszonylag gazdag és színvonalas pedagógiai sajtója volt az erdélyi magyarságnak. A trianoni határmódosulás után a pedagógusok figyelme elsősorban a magyar iskolák létéért, illetve a saját állásaikért, megélhetésükért folytatott harcra összpontosult, így lapok, folyóiratok fenntartására nehezen vállalkoztak. A néhány újonnan megjelent ilyen jellegű kiadvány elsősorban a tanítói, tanári érdekképviselőket hirdette, az oktató-nevelő munka elméleti és gyakorlati kérdéseivel, korszerűsítésével alig-alig foglalkozott. A Márton Áron és György Lajos szerkesztésében 1933-ban megjelent Erdélyi Iskola épp az utóbbiakat tűzte célként maga elé – a hiányosságok fölötti siránkozásról az építkezésre, értékmentésre és -teremtésre helyezte a hangsúlyt, irányt mutatva az iskolai és iskolán kívüli nevelés mellett elköteleződötték számára.

Előadásomban a két világháború között Erdélyben megjelent pedagógiai sajtótermékeket veszem nagyító alá, és a szemléleteik nyomán körvonalazódó irányvonalak megrajzolására töreksem. Kiemelt helyen foglalkozom az Erdélyi Iskola szellemiségével, az erdélyi pedagógiai hírlapirodalomban betöltött helyének meghatározásával, és megkísérlem elhelyezni a jelzett időszak magyar nevelésügyi szaksajtójában is.

A téma kutatásának célja az erdélyi magyarság identitásformálódása szempontjából meghatározó 20. századi időszak nevelésügyi szemléletének feltárása, elemzése, értelmezése. Kutatásomban főként elsődleges forrásokra (korabeli sajtótermékekre, levéltári anyagokra) támaszkodom, melyeket a sajtó- és neveléstörténet hagyományos módszereivel és analitikus kutatási stratégiákat követve dolgozok fel.

Együtt vagy egymás mellett? A felsőoktatás koedukációja a XIX. században

Pálmai Dóra

egyetemi hallgató

PTE Bölcsészettudományi Kar

palmai.dori@gmail.com

Kulcsszavak: koedukáció, felsőoktatás, gender

Napjainkban teljesen megszokott, hogy a lányok és a fiúk, a nők és a férfiak együtt tanulnak az oktatás bármely szintjén, kezdetben azonban ez nem volt sem megengedett, sem elfogadott. A XIX. század második felétől Amerikában és Európa legtöbb országában a nők és a férfiak együtt tanultak az egyetemeken. Nem csak külföldön, hanem itthon is sokan hangoztatták, hogy a két nem együttes oktatása súlyos negatív következményekkel fog járni, ez azonban nem mindenhol teljesült. Eddigi kutatásom egy rövid betekintést szeretne nyújtani arról a témáról, hogyan fogadták a női nemet a hazai és a külföldi felsőoktatási intézményekben. A témát két oldalról közelítettem meg. Először azokat a szakirodalmakat gyűjtöttem össze, amelyek általában a nők hazai történetéről és a felsőoktatási intézményekbe kerüléséről szólnak, majd azokat, amelyek a koedukációval – jelentésével, előnyeivel, hátrányaival, hatásaival – foglalkoznak. A korban megjelent tanulmányokban, monográfiákban, sajtótermékekben a koedukált felsőoktatás pozitív és negatív tapasztalatairól olvashatunk véleményeket egyetemi tanároktól, férfi és női hallgatóktól egyaránt. A két nem együttes jelenléte a felsőoktatási intézményekben pedig minden országban más-más következményekkel járt, máshogy fogadták az eddigi férfi hallgatók új női társaikat.

A Pécsi Pedagógiai Főiskola hallgatóinak társadalmi összetétele 1948 és 1956 között. A kutatás lehetőségei

Polyák Petra

PhD hallgató, segédlevéltáros

PTE BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola Újkortörténet Program, PTE Egyetemi Levéltár
polyak.petra@pte.hu

Kulcsszavak: hallgatók, társadalmi összetétel, rekrutáció, oktatástervezés

A hallgatók társadalmi összetételére fókuszáló kutatások a vizsgálatot lehetővé tevő változók gazdagsága okán, nem véletlenül, főként a dualizmus és a két világháború közötti időszak felsőoktatási intézményeinek jellemzőit igyekeztek feltárni (pl. Andorka Rudolf, Karády Viktor, Nagy Péter Tibor, Fekete Szabolcs kutatásai). Az 1948 utáni időszakot tekintve, az oktatás- és társadalompolitika által a hallgatók összetételére kifejtett, kényszerítő erejű intézkedések, illetve az egyes hallgatókra vonatkozó változók (pl. vallás, anyanyelv) relevanciájának változásai miatt hasonló részletességű és mélységű vizsgálatra azonban kevésbé van lehetőség. A kötelezően előírt keretszámok ugyanis nem tényleges társadalmi vagy regionális igényeket reprezentáltak, hanem egy radikális gazdasági-társadalmi átalakulást előirányzó, munkaerő-megközelítésen alapuló oktatástervezés – 1952–1953-ig gyakran változó statisztikai kategóriákban kifejezett – termékei voltak. Az oktatás- és társadalompolitika a vizsgálat lehetőségeit szűkítő, korábban nem látott mértékű beavatkozása számos esetben determinálja (tulajdonképpen elérendő célként fogalmazza meg) a levonható következtetéseket. Ennek ellenére, bár a pártállam által preferált társadalmi csoportok azonosítása nem ütközik nehézségbe, illetve a regionális jellegű következtetéseket nagy mértékben előrejelzi az intézmény központilag meghatározott beiskolázási körzete, a hallgatóság társadalmi összetétele nem jellemezhető pusztán az adott intézményre vonatkozó, előírt keretszámok alapján.

A kutatás célja, hogy a Pécsi Pedagógiai Főiskola 1948 és 1956 között felvett hallgatói rekrutációs jellemzőinek vizsgálatával meghatározza azokat a változókat és a vizsgálatához felhasználható további forrásokat, melyek segítségével árnyalhatók az oktatáspolitikai kényszerítő befolyásának hallgatói összetételt érintő hatásai, valamint azonosíthatók az ezektől (többé-kevésbé) független, spontán jellegű folyamatok, illetve az olyan, az intézmény pedagógusképzésben betöltött szerepét megvilágító tényezők, mint az előképzettség, a szakválasztás vagy a tanulmányi eredmények összefüggései.

Pécsi jezsuiták nézeti kultúráról, oktatásról, nevelésről a „forradalmak korában”

Somodi Imre

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

imresomodi@gmail.com

Kulcsszavak: jezsuita nevelés, Pius Gimnázium, „Vallásosság és Műveltség”, „Szebb Jövő”

1918-1919 Magyarországon – Gratz Gusztáv szavaival – „a forradalmak kora”. Bár Pécs ebben az időben szerb megszállás alatt volt, ezért a magyarországi politikai események nem, vagy csak áttételesen érintették a várost, a pécsi jezsuiták mégis kötelességüknek érezték kivenni részüket az ekkor zajló ideológiai harcból. Két füzet sorozatot indítottak útjára *Vallásosság és Műveltség*, illetve *Szebb Jövő* címmel. Ezekben a füzetekben a szerzők igyekeztek megadni a keresztény választ egy eszmetörténeti szempontból meglehetősen zavaros korszak által felvetett legaktuálisabb kérdésekre, így orientálva e könyvecskék célközönségét a különböző világnézetek tobzódásának korában. Ennek köszönhetően e füzetek rendkívüli forrásértékkel bíró kordokumentumok, amelyeket az eddigi történeti kutatás mégis jórészt mellőzött.

A füzetek – más, saját korukban égető kérdések mellett – foglalkoznak az oktatás, nevelés témájával is. Legfontosabb mondanivalójuk a keresztény szellemiségű iskolai nevelés szükségessége melletti állásfoglalás, szembeszállva a szekuláris korszellemmel.

Az előadás a *Vallásosság és Műveltség*, illetve a *Szebb Jövő* sorozat füzeteinek elemzésével kívánja bemutatni, miként vélekedtek az oktatásról és nevelésről a pécsi jezsuiták egy ideológiai harcoktól rendkívül terhes időszakban.

Burchard-Bélaváry Erzsébet szerepe a magyar óvodapedagógia fejlesztésében

Szeri Istvánné

PhD hallgató, gyakorlatvezető tanár

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola,
SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Tanító- és Óvóképző Intézet
szeriibi@t-online.hu

Kulcsszavak: oktatástörténet, pedagóguspálya, önéletrajz, reform pedagógia

Közoktatásunk a közelmúltban számos nagy változáson ment át, az óvodáknak és iskoláknak lépést kell tartani a haladó világgal, a kulturális, tudományos és technikai fejlődéssel. Alkalmazkodnia kell a megváltozott körülményekhez, igényekhez. Az oktatási intézmények nagy szabadságot kaptak, azonban meg kell felelniük a mai világ elvárásainak. Ehhez a feladathoz olyan pedagógus személyiségekre van szüksége a társadalomnak, akik a változásokat követik és a legújabb pedagógiai módszereket, az élethossziglani tanulásuk során sajátítják el. Egy ilyen kiváló pedagógus személyiséget ismerhetünk meg Burchard-Bélaváry Erzsébet (1897-1987) személyében. Életútját végigkísérve láthatjuk, hogy miként élte meg hivatását külföldön és itthon, mennyire volt az újítás híve. Előadásomban bemutatom Burchard-Bélaváry Erzsébet életrajzát és munkásságát. A kutatásunk célja: minél több információt szerezni Burchard-Bélaváry Erzsébet életrajzának pontosításához. Vizsgálatunk során arra a kérdésre kerestünk választ, hogy a Magyar Életrajzi Lexikonban valóban helyesen jelentek-e meg az életrajzi adatai. A kutatás kérdései, tartalmi területei még, hogy milyen szerepe volt az óvodai szakmai tartalmi munka megújulásában, valamint Montessori Mária pedagógiai munkájának megjelenése a mai óvodai nevelőmunkában. A kutatás módszerei: szakirodalmi háttér tanulmányozása, levéltári kutatások, személyes interjúk, visszaemlékezések rögzítése, kollegákkal és tanítványokkal, mindezek olyan élményanyagot hordoznak magukban, amelyek gazdag forrásanyagot biztosítanak az adott kor teljesebb megértéséhez és megismeréséhez. A források lelőhelyei: Országos Pedagógus Szakszervezet levéltára, Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Magyar Országos Levéltár, a Martonvásáron található Óvodamúzeum és a Kecskeméti Óvónőképző Főiskola. A kutatásunk főbb eredménye az életrajz pontosítása hiteles információk alapján. Vizsgálatunkat tanulságosnak véljük, hiszen kirajzolódik előttünk egy olyan pedagógus személyiség, akit a munka szeretete, a törvény és a rend megtartása, az igaz és az őszinte szó, a másik ember tisztelete jellemez.

A Notre Dame Női Tanítórend pécsi „idegenlégiósai”

Takács Zsuzsanna Mária
egyetemi tanársegéd
PTE BTK Neveléstudományi Intézet
zsuzsutakacs@gmail.com

Kulcsszavak: Notre Dame Női Kanonokrend, leánynevelés, 19-20. század fordulója

Az előadás a leánynevelés úttörőinek számító – a 16-17. században alapított női tanítórendek közül – a Notre Dame Női Kanonokrend magyarországi megjelenését kívánja bemutatni, a Pécs városában létrehozott iskola történetén keresztül. Ezen iskolakomplexum sorsának bemutatásával kíséreljük meg ábrázolni az itt működő leánynevelő intézet jellegzetességeit, az ide kerülő külföldi származású apácák oktató tevékenységét. A kutatás döntően levéltári források összehasonlító elemzésével vizsgálja a rend pécsi zárdájába Nyugat-Európából érkező apácák idekerülésének körülményeit, munkásságukat, és az ezáltal létrejött nemzetközi kapcsolatrendszert, mely alapvetően meghatározta a rend magyarországi oktató-nevelő tevékenységét és egyúttal a város életében is fontos szerepet töltött be.

Magyarországra Mária Terézia közreműködésével hívták be őket, majd Pécsen 1851-ben, Scitovszky János pécsi püspök, a későbbi esztergomi érsek hívására telepedtek meg és alapítottak a zárda mellett leányiskolát a kanonokrend apácái. Az iskola életére fennállása során végig jellemző volt, hogy a rend más országokból telepített – néha csak egy tanévre – a pécsi zárdába apácákat, akik általában német vagy francia nyelvet oktattak. Közülük egyesek hosszabb időt töltöttek Magyarországon, így megismertette a zárda – többségében magyar – leánynövendékeit a nyugat-európai kultúrával.

A megvizsgált források alapján egyértelműen megállapíthatjuk, hogy a Kanonokrendnek elvülhetetlen érdemei voltak a magyar középfokú intézményes nőnevelés kibontakozásában. Nem csak a magyar, hanem az ország ezen területén nagy számban élő német nemzetiségű családok leánygyermekéi számára biztosítottak a rend francia és német iskoláihoz hasonló színvonalú képzést.

Eötvös Loránd elképzelései a felsőoktatásról az európai tendenciák tükrében

Vörös Katalin

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

xvoros.kata@gmail.com

Kulcsszavak: „egyetem-filozófia”, Eötvös Loránd, dualizmuskori magyar felsőoktatás

„Miben áll voltaképpen az egyetem eszméjének lényege?” Koronként és nemzetenként más és más válaszokat adtak erre a kérdésre. A megszületett válaszok azonban minden esetben kölcsönhatással voltak egymásra. A 19. század második fele a modern egyetem kiteljesedésének időszaka és a modern Magyarország létrejötté is egyben. A magyar iskoláztatás és felsőoktatás területén jelentős változások zajlottak le ekkor. A korszak egyik emblemikus figurája, Eötvös Loránd tudós, egyetemi tanár, vallás- és közoktatásügyi miniszter. Egyetem-elképzeléseiről két fontos műve maradt ránk: *Néhány szó az egyetemi tanítás kérdéséhez* és *Az egyetem feladatáról*. Eötvös életével és munkásságával már többen foglalkoztak az idők során (Mann Miklós, Ladányi Andor, Hatvany József, Környei Elek, Novobáczky Károly, Szigethy Gábor), de egyik szerző sem vizsgálta részletesen a művelődéspolitikus egyetem-felfogását az európai tendenciák tükrében. Munkám ebből a szempontból tekinthető újszerűnek. Eötvös írásait olyan fontos német gondolkodók (Wilhelm von Humboldt és Friedrich Schleiermacher) egy-egy szövegével is összevetem, kiknek „egyetem-filozófiája” meghatározó jelentőségű volt a modern német egyetem kialakulásában, így áttételesen az Osztrák-Magyar Monarchia felsőoktatására nézve is. A témában született szakirodalom részletes feltárásával, újrarendezésével általános képet kívánok alkotni a 19. század végének magyar felsőoktatásáról. A korabeli források elemzésével a szekunder forrásokból kirajzolódó képet kívánom árnyalni, kialakítva saját álláspontomat a hazai felsőoktatásról, illetve felvázolom az európai (elsősorban német) egyetem-koncepciók hatását Eötvös Loránd nézeteire.

A szövegek részletes vizsgálatán keresztül a magyar és az európai egyetemi modell kapcsolata válik bemutathatóvá, valamint közelebb kerülhetünk hozzá, hogy megértsük mit tekintett az egyetem feladatának, illetve milyen problémákat látott a kor embere a felsőoktatásban.

ROMOLÓGIA AZ ISKOLAI TÉRBEN

Szekcióvezető: Orsós Anna

Az együgyűség fenomenológiája

Bálint Péter

főiskolai tanár

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

balintp@ped.unideb.hu

Kulcsszavak: fenomenológia, mesehős

Hogy a mesehős (Erős János) színre lépésekor „együgyű”, pontosabban együgyűnek *látszik*, vagy szándékosan annak *mutatja magát*, valójában nem azt jelenti, hogy szellemileg visszamaradott. Az én-előttiség állapotában leledzik, amit úgy is jellemezhetnénk, hogy a megismerés és tapasztalatszerzés kezdeti/korai fázisában él, vagy másként: „behúzódba” él. Az emberlét e korai fázisára illik igazán Gehlen mondása: „*kinevelés alatt álló lényként*” áll előttünk a gyermekhős, akit „sajátos fizikai helyzete, amit a ’specializálatlanság’ és a ’világra nyitott létezmód’ fogalmaival kell körülírnunk”, s akire az a feladat vár rá, hogy „*saját tevékenységével* teremtse meg életének esélyeit”: nevezetesen szabadító-hőssé váljék.

Hősünk valójában a közvetlen környezete újdonságának megismerésén *fáradozik*: számára az állandóan változóan a kitartó szemlélése mind fizikailag, mind szellemileg valóban fárasztó tevékenység, kiváltképpen is hogy folyamatos eseményeket kell észlelnie. Szemléletét kifelé irányítja, s mivel egyszerre kell az észleleteket és a körötte zajló tevékenységeket nyelvi szinten is megértenie, ezért az „észlelési és cselekvési műveleteket valamilyen *képességgé*” igyekszik egyesíteni. Ilyen például a tapasztalatszerzés, a gehleni „szimbólummezőkben” tájékozódás, a nyelvi megnyilvánulás képessége. A mesehős a megismerés és képességszerzés e korai szakaszában nem is lehet más, mint együgyű, ami egyben a szellemi „érintetlenség” (a – benjamini szóhasználattal élve – „bűntelenségre-vonatkozás”) és erkölcsi tisztaság: még-még-nem-rontottság metaforája. Együgyűsége nem a lustaság, a restség, a naplopás bűnének egy-fajta álcája. Mondhatnánk azt is: egyszerre válasz és viszontválasz az anyai elvárásokra és a közösség heves reakcióira.

Mindkét tulajdonság: a szellemi érintetlenség és az erkölcsi tisztaság egyaránt megkívánja, sőt egyenesen elvárja az őt „tápláló” anyától, hogy befogadja őt abba a testi, lelki és szellemi körbe, melyben „megerősödhet”.

Interkulturális oktatás? Roma tanulók az olasz iskolákban

Baracsi Kitti

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

kitti.baracsi@gmail.com

Kulcsszavak: interkulturális oktatás, bevándorlók, roma/cigány tanulók

Előadásomban az olaszországi interkulturális oktatás diskurzusát és gyakorlatát vizsgálom a roma tanulók vonatkozásában az ezzel kapcsolatos szabályozások, tantervek, tankönyvek, illetve egy Nápoly környéki általános iskola példája alapján.

Mindehhez elsőként igyekszem reflektálni az interkulturális oktatás helyére a kulturális különbségek kezelésére irányuló oktatási stratégiák szakmai-tudományos diskurzusában, egyfelől az amerikai-európai politikákat illetően, másfelől rámutatok az interkulturális oktatás sajátos olaszországi helyére és jelentőségére a bevándorló gyermekek oktatását illetően. Ebből a keretből kiindulva értelmezem aztán a Kelet-Európából érkező roma csoportok sajátos helyzetét, mely a bevándorlók között is különlegesnek számít, illetve mindazokat az oktatás szempontjából is releváns diskurzusokat, melyek a „kulturális különbségek tiszteletének” zászlaja alatt éppen e csoportok szimbolikus eltávolításához járulnak hozzá. Ennek alapján kérdezek rá aztán az – elsősorban más bevándorló csoportokat célzó – interkulturális oktatás általános alkalmazhatóságára a roma tanulókat illetően, elsősorban a vonatkozó szabályozások és az iskolákban használt tankönyvek elemzésének segítségével. Ellenpontként bemutatom egy roma tanulókra irányuló kutatási-fejlesztési program eredményeit, megvizsgálva ezzel a célzottan roma tanulókra irányuló kezdeményezések létjogosultságának kérdését egy, a magyarországitól merőben eltérő kontextusban. Végezetül az interkulturális oktatás paradigmájának gyakorlati alkalmazását vizsgálom meg egy Nápolyi környéki általános iskola példáján keresztül az óralátogatások alkalmával készített feljegyzések, a tanítókkal és a kulturális médiával folytatott beszélgetések, valamint az iskola által rendelkezésemre bocsátott dokumentumok alapján.

Roma gyermekek képi kifejezőmódja és vizuális neveléssel való fejlesztése

Bergmann Judit

PhD hallgató

ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola, Neveléstudományi szakirány
judit.bergmann@gmail.com

Kulcsszavak: vizuális nevelés, roma, projektív rajz

Kutatásom célja a saját fejlesztésű „5 szimbólum” rajzi feladatsor validálása és ezzel az eszközzel cigány tanulók vizsgálata. Ez a pedagógiai használatra szánt projektív rajzfeladat alkalmas hátrányos helyzetű, etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek (pl. roma tanulók) iskolai fejlesztésére. Szimbólumok rajzoltatásán keresztül segíti az önkifejezést, kommunikációs csatornaként használva a vizuális ábrázolást. Hozzájárulhat a pedagógus vagy a tanulócsapat elfogadóbb véleményformáláshoz, valamint a gyermekek belső világának teljesebb megértéséhez. Előadásomban e feladatsor pedagógiai kontextusát foglalom össze. Ismertetem azokat a hazai publikációkat, melyek szűkebb vagy tágabb értelemben a cigány gyerekek és kamaszok képi világát elemzik. Áttekintem azokat a magyar kezdeményezéseket, melyek a képzőművészeti és vizuális nevelésen keresztül foglalkoznak cigány gyerekekkel és kamaszokkal. Bemutatom a cigány képzőművészet tananyagba emelésének példáit majd néhány tanáregyéniséget, akik egyéni módszerekkel vagy rajzszakkörök, művészeti iskolák szervezésén keresztül karolták fel a cigány gyermekek ügyét (Koltai Magdolna, Pongrácz Éva, Fodor Ildikó, Platthy István, Ritók Nóra). Röviden bemutatok néhány kezdeményezést, melynek során a vizuális nevelés a hátrányos helyzetű roma gyerekek fejlesztésének és felzárkóztatásának fontos eszközévé vált (tiszabői Freinet-iskolakísérlet, miskolci óvodai fejlesztés, Sajó Borbála motiváción alapuló tanítási módszere). Kitérek azoknak a tudományos kutatásoknak az ismertetésére is, melyek a cigányság vizsgálatához a rajzelemzést mint eszközt használták fel (Kárpáti Andrea, Deszpot Gabriella, Gerő Zsuzsa, Kende Anna és Illés Anikó vizsgálatai). E példák áttekintésén keresztül az iskolai tananyaghoz és az oktatás egészéhez való kapcsolódás lehetőségeit keresem. A sokféle értékes, de gyakran egymástól elszigetelt kezdeményezés összefoglalása és az eredmények ismerete a közoktatás keretein belül is fontos eszköz lehet az előítéletes gondolkodás átalakításában.

Cigány gyerekek a gádzsó idő fogságában

Bíró Boglárka

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

bodajka@freemail.hu

Kulcsszavak: nevelésszociológia, romológia, idő

A cigány gyerekek eltérő családi szocializációs mintái, tanulási/beilleszkedési problémákhoz vezetnek az iskolában, óvodában. Az elsődleges (primér) szocializáció során a cigány gyerekek olyan értékeket, normákat, szemléletet sajátítanak el a családban, amely alkalmassá teszi őket a későbbiekben, hogy a saját cigány/roma kultúrájukat fenntartsák, a kulturális értékeiket megőrizzék. Ezzel szemben ez a minta nem segíti elő a cigány/roma gyerekek iskolai előmenetelét. A cigány kultúra elsődleges mintái és az iskolai szocializáció közötti különbségek egyik látható következménye a cigány tanulók iskolai sikertelensége. A hagyományos értelemben vett roma/cigány kultúrában az időt egész más módon értékelik, más módon viszonyulnak hozzá, mint a gádzsó kultúrában. Természetesen ez rengeteg konfliktus kiváltója, hisz egyik fél sincs tisztába a kétféle időkezelési struktúrával.

Fontos, hogy a gyerekek eltérő szocializációs háttérét ismerjék, értsék az őket oktató/nevelő pedagógusok, segítve így a két szocializációs minta közötti egyensúly megteremtését.

A cigány kultúrára is jellemző, hogy mivel nem ment át az ipari forradalom által elindított időgazdálkodási mechanizmuson, ezért egy sokkal tradicionálisabb sémát közvetítenek a nevelésben az időről, mint a gádzsó „szomszédai”. Ezt az eltérő időstratégiát vizsgálom a Kópány-völgye Kistérségben élő cigány családok és a cigány gyermeket tanító pedagógusok viszonylatában. A vizsgálat célja, hogy felhívjuk a pedagógusok figyelmét az eltérő szocializációs háttér és az eltérő kultúra sok olyan ismeretlen tényezőt rejt magában, ami a mindennapi tanítás során számtalan alkalommal nehézséget, félreértést okozhat. Az előadás részben az eltérő időszemléletet dolgozza fel másodlagos források, és az eddigi kutatási eredmények alapján.

A cigány kisebbségi oktatás-nevelés feladatellátási helyei és a fejlesztés dilemmái

Heider Csilla

roma/cigány ügyvivő szakértő
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet
heider.csilla@ofi.hu

Kulcsszavak: roma/cigány közösségek, területi elhelyezkedés, településtípusok, intézmények, nyelvhasználat, népismeret, helyzetkép, irányelvek

A cigány népesség összetettsége, sokfélesége kiváltképpen színes képet rajzol a hazánkban élő, törvényben elismert 13 nemzetiség között. Az általuk lakott települések helyzete, nagyságrendje, az iskolák ellátottsága tovább differenciál. A közösségi igények, motiváltságok meghatározzák a kisebbségi oktatás iránti igényt, mely szükség esetén biztosítja a tanulók számára a cigányság kulturális értékeinek, hagyományainak megismerését. A kutatás statisztikai adatokra építve térképezi fel, hol és milyen formában történik cigány kisebbségi oktatás. Megvizsgálja, hogy ezen intézmények szék- illetve telephelye egybeesik-e a cigány népesség által sűrűn lakott területekkel. Feldolgozza az érintett iskolák kérdőíves megkeresés során adott válaszait arra vonatkozóan, milyen személyi és tárgyi nehézségekkel szembesülnek, milyen lehetőségeket látnak a fejlesztés irányvonalaira.

Roma/cigány gyermekek egyenlő esélyű kulturális tevékenysége a gyermekvédelmi szakellátásban

Kátainé Lusztig Iлона

egyetemi tanársegéd

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar Gyógypedagógia Tanszék

kataineilona@freemail.hu

Kulcsszavak: gyermekvédelmi szakellátás, esélyegyenlőség, felzárkóztatás

A vér szerinti családból kiemelt, gyermekvédelmi szakellátásba kerülő gyermekek nevelő családban vagy gyermekotthonban nyernek elhelyezést.

A hatályos gyermekvédelmi törvény biztosítja ezen gyermekek számára az érdeklődésüknek megfelelő kulturális és szabadidős tevékenységekbe történő bekapcsolódást, részvételt. Joguk van kulturális hovatartozásuknak megfelelő nyelvi és egyéb ismereteik gyakorlására, továbbá szabadidejük hasznos eltöltésének biztosítására.

A cigány/roma identitást önként vállaló fiatalok igényelhetik, hogy részükre az ellátást nyújtó intézmény biztosítsa azokat a kulturális tevékenységformákat, mellyel lehetőségük nyílik a művészi önkifejezésre, ezáltal növekszik önbizalmuk, képességeiket kibontakoztathatják, bemutathatják szerzett tudásukat és képzettségeiket, segítik iskolai felzárkóztatásukat, és későbbiekben esélyük növekszik a társadalomba történő sikeresebb beilleszkedésre.

Vizsgálatom nem reprezentatív, de két sikeres kezdeményezés bemutatásával próbálom igazolni, hogyan járulhat hozzá a gyermekvédelmi szakellátás a gyermekek szabadidejének hasznos eltöltéséhez, hátrányaik leküzdéséhez, esélyük növeléséhez.

Kutatás módszerei: interjú, esetbemutató, kérdőív.

A kutatás forrásai: elsődleges: narratív források, kérdőív eredményei;
másodlagos: szakirodalom.

A kutatás várható főbb eredménye annak bemutatása és ismertetése, hogy a veszélyeztetett helyzetből gyermekvédelmi szakellátásba kerülő és cigány/roma identitásukat felvállaló gyermekek számára ezen, életminőségüket javító kulturális lehetőségek hozzájárulhatnak iskolai eredményeik javulásához, felzárkózásukhoz és a későbbiekben a társadalomba történő sikeresebb beilleszkedésükhöz.

A házassági szokások helye az oláh cigány közösségek családi szocializációjában

Kokas Dóra

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

kokasdorka@gmail.com

Kulcsszavak: hagyománytudat, szocializáció, házasság

Prezentációm során megkísérlem bemutatni az oláh cigány közösségek még ma is élő párválasztással, házassággal kapcsolatos szokás-átörökítésének fontosságát, illetve azt, hogy a házastársai szerepre való felkészítés hogyan jelenik meg a családok elsődleges szocializációs terében.

A tradicionális oláh cigány családok már korán, egészen kisgyermekként a későbbi családanya, feleség, meny, illetve családfő, férj szerepre orientálja a fiatal generációkat. A fiúk eltanulják apjuktól a pénzkeresés fortélyait úgy, ahogy azt családjukban szokás. A lányok pedig a házi munka és gyereknevelés mindennapjait sajátítják el. A lányok szempontjából talán még fontosabb, hogy elsajátítsák a megfelelő, a közösség szempontjából elengedhetetlen értékrendet, normákat, szokásokat, hiszen ők majd a későbbiekben egy másik családba kerülnek be házasságuk révén, ahol őket is és szüleiket is az ő jólneveltségükön keresztül ítélik meg. Úgy tűnhet, hogy az értékrend alapján hasonlóan kötött a férfiak és a nők szerepe a közösségben, azonban ez koránt sincs így.

A hagyománytudat elsődlegessége miatt a szocializáció során nincs kiemelt szerepe az iskolának és a másodlagos szocializációs közegnek, mégis a társadalom által támasztott elvárásoknak is valamilyen módon megfelelni igyekeznek. A kutatás várható eredményei rámutathatnak arra, hogy a korai házassággal, párválasztással kapcsolatos attitűdök a generációk során hoztak-e változást, és ha igen, akkor milyen irányba mozdult el a hagyománytudat.

Elsősorban a Győrött és Pécssett, a házassági szokások területén végzett kutatásaim során gyűjtött ismeretekre épít előadásom, de további kutatói kérdések is helyet kapnak. A kutatás főként kvalitatív módszerek alkalmazására törekszik, a szocializáció, etnikai szocializáció, identitás- és hagyománytudat szakirodalmának felhasználása mellett.

A lelkipásztorok ismeretei a cigány népről a váci egyházmegyében

Oláh Dezső

teológus-egyházjogász
Váci Egyházmegyei Hatóság
boredit@invitel.hu

Kulcsszavak: Isten, egyház, cigányság

A kutatás célja a Váci egyházmegyében feltérképezni, hogy a lelkipásztorok milyen mélységű ismeretekkel rendelkeznek a cigányságról, illetve hogyan látják a cigányság és az egyház kapcsolatát. Úgy gondolom, hogy a cigányság körében végzendő térítő munka sikere nagyban múlik a helyi lelkipásztorok tevékenységén, így a cigányságról való ismereteiknek és beállítódásaiknak felmérése fontos alapot ad a további munkához. A kutatás során összesen 100, három különböző felekezeti (római katolikus, református és evangélikus) lelkipásztorral készítek félig strukturált mélyinterjút. Ez a módszer egyesíti a hagyományos kérdőíves kutatás és a mélyinterjú módszerének előnyeit. Ebből kifolyólag az eredmények számszerűsíthetők, valamint a mélyebb összefüggések feltárására is lehetőség nyílik, amelyek pusztán egy hagyományos kérdőíves felmérés alkalmazása esetén nem vizsgálhatóak. Az interjúkhoz használt kérdőív három részre tagolódik. Az elsőben a lelkipásztorok lelkipásztori tevékenységét vizsgálom, a második részben kísérletet teszek a lelkipásztorok cigányságról való ismeretei mélységének felmérésére, míg a harmadikban feltérképezem, hogy a lelkipásztorok miként látják jelenleg a cigányság helyzetét. Az interjúk során szerzett tapasztalatokat a kérdőív alapján Microsoft Excel 2007-es program segítségével fogom rögzíteni, és az így nyert adatokat az SPSS 17 programcsomag segítségével fogom feldolgozni.

Az eredményeket számszerűsítve fogom bemutatni, amely során három statisztikai módszert fogok alkalmazni. Az első a relatív gyakoriság, amely az egyes adatok előfordulásának számát adja meg százalékban. A relatív gyakoriságra azért esett a választás, mert így az adatok könnyebben összehasonlíthatóak. Például relatív gyakorisággal azt vizsgálom, hogy a lelkipásztorok közül milyen arányban jártak már cigány családoknál. A második módszer a kereszt-tábla, amely két kérdés válaszainak együttes eloszlását adja meg egy táblában. Kereszt-tábla elemzéssel azt fogom vizsgálni, hogy van-e eltérés a cigányság különválasztásának hajlandóságában a megkérdezett lelkipásztor felekezeti hovatartozása szerint. A harmadik módszer pedig az átlag, amely a gyakorisági eloszlások középértékét adja meg. Átlaggal azt vizsgálom, hogy a megkérdezett lelkipásztoroknak milyen a kapcsolatuk a kollégáikkal.

A kisebbség nyelvének megőrzéséről, a cigány nyelvélénkítésről

Zsigmond István

PhD hallgató

PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

zsigmond.istvan57@gmail.com

Kulcsszavak: kisebbségi oktatás, nyelvválasztási stratégiák, nyelvi nehézségek hatásmechanizmusa

Az előadás tárgya: a miskolci Kalyi Jag Roma Nemzetiségi Szakközépiskola és Szakiskolába járó egynyelvű romungrók és a kétnyelvű oláh cigány tanulók nyelvi helyzete, nyelvhasználata, különösen a cigány közösség nyelvi és társadalmi attitűdjei, szociolingvisztikai kutatás segítségével a nyelvmegőrzés lehetőségei.

A kutatás célja: a cigány nyelv használatának háttérbe szorulását előidéző okok vizsgálata, a különböző nemű csoportok nyelvi viselkedésének megfigyelése. A kutatás során vizsgáltam az adatközlők nyelvválasztási szokásait, stratégiáit.

A kutatás módszerei: osztálytermi megfigyelés, interjú, kérdőív.

A kutatás forrásai: beszámolók cigány nyelv kutatásainak eredményeiről, tanulmányok, folyóiratcikkek, jegyzetek (*Pálmáiné Orsós Anna, Bartha Csilla, Kemény István, Fishman, Kovalcsik Katalin, Réger Zita*).

A kutatás főbb eredményei: A cigány tanulók identitástudatának erősítését kívánja kompenzálni a középiskolai cigány nyelv oktatása. Első lépésként nyelvélénkítés történik (*language a revitalization*) az addig korlátozott funkciókban használatos nyelv szinterei, szerepkörei bővülnek. A fiatal nemzedék érdekeltté van téve a nyelv átadásában, mivel az intézményben gyakorolják, illetőleg lakóhelyükön átadják a nemzetiségi iskolában szerzett nyelvi ismereteiket a környezetükben élőknek, a nyelvcsere folyamata visszafordíthatónak látszik. A *generációk* közötti nyelvátadás-folyamat megszakadásának skálájában a kisebbség nyelvén folyó oktatás alappillére lehet a nyelvmegőrzésnek.

A revitalizációs folyamathoz hozzájárul:

- a támogató, hozzáadó oktatási környezet megteremtése (immáron ötödik éve);
- a nemzedékek közötti nyelv átadásban segít újra felértékelni a cigány nyelvet;
- a kisebbségi írás-olvasás fejlesztése, az írásbeliség támogatása;
- mindezt a cigányságért, a kisebbségi közösségért teszik.